

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS INSTITUTAS

GABRIELĖ MATAČIŪNIENĖ

Teisė ir valdymas

ADMINISTRACINĖS TEISĖS TAIKYMO
POVEIKIS ĮVEIKIANT EKONOMINIO NUOSMUKIO
PADARINIUS ŽMOGAUS SOCIALINIŲ
EKONOMINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ SRITYJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Prof. dr. Algimantas Urmonas

VILNIUS, 2014

TURINYS

TURINYS	2
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
ĮVADAS.....	4
1. ŽMOGAUS SOCIALINIŲ EKONOMINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ BEI EKONOMINIO NUOSMUKIO TEORINĖS IŽVALGOS	6
1.1. Žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių įgyvendinimas administracinėje teisėje.....	6
1.1.1. Žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo sampratos turinys	6
1.1.2. Žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių teorinis modelis.....	9
1.2. Teisinė ekonominio nuosmukio charakteristika.....	14
2. ADMINISTRACINIO TEISINIO REGULIAVIMO TAIKYMO YPATUMAI ŽMOGAUS SOCIALINĖMS EKONOMINĖMS TEISĖMS IR LAISVĖMS EKONOMINIO NUOSMUKIO METU 2008 – 2013 M.	19
2.1. LR Seimo stenogramose nagrinėtų žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių probleminių sričių analizė.....	20
2.1.1. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: darbo santykių sfera	20
2.1.2. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas.....	24
2.1.3. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems	26
2.2. LR Seimo posėdžių metu nagrinėtų žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių įstatyminės bazės pokyčiai	29
2.2.1. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: darbo santykiai	29
2.2.2. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas.....	32
2.2.3. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems	34
3. ŽMOGAUS EKONOMINIŲ SOCIALINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ APSAUGOS IR GYNIMO PROBLEMATIKA TEISMŲ PRAKTIKOJE EKONOMINIO NUOSMUKIO LAIKOTARPIU	42
3.1. LR Konstitucinio teismo praktika ekonominio nuosmukio metu.....	42
3.2. Administracinių teismų praktika ekonominio nuosmukio metu	45
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	55
ANOTACIJA (ANNOTATION)	63
SANTRAUKA	64
SUMMARY	65
PRIEDAI	66

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos – LR

Lietuvos Respublikos Konstitucija – Konstitucija

Lietuvos Respublikos Seimas – Seimas

Lietuvos Respublikos Vyriausybė - Vyriausybė

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas – Konstitucinis teismas

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas - LVAT

IVADAS

Konstitucinės žmogaus teisės ir laisvės pripažįstamos kaip vienas iš svarbiausių konstitucinės teisės institutų, jos įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Tačiau neužtenka įtvirtinti jas vien tik juridiskai, reikia suvokti, kad reali žmogaus teisių ir laisvių apsauga turi tapti kiekvienos valstybės nacionalinės politikos prioritetu, nes tik laisvai ir saugiai jausdamasis žmogus gali būti pilnaverčiu valstybės gyventoju. Ekonominio nuosmukio 2008 – 2013 metais laikotarpiu buvo vykdomi aktyvūs teisės aktų atnaujinimo, keitimo, priėmimo darbai, pradėtos reformos, patvirtintos naujos strategijos. Neretai praktiškai naujus ir ką tik įsigaliojančius teisės aktus vykdomosios valdžios institucijos koreguodavo pildydavo, kas kėlė aktyvų visuomenės nepasitenkinimą esama padėtimi. Dėl ekonominio nuosmukio kito socialinių pašalpų įstatiminė bazė, sparčiai sumažėjo gamybos apimtys, o kartu ir žmonių užimtumas, bedarbių skaičius padidėjo nuo 165,1 tūkst. iki 281,9 tūkst.¹ Ko pasekoje didėjo išvykstančiųjų iš Lietuvos skaičius, kuris išaugo net 6,5 karto². Nuosmukio laikotarpiu šalis sunkiai valdė valstybės finansinę būklę, nes priimami sprendimai nebuvo tokie efektyvūs, kaip buvo tikimasi, o gautas rezultatas vis labiau gilino visuomenę į juodą depresiją ir nepilnavertiškumą.

Tyrimo problematika: Administracinio teisinio reguliavimo poveikis įveikiant ekonominio nuosmukio padarinius žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių srityje yra aiškiai jaučiamas, net ir praėjus penkeriems metams po nuosmukio pradžios. Žmogaus socialinės ekonominės teisės ir laisvės tapo dar labiau jautresnės ir pažeidžiamos. Todėl analizei pasirenkamos tos probleminės sritys, kuriuose labiausiai ekonominio nuosmukio metu išryškėjo socialinė atskirtis, visuomenės grupių pažeidžiamumas, teisių ir laisvių nepaisymas. Tai teisė į darbą, verslą bei socialinę apsaugą nedarbo atveju, teisė gauti senatvės, invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymo numatytais atvejais bei šeimos apsaugos teisės (dirbančių motinų teisė į atostogas iki gimdymo ir po jo, palankias darbo sąlygas ir kitas lengvatas). Nors pagrindiniuose valstybės institucijų tiksluose, kaip vidinis saugumas, gynyba nuo išorės priešų, išteklių paskirstymas, konfliktų prevencija ir reguliavimas, visuomenės ir asmens siekių įgyvendinimas, nuosavybės gynimas ir kita, siauriau ar plačiau slypi žmogaus teisės ir laisvės, Lietuvoje tai nėra jaučiama.

Tyrimo objektas: 2008 - 2013 metais Lietuvos Respublikos Seimo stenogramose užfiksuoti pagrindiniai įstatyminių pagrindų pakitimai žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių srityje.

¹ Jakeliūnas S. *Krizė Lietuvoje: priežastys, padariniai ir pamokos*, 2011. [žiūrėta 2014 m. sausio 28 d.] <<http://jakeliunas.lt/krize-lietuvoje-priezastys-padariniai-irpamokos/>>

² Ten pat.

Tyrimo dalykas: Administracinės teisės taikymas įveikiant ekonominio nuosmukio padarinius žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių srityje.

Tyrimo tikslas: Atskleisti administracinės teisės taikymo veiksmingumą žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu.

Tyrimo hipotezė: Administracinio teisinio reguliavimo priemonių poveikis ekonominio valdymo procesui buvo nesisteminis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių bei ekonominio nuosmukio teorines išvalgas.
2. Atskleisti administracinio teisinio reguliavimo taikymo ypatumus žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu 2008 – 2013 metais.
3. Pateikti žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių apsaugos ir gynimo problematiką konstitucinio ir administracinių teismų praktikoje ekonominio nuosmukio laikotarpiu.

Tyrimo struktūra ir metodika: Atsižvelgiant į iškeltus uždavinius, darbo turinį sudaro 3 skyriai bei išvados. Darbas suskirstytas į skyrius pagal nagrinėjamų klausimų ir problemų pobūdį.

Pirmoje darbo dalyje pateikta žmogaus teisių ir laisvių bei ekonominio nuosmukio teorinės išvalgos. Teoriniu aspektu plačiai žmogaus teises ir laisves analizavo prof. habil. dr. A. Vaišvila, prof. dr. E. Šileikis, teisėtyrininkė prof. dr. T. Birmontienė, buvęs Konstitucinio teismo teisėjas prof. dr. K. Lapinskas. Ekonominio nuosmukio teorinė teisinė analizė pateikta remiantis Lietuvos Konstitucinio, aukščiausiojo, administracinių teismų nutartimis.

Antroje darbo dalyje susistemintos Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos 2008 – 2013 metais (žr. 1 priedas). Laikotarpio intervalas pasirinktas, remiantis ekonominio nuosmukio vyravimą šalyje. Pagal išanalizuotas stenogramas, atliktas padarinių analizė pagrindinėmis, autorės nuomone, žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms. Darbe taip pat vadovaujama ir indukcinio – dedukcinio pažinimo metodu, kuris, panaudojant įvairaus tipo atskirus faktus, duomenis, žinias bei apibendrinimus, kurios leido išskirti pačius svarbiausius elementus, kurie daro tiesioginę įtaką žmogaus teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu.

Trečioje darbo dalyje, remiantis jau aptartais antroje dalyje padariniais bei pagrindinėmis analizuojamomis sritimis, pateikiama teismų praktika, priimtų įstatymų atitikmuo konstitucijai. Darbe naudotas dokumentų analizės metodas, remtasi Lietuvos Aukščiausiojo Administracinio teismo praktika, Lietuvos Konstitucinio teismo išaiškinimais, Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramomis. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

1. ŽMOGAUS SOCIALINIŲ EKONOMINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ BEI EKONOMINIO NUOSMUKIO TEORINĖS ĮŽVALGOS

1.1. Žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių įgyvendinimas administracinėje teisėje

Žmogaus teisės ir laisvės – šiuolaikinės civilizacijos esminė vertybė. Jos susiformavo tik po Antrojo pasaulinio karo, tačiau įžengdama į XX amžių, žmogaus teisių samprata jau turėjo ilgą istoriją. Prof. habil. dr. A.Vaišvilos nuomone: „Visi žmonės iš prigimties lygūs, laisvi, nepriklausomi ir turi tam tikras įgimtas teises, kurios jei tik asmenys priima visuomenės statusą, negali būti atimamos jokiais vėlesniais jų palikuonių susitarimais“³. Kaip pažymi profesorė T. Birmontienė: „teisės požiūriu nėra didelio skirtumo tarp žmogaus teisės ir laisvės, nes laisvės taip pat teisės tik kitoje žmogaus funkcionavimo sferoje, į kurią valstybė negali kištis“⁴. Plėtodama mintį, profesorė teigia, jog „žmogaus teisės gali būti suprantamos kaip asmens laisvės visuomenėje ir galimybės jas realizuoti“⁵.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18 straipsnyje yra įtvirtintas žmogaus teisių ir laisvių pripažinimo principas. Kuris grindžiamas, jog tai yra vienas iš konstitucinės santvarkos pagrindų, kai valstybės svarbiausių uždavinių yra ginti ir saugoti pagrindines žmogaus teises ir laisves.⁶

1.1.1. Žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo sampratos turinys

Konstitucijoje tiesiogiai nenusakoma, kokia reikšmė yra žodžių „Žmogaus teisės ir laisvės“ ir kodėl jos „yra prigimtines“ (18 str.). Aiškinant Konstituciją, galima vadovautis profesoriaus E. Šileikio nuomone, jog prigimtines teises ir laisves įgyjamos gimstant (ne gaunant pilietybę) nesvarbu ar varlstybėje, ar niekieno žemėje. Tai yra visos žmonijos vertybės, kurios istoriškai yra ankstesnės, negu susikūrė valstybė, o teisiškai yra aukščiau suverenios valstybės valdžios.⁷

Konstitucinis teismas konstatuoja egzistuojant žmogaus teises ir laisves, kaip konstitucines vertybes. E. Jarošiūno nuomone, jos traktuotinos, kaip pirminis ir svarbiausias

³ Vaišvila A., *Teisės teorija*. // Vilnius: Justitia, 2004. P. 165

⁴ Birmontienė T. Žmogaus teisės ir jų įtvirtinimas Lietuvos Respublikos konstitucinėje teisėje // Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M., Mesonis G., Normantas A., Pumputis A., Vaitiekienė E., Vidrinskaitė S., Žilys J. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius, 2002. P. 275

⁵ Ten pat.

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3 straipsnio <...> 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 1-7

⁷ Šileikis E. *Konstitucinė teisė // Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, P. 89.

pradas, teisinių vertybių skalėje užimantis aukščiausią vietą.⁸ Žmogaus teisių ir laisvių pirmumą pripažįsta ir Konstitucinis Teismas. Jis vadina „didžiausia teisine vertybe“⁹. Kiekviena faktinė konstitucija yra neabejotinas žmogaus teisių ir laisvių konstitucinis įvertinimas, jos yra ne tik teisinė, bet ir filosofinė, politinė, dorinė kategorija. Šiuo metu žmogaus teisių terminas yra vartojamas keliais būdais: žmogaus teisės, žmogaus prigimtinės teisės ir t.t., dažniausiai šios sąvokos vartojamos kaip sinonimai.

Literatūroje sutinkama ir tokia nuomonė, kad nors bendrame kontekste žmogaus teisių ir laisvių sąvokos dažnai yra vartojamos kartu, tačiau jos reiškia dvi skirtingas konstitucinės apsaugos sritis. Laisvė gali būti suprantama kaip apribojimų ar suvaržymų netaikymas tam tikram asmens veikimui ar neveikimui. Tuo tarpu teisės apsaugo laisvę teisiškai apibrėždamas ribas tarp asmens laisvės bei valstybės valdžios. Iš esmės, teisės nustato valstybės valdžios įsikišimo į asmens laisvę ribas.¹⁰

Šiuolaikinė žmogaus teisių ir laisvių samprata, pasak profesorių A.Vaišvila susiklostė nuo dviejų požiūrių į žmogaus teisių esmę:

1. **Natūralistinio arba prigimtinių** požiūrio, žmogaus teisės suprantamos kaip prigimtinės žmogaus savybės, egzistuojančios aukščiau valstybės ir nepriklausomai nuo valstybės, jų ištakos - žmogaus prigimtis, protas, dievo valia. Valstybė ir visuomenė privalančios tik jas saugoti ir rūpintis, kad jos būtų įgyvendintos.

2. **Pozityvizmo požiūriu** žmogaus teisės kyla iš valstybės, kuri savo nuožiūra jas žmogui suteikia, nustato jų mastą, o panorėjusi gali jas savo nuožiūra susiaurinti ar kai kurias ir iš vis anuliuoti. Teoretikai teigia, jog žmogus iš prigimties neturi jokių teisių, jos atsiranda tik iš tos bendrijos, kurioje asmuo gyvena.¹¹

Šiuo metu dominuoja prigimtinė žmogaus teisių samprata, kuri įtvirtinta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje: *„Visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis. Jiems suteiktas protas ir sąžinė, ir jie turi elgtis vienas su kitu kaip broliai“*¹².

Remiantis Konstitucinio teismo nutarimu, teigiama, jog žmogaus teisių ir laisvių prigimtinių pobūdžio pripažinimo principas yra „Prigimtinių žmogaus teisių ir laisvių įtvirtinimas Konstitucijoje suponuoja įstatymų leidėjo, kitų teisėkūros subjektų pareigą leidžiant asmens ir valstybės santykius reguliuojančius teisės aktus vadovautis žmogaus teisių ir laisvių prioritetu, nustatyti pakankamas žmogaus teisių ir laisvių apsaugos ir gynimo priemones, jokių

⁸ Jarašiūnas E. Keletas Konstitucinio Teismo, vieno iš konstitucinės doktrinos kūrėjų, veiklos aspektų. // *Jurisprudencija*. 1999. T. 12(4). P. 50.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Domino John, C. *Civil Rights & Liberties in the 21st Century (Second Edition)*. P. 1.

¹¹ Vaišvila A., *Teisės teorija*//Justitia. Vilnius, 2004. P. 185.

¹² Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. 1 strp. Įsigalioja 1948-12-10, Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d. // *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.

būdu šių teisių nepažeisti ir neleisti, kad jas pažeistų kiti“, „Konstitucinis žmogaus teisių ir laisvių prigimtinio pobūdžio pripažinimas suponuoja tai, kad negali būti nustatyta tokia šių teisių ir laisvių įgyvendinimo tvarka, kad jų įgyvendinimas priklausytų nuo teise nepagrįstų valstybės institucijų, pareigūnų ar kitų asmenų sprendimų“¹³. Apibendrinus galima teigti, kad valstybės institucijos kurdamos, leisdamos ir tvirtindamos teisės aktus privalo laikytis Konstitucijos, ten įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių principų ir jų nepažeisti, net ir esant nepalankiai ekonominei ir finansinei situacijai šalyje.

Pagrindines žmogaus teisės ir laisvės egzistuoja visose gyvenimo srityse, todėl egzistuoja gausybė jos sampratų ir rūšių, kurių dėka mes galime į jas gilintis ir klasifikuoti. Tarpusavyje susijusių ir nedalomų žmogaus teisių ir laisvių rinkinys šiandien įvairia forma yra kodifikuotas daugelyje tarptautinių, regioninių bei nacionalinių dokumentų, tačiau, kaip pažymima Konstitucinio Teismo formuluojamoje oficialioje konstitucinėje doktrinoje, joks teisės aktas negali nustatyti prigimtinių teisių ir laisvių išsamų sąrašą.¹⁴ Tačiau jei kuri nors teisė ir nėra įtvirtinta Konstitucijoje, tai neleidžia konstatuoti, jog ji praranda konstitucinį pagrįstumą.

Klasikinis žmogaus teisių skirstymas pagal turinį susiformavo remiantis tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose pateiktu teisių klasifikacijos modeliu. Tarptautiniame žmogaus teisių bilyje suformuluotame žmogaus teisių ir laisvių kataloge žmogaus teisės ir laisvės išskiriamos į pilietines ir politines, bei ekonomines, socialines ir kultūrinės teisės.¹⁵ Šis suskirstymas grindžiamas, tuo, jog pilietinės ir politinės teisės yra priskiriamos „negatyviosioms teisėms“, nes siekiant užtikrinti tinkamą šių teisių apsaugą, valstybė įpareigojama nepažeidinėti nesikišti į jų įgyvendinimą, garantuoti visas pilietines ir politines teises, nepriklausomai nuo tos valstybės išsivystymo lygio. Priešingu atveju socialinės, ekonominės ir kultūrinės teisės yra „pozityviosios teisės“, nes norint užtikrinti šias teises būtini aktyvūs valstybės veiksmai. Šių teisių įgyvendinimas reikalauja nemažų išlaidų, todėl yra tiesiogiai priklausomas nuo ekonominio ir finansinio valstybės pajėgumo tas teises garantuoti.¹⁶ Analizuojant Europos socialinę chartiją¹⁷, galima teigti, jog valstybė įsipareigoja garantuoti ekonomines, socialines bei kultūrinės teises ne pilna apimtimi, o tik tiek, kiek yra pajėgi finansuoti jų įgyvendinimą. Pažymima, jog socialinių teisių ir laisvių istorinė raida patvirtina tai, kad šių teisių įtvirtinimas

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3 straipsnio <...> 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 1-7

¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, Nr. 22-94.

¹⁵ Vidrinskaitė S. Žmogaus teisių katalogas: Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisinės aktualijos // *Jurisprudencija*. 2006, ISSN 1392-6195. P. 49.

¹⁶ Heringa A. W., Kiiver, Ph. *Constitutions Compared: An Introduction to Comparative Constitutional Law* // *Intersentia*. 2007. P.11.

¹⁷ Europos socialinė chartija (pataisyta) (1996) // *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 49 - 1704

Konstitucijose, valstybės įsipareigojimo užtikrinti jų įgyvendinimą formulavimas konstituciniuose tekstuose vyko daug lėčiau negu politinių, pilietinių asmens teisių pripažinimas. Viena iš priežasčių, kuri lėtino šį procesą, buvo Konstitucijos tiesioginio taikymo klausimas ir tai, kad visos teisės, kurios skelbiamos Konstitucijoje, galima ginti teisme.¹⁸ Remiantis analizuojama medžiaga galima teigti, jog šiuo metu socialinės teisės dažnai vertinamos kaip „antro rango“ teisės, pažymima, jog tai ne teisės o tiesiog politiniai pažadai, todėl jų įgyvendinimą lemia teisiniai veiksniai, visuomenės ir valstybės ekonominės, materialinės galimybės ir kt.

1.1.2. Žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių teorinis modelis

Žmogaus socialinių, ekonominių teisių ir laisvių sampratos turinio raidą lėmė istoriniai socialiniai ekonominiai, politiniai veiksniai, kurių veikiamos brendo ir idėjos dėl valstybės ir konstitucijos socialinės paskirties, konstitucinių vertybių, kurios reiškė žmonių lūkesčius dėl teisingesnio ir visavertiškesnio socialinio gyvenimo.¹⁹

Analizuojant Lietuvos valstybės Konstitucijų raidą, galime teigti jog jau 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje buvo aktualūs socialiniai ekonominiai klausimai. Konstitucijoje buvo skelbiama, „visose ūkio srityse kiekvienam piliečiui laiduojama darbo ir iniciatyvos laisvė“, „ūkio gyvenimas yra tvarkomas taip, kad kiekvienas pilietis turėtų darbo“. Deklaruojama, kad įstatymuose saugoma ir globojama „žmogaus darbo jėga“. Įtvirtinta, kad valstybė saugo darbininką „ligoje, senatvėje, nelaimingais atsitikimais ir darbo trūkstant“.²⁰ Valstybės socialinė padėtis dar akivaizdžiau buvo pateikta 1938 m. Lietuvos Konstitucijoje (V skyrius „Šeima ir motinystė“; VI skyrius „Auklėjimas ir švietimas“; VII skyrius „Darbas“; IX skyrius „Sveikata ir socialinė apsauga“). Nors konkrečiomis konstitucinėmis normomis ir nebuvo apibrėžta, kaip valstybė spręstų sveikatos ir socialinės apsaugos problemas, valstybės politikos gairės suformuluotos taip: „Valstybė rūpinasi piliečių sveikata“, „Valstybė rūpinasi dirbančiais ir jų šeimomis ligos, senatvės ir nelaimingų atsitikimų atvejais“, „Valstybė siekia, kad negalintieji aprūpinti savęs ir savo šeimos piliečiai būtų aprūpinti“.²¹ Lietuva vėlesniu laikotarpiu, dėl susiklosčiusios istorinės padėties, nedalyvavo kuriant ir taikant tarptautinius žmogaus teisių principus, todėl atgavus nepriklausomybę 1992 m., savo Konstituciją sudarė remiantis pagrindiniais Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos dokumentais, kad atitiktų

¹⁸ Baltutytė E. Socialinės ekonominės teisės ir konstitucija: kai kurie lyginamieji aspektai // *Konstitucija, žmogus, teisinė valstybė. Konferencijos medžiaga*. // Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1998. P. 163-165

¹⁹ Žilys J. Socialinė valstybė konstitucinėje teisėje // *Jurisprudencija*. 2006, Vilnius, ISSN 1392-6195. P. 15.

²⁰ Maksimaitis M. *Lietuvos valstybės konstitucijų istorija: XX a. pirmoji pusė: monografija*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 136

²¹ Ten pat P. 255-266.

tarptautinius žmogaus teisių ir laisvių instituto keliamus reikalavimus. Ko pasekoje ratifikavo svarbiausias tarptautines sutartis, kad galėtų jas taikyti nacionalinėje teisėje.²²

Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, išskiriamos pagrindinės socialinės ekonominės teisės: *teisė į darbą, verslą, teisė į tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą, socialinę apsaugą nedarbo atveju, kiekvieno dirbančiojo teisė į poilsį, kasmetines mokamas atostogas, teisė burtis į profesines sąjungas, teisė gauti senatvės, invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymo numatytais atvejais, šeimos apsaugos teisės (dirbančių motinų teisė į atostogas iki gimdymo ir po jo, palankias darbo sąlygas ir kitas lengvatas; nepilnamečius vaikus gina įstatymas ir kt.), teisė į sveikatos priežiūrą, darbuotojų teisė streikuoti, ginant savo ekonominius ir socialinius interesus.*²³ Konstitucijos turinio analizė rodo, kad valstybės pozicija dėl konkrečių socialinių teisių yra skirtinga.

Pirmajai grupei priklausytų tos, kurios deklaruojamos Konstitucijoje, tačiau dėl jų užtikrinimo valstybė tartum nesiima tiesioginių išipareigojimų. Štai 48 straipsnyje deklaruojama, kad **„žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą užmokestį už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju“**.²⁴ Šio Konstitucijos straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „priverčiamasis darbas draudžiamas“. Straipsnyje įvardyti atvejai, kai darbas nėra traktuojamas kaip priverstinis, priverčiamuoju darbu nelaikoma tarnyba kariuomenėje ar ją pakeičianti alternatyvioji tarnyba, taip pat piliečių darbas karo, stichinės nelaimės, epidemijos ar kitais ypatingais atvejais. Kaip teigia E. Šileikis: „Žmogaus teisė laisvai pasirinkti darbą ar verslą reiškia, kad žmogus gali nevaržomai ar ribotai pasirinkti konstitucingą (aiškiai ir išakmiai įstatymais nedraudžiamą) darbą ar verslą ir tokį pasirinkimą įgyvendinti pagal aiškius, objektyviai būtinus ir realiai įvykdomus reikalavimus ar apribojimus“.²⁵ Tik kokybiškas ir stabilus užimtumas yra socialinės aprėpties didinimo priemonė.

Teisės į darbą turinį sudaro teisė į darbo laisvę, t. y. galimybę laisvai pasirinkti darbą ir laisva valia jį dirbti. Tie atvejai, kai atskiroms veiklos rūšims ar pareigoms asmenys parenkami konkurso tvarka, negali būti traktuotini kaip laisvės pasirinkti veiklos rūšį ar ir profesiją apribojimai.²⁶ Komentuodamas Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“, Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad tai yra bendro pobūdžio norma, grindžiama visuotinai pripažinta žmogaus laisvės koncepcija. Taigi ji

²² Andriulienė E., Žmogaus teisės. *Diskriminacijos draudimas Lietuvoje ir tarptautinėje teisėje*. // Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 2004, P. 86

²³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. // *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014

²⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija 48 strp., // *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

²⁵ Šileikis E. *Konstitucinė teisė // Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p.98.

²⁶ Šiaurės Lietuvos kolegija. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje // Mokslo darbai*. Šiauliai, 2013, P. 205.

kiekvienam žmogui pirmiausia laiduoja galimybę laisvai rinktis darbą ar verslą privačios ūkinės veiklos srityje. Teisė laisvai pasirinkti darbą yra viena iš būtinu sąlygu žmogaus, asmenybės gyvybiniais poreikiams tenkinti, deramai padėčiai visuomenėje užsitikrinti. Kita vertus, tokia konstitucinė kiekvieno žmogaus teisė suponuoja valstybės pareigą sudaryti atitinkamas teises, socialines, organizacines prielaidas įgyvendinti šia teise.²⁷

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje reglamentuojama teisė į darbą, bet neužtikrinama galimybė gauti tam tikrą konkretų darbą pagal įgytą profesiją ar veiklos sritį, bei negarantuojama asmenims teisės užimti vienas ar kitas pareigas tam tikroje vietovėje, įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje.²⁸ Teisė į darbą reglamentuojama Darbo kodekse²⁹, Darbo sutarties įstatyme³⁰, Saugos darbe įstatyme³¹ ir kituose teisės aktuose. Užsieniečių darbas yra reglamentuotas Užsieniečių teisinės padėties įstatyme³². Teisė į tinkamas darbo sąlygas įtvirtinta ir pagrindinėse tarptautiniuose dokumentuose, pvz.: pataisytoje Europos socialinėje chartijoje formuluojamas principas - kiekvienas žmogus privalo turėti galimybę užsidirbti pragyvenimui darbu, kurią jis laisvai pasirenka³³.

Aiškindamas teisės laisvai pasirinkti darbą turinį ir prasmę, 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarime Konstitucinis Teismas pabrėžė, „kad dirbantis žmogus Konstitucijoje traktuojamas humanistiniu požiūriu; žmogus suprantamas ne kaip abstrakti socialinė, ekonominė ar profesinė kategorija, gamybiniu santykiu dalyvis, bet kaip laisva asmenybė, kurios žmogiškasis orumas saugotinas³⁴“.

Valstybės ir įstatymo leidėjo pareiga – sudaryti teises prielaidas įgyvendinti teisę ar laisvę. „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“ suponuoja valstybės, įstatymo leidėjo pareigą sudaryti teises prielaidas įgyvendinti šią teisę.³⁵ Valstybė įpareigojama nustatyti pakankamas teises įgyvendinimo ir teisinio gynimo priemones.³⁶

²⁷Socialinės, ekonominės ir kultūrinės teisės. Mano teisė. Žmogaus teisių portalas. <<http://manoteises.lt/enciklopedija/socialines-ekonomines-ir-kulturines-teises/>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

²⁸ Dambrauskienė G., Davulis T., Jarošiūnas E., *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras*. // Vilnius: Teisės institutas, 2000, 1 dalis. p. 425

²⁹ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 64-2569.

³⁰ Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatyme // *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 36-973.

³¹ Lietuvos Respublikos saugos darbe įstatymas // *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 70-3170.

³² Lietuvos Respublikos įstatymas dėl teisinės padėties // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73-2539.

³³ Europos socialine chartija (pataisyta) // *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 49-1704.

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 476 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 85-2382.

³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.

³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 506 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų 37 punkto (2000 m. gegužės 8 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Nelaimingų

49 straipsnyje skelbiama, kad „**kiekvienas žmogus turi teisę turėti poilsį ir laisvalaikį, taip pat kasmetines mokamas atostogas, o darbo laiko trukmę apibrėžia įstatymas**“³⁷.

Antrajai grupei priskirtinos tos socialinės teisės, kurių atžvilgiu valstybė įpareigojama imtis atitinkamų priemonių. Konstitucijos 52 straipsnyje teigiama, kad „**valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.**“³⁸. Socialinio draudimo pagrindinis tikslas yra kompensuoti apdraustiesiems asmenims dėl senatvės, negalios, artimųjų netekimo, ligos ar traumos, motinystės (tėvystės), nedarbo prarastas pajamas arba padengti dėl šių priežasčių atsiradusias išlaidas. Socialine parama suprantamas kompleksas priemonių, apimantis socialines paslaugas ir piniginę paramą.³⁹ Socialinė apsauga yra svarbus pataisytos Europos socialinės chartijos⁴⁰ (ją Lietuva ratifikavo) komponentas.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose, pabrėžia ir teisės į pensiją kaip nuosavybės teisės aspektą, jog asmuo, kuris atitinka nustatytas sąlygas senatvės pensijai gauti ir kuriam ši pensija yra paskirta ir mokama, turi teisę į tam tikro dydžio piniginę išmoką, tai suprantama kaip teisė į nuosavybę, todėl ši teisė turi būti saugoma bei ginama ir pagal Konstitucijos 23 straipsnį.⁴¹ Taip pat ne kartą buvo išaiškinta, jog pensijos gali būti mažinamos tik valstybėje susidarius ypatingai situacijai (ekonomikos nuosmukis, gaivalinė nelaimė ir kt.), kai trūksta lėšų pensijoms mokėti. Tokiais išimtiniais atvejais pensijų santykių teisinis reguliavimas gali būti koreguojamas, taip pat ir mažinant paskirtas bei mokamas pensijas tokiu mastu, koku būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes.⁴² Panašiai teigia ir profesorius E. Šileikis. Jo nuomone nustatytas pensinis aprūpinimas įstatymu gali būti bloginamas tik tada, kai akivaizdžiai susidaro ypatinga situacija ir dėl to būtina apsaugoti kitas konstitucines vertybes.⁴³

atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 29 straipsnio 1 daliai (1999 m. Gruodžio 23 d., 2001 m. liepos 5 d. redakcijos)“ // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 19–623.

³⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija 49 strp., *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucija 52 strp., *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

³⁹ Socialinės, ekonominės ir kultūrinės teisės. Mano teisė. Žmogaus teisių portalas. < <http://manoteises.lt/enciklopedija/socialines-ekonomines-ir-kulturines-teises/>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

⁴⁰ Europos socialinė chartija (pataisyta) (1996) // *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 49 – 1704.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Tesimo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181–6708.

⁴² Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo pagrindinio komiteto 2012 m. gruodžio 14 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2013 metais įstatymo projektui“ // *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2013, Nr. XIP-4955(2).

⁴³ Šileikis E. Konstitucinė teisė // *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p.98.

Kiek kitaip formuluojamas 53 straipsnis, kuriame nurodoma, kad „**valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus, o įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką**“⁴⁴. Konstitucinis Teismas atskleidė ir pabrėžė jurisprudencijoje nustatytus tam tikrus teisės į sveikatos apsaugą aspektus, tai kad žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių, o taip pat žmogaus apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis ja traktuotinas kaip valstybės funkcija.⁴⁵ Teisę į socialinę apsaugą turi visi asmenys vienodais pagrindais, išskyrus užsieniečius (ar asmenis be pilietybės), neturinčius teisės nuolat gyventi Lietuvoje. Kai kurios socialinės apsaugos rūšys yra susijusios ir su tam tikromis pareigomis, pvz., teisę į socialinį draudimą įgyja asmenys, įstatymų nustatyta tvarka mokantys socialinio draudimo įmokas ar kai už juos mokama įstatymuose nustatyta tvarka. Socialinė apsauga galėtų būti apibrėžta kaip „įstatymais nustatyta socialinių, ekonominių priemonių sistema, užtikrinanti lėšų ir paslaugų teikimą tiems asmenims, kurie įstatymų numatytais atvejais dėl senatvės, invalidumo (negalios), mirties, ligos, motinystės (tėvystės), artimųjų globos, nedarbo, nepritekliaus ir kitų šeimos aplinkybių praranda pajamas, turi papildomų išlaidų arba negali pakankamai savęs arba savo šeimos aprūpinti iš darbo arba kitokių pajamų“⁴⁶.

Įvairius socialinės apsaugos elementus reglamentuoja Valstybinio socialinio draudimo įstatymas⁴⁷, Valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas⁴⁸ ir kt. Pataisytoje Europos socialinėje chartijoje (LR ratifikavo 2001)⁴⁹, joje deklaruojama, kad siekdamas užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į socialinę apsaugą, šalys turi prisiimti nemažai įsipareigojimų.

Socialinės ekonominės teisės turi užtikrinti asmeniui galimybę dalyvauti lygiais pagrindais vartojant socialines vertybes ir yra pozityviosios prigimties, nes suformuoja valstybei pareigą užtikrinti, kad asmuo turėtų galimybę lygiais pagrindais su kitais dalyvauti paskirstant socialines vertybes.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija 53 strp., // *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1, 2 ir 3 straipsnių, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. – *Ibid.*, 2002, Nr. 72-3080.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos socialinių pagrindų įstatymo projektas.

<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=189524>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

⁴⁷ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994, Nr. I-549.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. VIII-1509.

⁴⁹ Europos socialinė chartija (pataisyta) // *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 49-1704

1.2. Teisinė ekonominio nuosmukio charakteristika

Ekonomikos nuosmukis (arba ekonominė krizė) yra viena iš keturių ekonominio ciklo fazių, kuriai būdingas gana ilgas ekonomikos augimo sulėtėjimas ar net visiškas jo nebuvimas. Recesija paprastai pasireiškia tada, kai BVP augimas būna neigimas mažiausiai du iš eilės ketvirčius, dėl to didelę ir ilgai besitęsiančią recesiją galima vadinti finansų krize. Oxfordo ekonomikos žodynas pateikia, jog ekonominis nuosmukis, tai grupės finansinių rodiklių, tokių kaip trumpo laikotarpio palūkanų normos ir turto kainos, ryškus pablogėjimas, lydimas finansinių institucijų susilpnėjimo ir žlugimo, arba tiesiog išipareigojimų kainų griūtis, kuri gali privesti prie visos ekonomikos suirutės.⁵⁰

2007 metais Jungtinėse Amerikos valstijose prasidėjęs ekonominis nuosmukis neaplenkė ir Europos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. konstatavo, kad daugelis makroekonominių rodiklių ir jų prognozės akivaizdžiai rodo, kad Lietuva atsidūrė ekonominėje krizėje ir dideliu greičiu smunka į recesiją.⁵¹ Analizuojant šalies situaciją tuo metu, galima būtų išskirti pagrindines priežastis, lėmusias valstybės staigų posūkį. Pirmiausia skolinimas būstui įsigyti kelerius metus buvo labai intensyvus, o palūkanos - žemos. Centrinis bankas toleravo tokį pinigų antplūdį ir didelius skolinimo tempus, valdžia skatino skolinimą net ir menkas pajamas gaunantiems gyventojams. Susidarė būsto kainų burbulai, kurie subliuško keldami rimtą problemą šalies ekonomikai. Antra, kilo nevaldoma infliacija. Menkai kontroliuojami monopoliniai ir oligopoliniai verslo vienetai, biudžeto pajamų priklausomybė nuo augančių kainų bei didžiulis pinigų importas smarkiai prisidėjo prie infliacijos augimo. Yra ir kitų nuosmukį lėmusių priežasčių ir ją apsunkinančių aplinkybių – didelė priklausomybė nuo išorės finansavimo šaltinių, darbo jėgos judėjimo anticikliškumas, grėsmingos energetikos ūkio problemos, tiesioginių užsienio investicijų stoka.⁵²

Taip pat svarbu pripažinti, jog nuosmukio metu valdantieji delsia pripažinti esamą blogą padėtį, laukia makroekonominių rodiklių patvirtinimo, todėl nuo padėties prastėjimo pradžios iki realių veiksmų ją gerinti praeina nemažai laiko. O pagalbos ekonomikai suteikimo delsimas atsiranda tada, kai rinka iškart nesugeba pasisavinti įvykdytų veiksmų ir jų teikiamos naudos (pvz. Sumažinus palūkanų normą, paskolų rinkos dalyviai, efektyvumą jaučia tik praėjus keliems mėnesiams). Taigi pagrindinės ekonomikos skatinimo priemonės visu pajėgumu pradeda veikti jau po krizės. Čia labai agresyviai susiduria skirtingų ekonomikos teorijų šalininkai, dėl to, ar ekonomika turėtų būti skatinama pagal iš anksto nustatytas taisykles, ar turėtų būti siekiama

⁵⁰ *Oxford dictionary of economics. Second edition.* ISBN 0-19-860767-9.

⁵¹ Penkioliktosios vyriausybės veiklos programa. *Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija.* <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=332226>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

⁵² *Ekonomikos teorijos: Ekonominių ciklų teorijos.* 2008, <<http://www.traders.lt/page.php?id=5644&print=page>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

prisitaikyti prie esamos padėties ir veikti pagal ją. Vienu atveju nuosmukio metu priimti sprendimai poveikį rinkai suteiktų jau per vėlai, kitu atveju rizikuojama ekonomikos stabilumu, jei tokie įvykiai, kaip rinkimai ir esamos valdžios siekis gerai pasirodyti prieš juos, iškraipytų ir pažeistų rinką.⁵³

Tačiau įdomu tai, jog ekonomikos nuosmukio, kaip juridinio fakto, nei vienas norminis teisės aktas tiesiogiai nekonstatuoja ir neįvardija. Profesorius Alfonsas Vaišvila teisės teorijos paskaitų metu ne vieną kartą atkreipė dėmesį į tai, kad joks teisėkūros subjektas, anot jo, negali grįžti norminių ir (arba) individualių teisės aktų nuostatų įtvirtinimo remdamasis ekonomikos nuosmukio faktu, kuris nėra patvirtintas aukštesnės teisinės galios aktu. Tuo tarpu daugelyje Lietuvos teismų sprendimų nurodoma, kad „pasauliniu ir nacionaliniu mastu vykstanti krizė yra visiems žinoma aplinkybė, kurios nereikia įrodinėti.“⁵⁴ Taigi, nepaisant to, kad ekonomikos nuosmukio, kaip tokio, faktas ir nėra įtvirtintas norminiuose teisės aktuose, tačiau *de facto*⁵⁵ teisės taikymo ir aiškinimo subjektai (pirmiausia – teismai) šį faktą pripažįsta kaip tinkamą įtakos asmenų teisiniams santykiams atžvilgiu.

Teisinio reguliavimo būdais siekiama, jog būtų išvengiama tam tikrų neigiamų pasekmių. Kaip antai, mokesčių padidinimu norima išvengti didesnio biudžeto deficito, pertvarkant valdymo ir organizacines struktūras, siekiama sumažinti darbo užmokesčiui skirtas išlaidas ir t.t. Visa tai, atsižvelgiant į administracinėje teisėje vyraujančią imperatyvų teisinio reguliavimo metodą, leidžia išskirti pagrindines ekonominio nuosmukio padarinių neutralizavimo priemones, kaip teisės norminių aktų pakeitimas, strateginių – politinių dokumentų formavimas ir modifikavimas, fiskalinio pobūdžio priemonių taikymas.

Minėtos priemonės, be abejo, susijusios ne tik su administracinės teisės, bet ir su kitomis sritimis, tačiau šiandien jau galima drąsiai teigti, kad būtent „valstybinės kontrolės nebuvimas buvo viena priežasčių, privedusi prie finansų krizės, o vėliau – ir prie ekonominės krizės.“⁵⁶ Kitaip tariant, teisėkūros subjektai, įvertinę ekonominio nuosmukio galimus neigiamus padarinius, privalėjo atlikti tam tikrą administracinės teisės „intervenciją“ į kitas teisės sritis ir tokiu būdu užtikrinti tolesnę valstybės, jos aparato (įstaigų, institucijų, visos valstybės tarnybos) funkcionavimą. Taigi, šiuo atveju akivaizdu, kad tam tikra teisėkūros subjektų veikla peržengiant

⁵³ *Ekonomikos teorijos: Ekonominių ciklų teorijos*. 2008, < <http://www.traders.lt/page.php?id=5644&print=page>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-459/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-182/2013.

⁵⁵ *De facto* (lot. *de facto* – iš tikrųjų) - vartojamas kaip priešingybė *de jure* (teisiškai), reiškiantis nusistovėjusią tvarką, teisinę realybę, situaciją, susidariusią neatsižvelgiant į teisės normas ar teisinę siekiamybę. Taip pat konstatuoja laikiną, sąlyginę valstybės ar vyriausybės pripažinimą, nenurodant, ar faktas yra juridškai pagrįstas.

⁵⁶ Smalskys, V., Viešojo administravimo modernizavimo priežastys ir tendencijos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2010, Nr. 1 (17). P. 98. ISSN 1648-9098

administracinės teisės sritis ir padarant įtaką įvairias visuomenės gyvenimo sritis reguliuojantiems normatyvams, yra visiškai pateisinama.

Tokią išvadą patvirtina ir Konstitucinis Teismas, nuroydamas, jog „susiklosčius itin sunkiai ekonominei ir finansinei <...> įstatymų leidėjas galėtų taip pakeisti teisinį reguliavimą.“⁵⁷ Tokia pozicija teigia, jog ekonominio nuosmukio sąlygomis teisinio reguliavimo pokyčiai yra neišvengiami.

Jau buvome minėję, kad šiandien Lietuvos Respublikoje nėra nei vieno norminio pobūdžio teisės akto, kuriuo teisėkūros subjektai būtų konstatavę ekonominio nuosmukio egzistavimą, o samprata *de jure*⁵⁸ nėra konstatuota, aptarsime, kaip šį reiškinį vertina specializuotos kompetencijos – administraciniai Lietuvos Respublikos – teismai.

Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas yra nurodęs, jog „vertinant mažesnės baudos paskyrimą reikšminga atsižvelgti ir į visuotinai žinomą aplinkybę – šiuo metu šalyje vyraujančią ekonominę krizę – bei jos pasekmes smulkiąjam verslui.“⁵⁹ Taigi LVAT praktikoje valstybėje vyraujantis ekonominis nuosmuki nėra pripažįstamas aplinkybe, pateisinančia imperatyvių įstatymų normų nesilaikymą, bei tai tegali būti vienas iš pagrindų sankcijos dydžiui (pvz., baudos) už įstatymų pažeidimus mažinti, dėl kurio taikymo bet kuriuo atveju turi būti sprendžiama *ad hoc*⁶⁰. O taip pat būtų nepagrįsta teigti, jog ekonominis nuosmukis leidžia nevykdyti mokestinių prievolių biudžetui.⁶¹ Panaši situacija analizuojama ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013-02-19 nutartyje, byloje Nr. I-2051-789/2013 kur pažymėjo, kad ekonominis nuosmukis nelaikytina aplinkybe, leidžiančia nevykdyti mokestinių prievolių biudžetui, todėl tai nėra pagrindas atleisti pareiškėją nuo priskaičiuotų delspinigių ir baudų.⁶²

Šiuo atveju būtų galima diskutuoti, ar tokia pozicija yra pateisinama ne tik administracinės teisės požiūriu, tačiau ir viešojo intereso kontekste. Minėti pavyzdžiai, leidžia apsvarstyti, ar teisės taikymo subjektai (kurie, akivaizdu, nėra teisėkūros subjektai) administracinio teisinio reguliavimo, kuriame vyrauja imperatyvusis teisinio reguliavimo

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos konstitucinio teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ *Valstybės Žinios*.

⁵⁸ *De jure* (lot. *de iure*) – nurodo būklę, kuri turėtų būti, *de facto* – esamą. Formalioji (teisinė, pagal įstatymą), oficialioji, viešoji padėtis, situacija, statusas.

⁵⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-972/2010; Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-191/2011.

⁶⁰ *Ad hoc* (lot. *ad hoc* – šiam tikslui) yra hipotezė, sugalvota norint paaiškinti neigiamus eksperimentų ar stebėjimų rezultatus, kad būtų galima išgelbėti teoriją nuo paneigimo.

⁶¹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-1251/2012; Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-972/2010

⁶² Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2051-789/2013

metodas⁶³, kontekste, turi teisę netaikyti administracinio reguliavimo nuostatų (arba jas taikyti ne visa apimtimi), jeigu pareiškėjas tokį reikalavimą grindžia ekonominio nuosmukio padėtimi šalyje. Dar daugiau – taip pat galima kelti klausimą, ar teismas turi teisę tokį motyvą naudoti *ex officio*⁶⁴, tokiu būdu net nekreipdamas dėmesio į administraciniame reguliavime visiškai neegzistuojantį ekonominio nuosmukio konstatavimo faktą.

Pirmuoju klausimu pažymima, kad, viena vertus, būtent teismas yra tas subjektas, kuris geriausiai „išmano teisę ir ją žino“ (*lot. iura novit curia*). Kita vertus, būtina pripažinti, kad ne kiekvienas ekonomikos sulėtėjimas, sąstingis, sutrikdymas gali būti vertinamas kaip ekonominis nuosmukis pačia tiksliausia šio termino reikšme, todėl tuo atveju, jeigu šalyje vyksta kiti tam tikro pobūdžio ekonominiai sunkumai (pavyzdžiui, atitinkamo sektoriaus darbuotojams ryškia dalimi sumažinamas darbo užmokestis, biudžeto deficitas šiek tiek viršija normas ir pan.), ar tokius veiksnius taip pat galėtume laikyti priežastimis, dėl kurių būtų galima svarstyti asmenų atsakomybės netaikymo klausimą arba taikyti ją siauresne apimtimi. Tokia pozicija turi būti vertinama kritiškai vien dėl to, kad daugeliu atveju kai kurie ekonominiai sunkumai pareiškėjo gali būti vertinami kaip itin stipriai jo būklę paveikiantys faktoriai, tuo tarpu kitų pareiškėjų atžvilgiu šie faktoriai nebūtų laikomi esminiais (pavyzdžiui, jei palygintume verslo subjekto ir fizinio asmens padėtį). Tokia situacija, neabejotina, pažeistų ne tik administracinio reguliavimo aiškumo bei tikslumo reikalavimus, tačiau taip pat suteiktą galimybę teisės subjektams piktnaudžiauti ekonominio nuosmukio argumentu, siekiant išvengti atsakomybės.

Kartu pažymėtina tai, jog teisės doktrinoje nurodoma, kad administracinėje teisėje galioja tikslingumo principas, kuris yra „konkrečioje situacijoje optimalaus tikslo, suformuluoto normoje, siekimas.“⁶⁵ Dar daugiau – kaip buvo minėta, kiekvieną kartą teisės taikymo procese turi būti siekiama konkretaus, optimalaus tikslo, suformuluoto būtent teisės normoje. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos administraciniai teismai visiškai nenurodydami konkrečių (ar blanketinių) teisės normų, kurios sufleruotų bent minimalią galimybę netaikyti arba taikyti mažesnės apimties atsakomybę, vienareikšmiškai laiko, jog ekonominis nuosmukis yra viena iš tų (dažnai esminių) priežasčių, dėl kurių atsakomybės apimtis gali būti keičiama. Tokia pozicija, ne tik neatitinka administracinio teisinio reguliavimo tikslų, tačiau taip pat, kaip minėta, kelia riziką dėl galimo teisės subjektų piktnaudžiavimo šiuo motyvu, norint išvengti atitinkamos atsakomybės.

Ekonominis nuosmukis buvo pagrindinis kriterijus ir vyraujanti aplinka, kurioje vyko ir daugiausia ekonominę socialinę sferą, darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų peržiūra, atnaujinimas, pildymas. Todėl buvo liesta ir pagrindinė žmogaus, kaip teisės subjekto esmė, jo

⁶³ Bakaveckas, A., et al. *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2005, p. 175.

⁶⁴ Ex officio (*lot. k.- pagal pareigą*) - tam tikros institucijos, dažniausiai teismo, pareiga veikti, atlikti jos kompetencijai priskiriamus veiksmus.

⁶⁵ Bakaveckas, A., *Administracinė teisė: teorija ir praktika. I dalis*. Vilnius, 2012, p. 338.

pagrindinės socialinės ekonominės teisės ir laisvės. Teigiama, jog nuosmukio įveikimas supaprastėtų gerai strategiškai jai pasirengus. Profesorius A. Vasiliausko teigimu: „tik strateginio mąstymo valdant valstybę ir ekonomiką stoka galime paaiškinti, kodėl šiandien turime visiškai tuščią stabilizacijos fondą. Per visą atkurtos Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį sugebėjome į stabilizacijos fondą nukreipti tik nežymią valstybinio turto privatizacijos pagrindu gautą lėšų dalį. Visuomenei buvo labai sunku paaiškinti, kodėl, nesaikingai išlaidavus ir nieko nesutaupius klestėjimo laikotarpiu, būtinai esame priversti taupyti ir kartu rasti papildomų įplaukų biudžetui grėsmingoje krizinėje situacijoje“.⁶⁶

Laikotarpiu nuo 2008 m. lapkričio 27 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d., daugiau nei per penkerius metus, buvo išnagrinėtos LR Seimo posėdžių stenogramos, iš jų išrinktos bei susistemintos tos, kurios susijusios su pagrindinių žmogaus socialinių ekonominių teisių įtvirtinimu šiose ekonominiu sunkmečiu svarbiose srityse:

- darbo santykių sferoje
- teise gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas,
- teise į mokslą,
- teise į nemokamą medicinos pagalbą valstybinėse gydymo įstaigose,
- teise gauti išmokas, socialinę paramą, įvertinus apimtis po to pasirinkta orientuotis į darbo santykių; pensijų bei pašalpų, paramos šeimai sritis (*žr. šio darbo 1 priedą*).

Remiantis pagrindinėmis analizuojamomis sferomis, atlikta praktinė darbo analizė, kurioje analizuojamas administracinio teisinio reguliavimo taikymo poveikis pagrindinėms žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu.

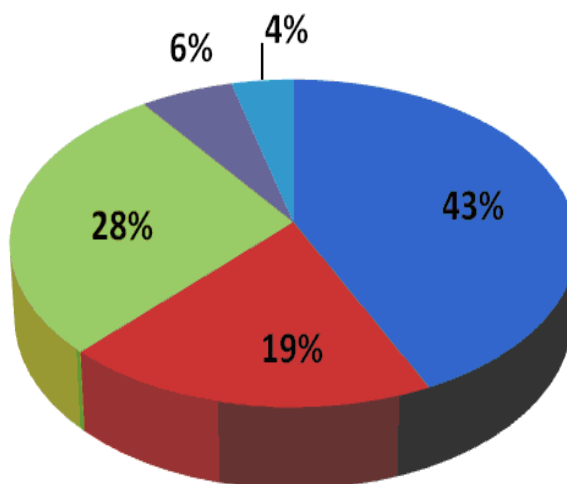
⁶⁶ Vasiliauskas A., Ekonominės krizės grėsmės pasekmės Lietuvai ir jos pamokos. *Mokslas ir technika*, <<http://www.mokslasirtechnika.lt/mokslo-naujienos/ekonomin-s-kriz-s-gr-sm-s-pasekm-s-lietuvai-ir-jos-pamokos.html>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].

2. ADMINISTRACINIO TEISINIO REGULIAVIMO TAIKYMO YPATUMAI ŽMOGAUS SOCIALINĖMS EKONOMINĖMS TEISĖMS IR LAISVĖMS EKONOMINIO NUOSMUKIO METU 2008 – 2013 M.

Socialinės ekonominės teisės, sferos pokyčiai bei atnaujinimo mastai ekonominio nuosmukio laikotarpiu analizuojami pagal LR Seimo stenogramų turinį. Analizuojant Seimo posėdžių stenogramas nuosmukio periodu, buvo atliekama kiekybinė ir kokybinė jų analizė. Kiekybiškai dažniausiai buvo gvildenami klausimai apie darbo santykius, pašalpas ir pensijas. Atitinkamai 43, 28, 19 procentų. 43 proc. (žr. 1 pav.). Kiekybinis problemų nagrinėjimo rodiklis nėra siekiant susidaryti tikrąjį vaizdą apie administracinio teisinio reguliavimo ir ekonominio nuosmukio padarinių įveikimo, prevencijos sąveiką. Būtina pažymėti, jog tai, kad dažnai buvo svarstoma, kad reikia grąžinti pensijas į iki krizinį laikotarpį ar paremti motinas, neįgaliuosius ar pan. dar nereiškia, jog praktikoje buvo atlikti ir naujų teisės aktų patvirtinimo veiksmai.

Laikomasi nuostatos, jog ekonominis nuosmukis daro poveikį politiniams, socialiniams ir teisiniams procesams, įprastinės sąveikų dermės nelieka. Teisės sferos vaidmuo kinta ir tenka likviduoti ekonominio, socialinio nuosmukio padarinius, naujai suderinti teisinius instrumentus.

■ Darbo santykiai ■ Pensijos ■ Pašalpos ■ Teisė į nemokamą sveikatos apsaugą ■ Teisė į mokslą

1 pav. Kiekybinis Seimo ekonominio nuosmukio laikotarpiu posėdžiuose svarstytų ir diskutuotų probleminių temų pasiskirstymas, proc.

Darbai atlikti vadovaujamosi kriterijų pasirinkimo metodika. LR Konstitucijoje⁶⁷ reglamentuotos socialinės ekonominės teisės ir laisvė atrinktos pagal artimesnes sąsajas su ekonominiu nuosmukiu. Pasirinkta atsižvelgti į tas sritis, kuriose poveikis buvo stipriausias, remiantis šiuo kriterijumi, tolimesniame darbe atliksime išsamia jų analizę, remiantis LR seimo posėdžių stenogramomis.

2.1. LR Seimo stenogramose nagrinėtų žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių probleminių sričių analizė

Pagrindinės probleminės sritys, kuriose labiausiai išryškėja socialinė atskirtis, kur visuomenės grupės yra pažeidžiamiausios:

- teisė į darbą, verslą bei socialinę apsaugą nedarbo atveju;
- teisė gauti senatvės, invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo atvejais ir kt.;
- išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems.

2.1.1. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: darbo santykių sfera

Darbo santykių sferoje didžiausio dėmesio susilaukė ir dažniausiai buvo svarstomi klausimai apie teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą. Pagrindinės gvildenamos problemos ir temos buvo:

- Šiuo metu galiojančią valstybinio socialinio draudimo įmokų skaičiavimo tvarką, kai individualių įmonių savininkai, ūkininkų bendrijų tikrieji nariai ir mažųjų bendrijų nariai gali valstybinio socialinio draudimo įmokas mokėti nuo išsiimamų asmeniniams poreikiams pajamų sumų, pratęsti vieneriems metams.
- Po visų priimtų sprendimų premjero atlyginimas padidės 2,5 tūkst. Lt, ministrų – 2200 Lt, Seimo narių – 1800 Lt, o tuo tarpu eilinio mokytojo ar eilinio bibliotekininko atlyginimas nė kiek nepadidės. Vyko svarstymai, projektui nepritarė.
- Vyriausybė privalo kitais metais valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinį dydį nustatyti 495 Lt. Viename mieste ir kitame, nors dirbamas tas pats darbas, netgi toje pačioje įmonėje, yra mokamas absoliučiai skirtingas atlyginimas. Todėl ir yra teikiamas Darbo kodekso 188 straipsnio patikslinimas.
- Siūloma pratęsti vieneriems metams šiuo metu galiojančius atlyginimų sumažinimus tai svarstoma 2012 m.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014

- Dėl nelegalaus darbo atvejų mažinimo.
- Minimali mėnesinė alga yra mažesnė negu skurdo riba, siūloma didinti iki 1000 Lt.
- Problema atsirado todėl, kad reorganizuojant įstaigas, įmones, čia pat atleidžiama, po kelių dienų priimama ir tuo metu dar išmokama išėtinė pašalpa.
- valstybės institucijose, arba iš biudžeto išlaikomose institucijose, tiesiog dėl reorganizavimo, darbuotojams išeinant iš vieno darbo ir iš karto priimant į kitą darbą, turėdavo išmokėti iš biudžeto išmokas
- Labai sumažės atlyginimai pavaduotojams, nes jiems atlyginimai nustatomi pagal dabar priimtą įstatymo projektą nuo 10 % iki 50 % mažesni negu vyriausiems gydytojams. Siūlome 5 % padidinti koeficientą mažų poliklinikų, tik ambulatorinių įstaigų vadovams 5 %, o pavaduotojų atlyginimą laikyti mažesniu ne nuo 10 % iki 50 % mažesni, bet 20 % ir 40 % mažesni
- Tiems žmonėms, kurie gauna išankstinę pensiją, rinkimų metu dirbant komisijų nariais išmokama 100 ar 200 Lt, jiems sustabdoma ir nemokama pensija. Ir trečia grupė žmonių yra bedarbiai. Tas klausimas labai aktualus šiuo metu. Jeigu jie dirba rinkimų komisijose, gauna kelis šimtus litų ir jiems sustabdomas bedarbio statusas, ir nemokamos išmokos.
- Darbuotojai negali kreiptis į Darbo biržą ir įgyvendinti savo teisių pagal Nedarbo socialinio draudimo įstatymą, kadangi pagal šio įstatymo nuostatas bedarbiai turi teisę gauti nedarbo draudimo išmoką, kai jie įsiregistruoja teritorinėje darbo biržoje ne vėliau kaip per 6 kalendorinius mėnesius po atleidimo iš darbo, o nesant darbdavio arba jo atstovo, darbo sutartis lieka nenutrauktos. Taigi problemą siūloma spręsti teikiamu projektu.
- Studentėms-motivoms rekomenduojama užtikrinti teisę į paramą.
- Dabartinė sistema verčia arba slėpti, arba iš viso nedalyvauti darbo rinkoje, arba būti nelegaliam šioje rinkoje, nes jeigu tu turi pajamų, tai tau paprasčiausiai sumažinama vaiko priežiūros išmoka tiek, kad gautum tik nustatytą maksimalaus dydžio išmoką. Jeigu, pavyzdžiui, paskirta 2 tūkst. išmoka, tu užsidirbai tūkstantį, tai dar tūkstantį priduria, tuos pačius 2 tūkst. gauni.
- Nagrinėja atsižvelgę į Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto siūlymus, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymus teikiamas bazinis atlyginimo dydis, tai yra 450 Lt, pritarti po svarstymo Seimui.
- Apie tai, jog mamos, antrus metus augindamos vaiką, gali papildomai užsidirbti ir tas papildomas uždarbis nedarytų įtakos gaunamai motinystės (tėvystės) pašalpai.⁶⁸

⁶⁸ Priedas 1. Ekonominių – socialinių teisiu ir laisviu grupė: darbo santykiai, žr. 1 lentelę, 112 svarstymų atvejai.

Akivaizdu, jog problemų ratas daugiausia yra susijęs su valstybės interesu elgtis pagal palyginti ribotus biudžeto išteklius didžiausia dalis aptariamų atvejų yra atlyginimų mažinimo, mokesčių surinkimo, nelegalaus darbo ribojimo ir panašūs atvejai, tik 5 likusieji apie pagalbą asmenims, pats optimistiškiausias dirbantiesiems atvejis minimalios mėnesio algos padidinimas iki 1000 litų krizės laikotarpio pabaigoje, Darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo⁶⁹ projekto patvirtinimas 2012 m. birželio 28 d.

Pažymėtina, jog Seimas nepritarė, kad sumažinti valstybės tarnautojų, teisėjų atlyginimai būtų gražinti į iki krizinių lygį, pagerėtų medikų darbo pajamų padėtis. Be to, Seimas svarstė klausimus dėl nelegalaus darbo lygio mažinimo, tačiau nedarbui mažinti, darbo vietų kūrimo problemai skirta mažokai dėmesio. Išties juk buvo gerokai sumažintos net bedarbių išmokos – nuo 1000 iki 650 litų per mėnesį⁷⁰, buvo sugriežtinta tvarka norint išlikti registruotu darbo biržoje, pradėtas rinkti privalomas sveikatos draudimo mokestis net iš nedirbančiųjų bei neprisiregistravusiųjų darbo biržose. Galima apibendrinti, jog iš esmės asmenys ne tik gaudavo sumažintus atlyginimus, bet ir paplito nelegalaus darbo atvejai, mokesčių mokėjimo vengimas. Mažesnių atlyginimų atvejais surenkami ir mažesni mokesčiai į „Sodra“, ko pasekmė – šio fondo įsiskolinimai, mažinamos pensijos ir socialinė parama nepasiturintiems. Nuosmukio metu daugėjo skurstančiųjų, per mažai buvo kompensuojamųjų veiksnių dėl sumažėjusių atlyginimų, iš esmės buvo planuojamos tik pašalpos, nemokamas maitinimas moksleiviams, kas nagrinėjama toliau šiame darbo skyriuje.

Teisė laisvai pasirinkti darbą ir verslą Seime nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo itin dažnai svarstoma sfera. Problemų spektras buvo:

- Darbo vietų apsauga, kova su nelegaliu darbu, kt.
- Nedarbo mažinimas, „Sodros“ biudžeto subalansavimas.
- Darbo saugos klausimai.
- Ligų atvejų, dirbančiųjų motinų klausimai.
- Teisė į užimtumą.
- Individualių įmonių savininkų įmokos.
- Šiuo metu visišką negalią turintys ir asmenys, kurie globoja visišką negalią turinčius asmenis, yra draudžiami Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Įstatymą paskatino susitikimai su tokiais asmenimis, kurie skundėsi, kad jiems nėra sudaryta galimybė dirbti.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2012-07-10, Nr. 80-4143

⁷⁰ Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 4-26

- Siūloma aiškiau reglamentuoti ne viso darbo laiko sąlygomis dirbančių darbuotojų garantijų ir teisių užtikrinimą, palyginus su darbuotojais, kurie dirba tokį patį ar lygiavertį darbą viso darbo laiko sąlygomis.⁷¹

Šioje sferoje vyravo tokie klausimai, kurie užtikrintų mokesčių mokėjimą, jų surinkimą. Kova su nelegaliu darbu, individualių įmonių savininkų apmokestinimas ir kt. – tai probleminės sritys, kurios iliustruoja, jog turint ribotas biudžeto galimybes buvo ieškoma visų įmanomų būdų jį pildyti, rūpintis įdarbinimo galimybėmis asmenims, globojantiems asmenis su negalia, motinoms, dirbantiems ne vis darbo laiką ir pan.

Teisė gauti socialinę apsaugą ne darbo metu, kaip atskiras problemų kompleksas, palietė tokius asmenis, jų grupes, kaip motinos, ūkininkai, praradusieji darbą, dirbantieji, gaunantieji autorinius atlyginimus, honorarus problemų sritys kiekybiškai nesiekė 10 atvejų. Galima konstatuoti, jog ši sritis galėjo ir turėjo susilaukti daugiau dėmesio. Nedarbo draudimo išmoka nebuvo padidinta, vėl gi daugiau domėtasi įteisinti mokesčių surinkimą „Sodrai“, pagrindinės gvildentos problemos buvo:

- Projektu siūloma visų nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimą pavesti dvišalei komisijai. Siūloma taip pat aiškiai nustatyti nelaimingo atsitikimo darbe arba pakeliui į darbą ir iš darbo ir profesinės ligos tyrimo metu surašytų dokumentų ir išvadų apskundimo tvarką.
- Motinystės išmokų didinimas.
- Vyriausybės patvirtinta einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžio suma. Šiuo metu tai yra 1170 Lt, nuo Naujųjų metų numatoma, kad draudžiamosios pajamos bus tokios, kokios buvo prieš dvejus metus, t. y. 1488 Lt. valstybinio socialinio draudimo įmokų skaičiavimo tvarką.
- Yra siūloma nėščioms moterims nuo 181 nėštumo dienos iki nėštumo ir gimdymo atostogų pradžios sutrumpinti darbo laiką 10 val. per savaitę, mokant darbuotojui priklausantį vidutinį darbo užmokestį.
- Siekiama numatyti, kad valstybinio socialinio draudimo įmokos autoriams būtų išskaičiuojamos analogiškai kaip ir asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto ar atlikėjų veiklos. Tokiu būdu draudėjas galės būti užtikrintas, kad autoriai teisingai priskaičiuoja valstybinio socialinio draudimo įmokas.
- Dėl ūkininkų mokesčių „Sodrai“.

⁷¹ Priedas 1. Ekonominių – socialinių teisiu ir laisviu grupė: darbo santykiai, , žr. 1 lentelę, 112 svarstymų atvejai.

- Šiuo metu maksimali nedarbo draudimo išmoka yra 650 Lt, pagal teikiamą projektą jinai bus apie 669 Lt. Projektas nepatvirtintas.
- Dėl priemonių paketo šeimoms, šiems keliems mėnesiams iki šių metų pabaigos, ir kas projektuojama kitų metų biudžete. Štai dabar šis įstatymo termino pratęsimas iš esmės neatsako į klausimą, kaip toliau bus elgiamasi su motinystės išmokomis. Kitiems metams pati problema yra tiesiog užšaldoma, paliekama, nutylima ir juo labiau tai neatsispindės kitų metų socialinio draudimo biudžete.
- Projektas apie honorarus.⁷³

Suprantama, jog ekonominės ekonominio nuosmukio metu teisei tenka išskirtinis vaidmuo, kadangi būtina įveikti krizės reiškinius, neigiamai veikiančius visuomenę ir ypač pažeidžiamiausias jos grupes pensininkus, neigaliuosius, bedarbius, jaunas šeimas ir t.t. Tokiu metu atsiranda būtinybė keisti, atnaujinti ar kurti naujus teisės aktus, daugiausia taikomus socialinėje - ekonominėje sferoje. Nuosmukio padariniai turi ir gali būti mažinami žmonėms teisinėmis priemonėmis ir ne tik perskirstant pašalpoms skirtus finansinius išteklius.

Šiame darbe jau pasirinkta daugiau analizuoti tokias konkrečias teises ir laisves, kurios nurodytos Konstitucijoje 48 straipsnyje, kaip teisė į darbą, verslą, apsaugą nedarbo atveju⁷⁴. Tai yra pamatinės teisės, kadangi tiesiogiai susijusios su teise į saugias darbo sąlygas, teisingą apmokėjimą už darbą, socialinę apsaugą, kas galiausiai lemia žmogaus egzistencinių poreikių tenkinimą. Nedarbo atvejų nuosmukio metu daugėjo, teko net imtis priemonių, kaip paskatinti įpratusiuosius gyventi iš pašalpų sparčiau grįžti į darbo rinką. Deja, darbo vietų skaičius ekonominio nuosmukio atveju taip pat dėsningai mažėja, todėl menkėja galimybės realizuoti teisę į darbą. Tokiomis aplinkybėmis itin išauga socialinės apsaugos nedarbo atveju reikšmė, didėja įvairių išmokų, pensijų, pašalpų poreikis, kas tampa problema dėl menkėjančių biudžeto galimybių.

2.1.2. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas

Teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas – itin reikšminga sfera, ji svarbi didelei daliai visuomenės narių. Nagrinėtų ir siekiamų įtvirtinti teisės aktuose sprendimus problemų temos buvo tokios:

⁷³ Priedas 1. Ekonominių – socialinių teisių ir laisvių grupė: darbo santykiai, 1 lentelė, žr. *Posėdis Nr. 259*, 2010 m. spalio 19 d. ir kiti svarstymų atvejai.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija. 48 strp. // *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014

- Nagrinėjamu laikotarpiu įteisintas laipsniškas perėjimas į senatvės pensiją nuo 65 metų amžiaus.
- Žmonės, kurie nori gauti visą valstybinio socialinio draudimo pensiją, turi turėti 30 metų stažą. Pasitaiko atveju, kai trūksta keturių mėnesių, dviejų metų, pusės. Todėl buvo įrašyta tokia nuostata, kuri leido žmonėms savanoriškai apsidrausti neturint darbo, sumokėti tam tikras įmokas, kiek reikia už tą laikotarpį, tada perskaičiuodavo pensiją, kad gautų visą valstybinę socialinio draudimo pensiją.
- Senatvės pensijos.
- Pensijos daugiavaikėms mamoms, kurioms per 80 m.
- Buvo sumažintos pensijos nuosmukio laikotarpiu. Jas reikia atkurti, bet kartu reikia pateikti ir mechanizmą, kaip turi būti kompensuojami praradimai.
- Neteisinga ir nesąžininga palikti pensijas tokio paties lygio žinant, kad infliacija jų dydį mažina. Biudžete nėra lėšų pensijų didinimui.
- Jeigu žmogus gauna neįgalumo pensiją, kol jis yra darbingo amžiaus, jau turi 30 metų darbo stažą, jis dėl kiekvienų metų gali kreiptis į „Sodrą“ ir gauti tą papildomą 3 % priedą. Tačiau jeigu, sukakus senatvės pensijos amžiui, jisai apsispręs gauti neįgalumo pensiją ir toliau dirbs, mokės mokesčius, jis neturės teisės kreiptis į „Sodrą“, prašyti perskaičiuoti pensiją ir už kiekvienus metus gauti tą priedą. Buvo nagrinėti ir kiti susiję klausimai, svarstymų kiekis buvo išpūdingas, tačiau nuolat lygia greta būdavo vertinami ir finansiniai apribojimai, klausimai būdavo atidedami. Nagrinėtos ir šios problemos:
- Moterų pensijos yra mažesnės ne tik todėl, kad jų darbo užmokestis šiek tiek mažesnis, bet laikotarpis, už kurį mokamos įmokos į socialinį draudimą. Todėl kitos šalys seniai išsprendė šią problemą, kad ir vyrų, ir moterų išėjimas į pensiją yra vienodo amžiaus ir taip sprendžiame tas problemas, kurios kyla
- Šiuo metu yra apie 2,5 tūkst. su sunkia negalia vaikų, iš jų 1,5 tūkst. reikalauja nuolatinės slaugos, liktų apie 1000 vaikų, ir vienam iš jų tėvų reikėtų suteikti socialines garantijas, pavyzdžiui, dėl bazinės pensijos gavimo.
- Iki 2005 m. liepos 1 d. teisę gauti našlaičio pensiją neįgalieji asmenys turėjo, jeigu jie buvo tapę invalidais iki 18 metų. Tada jie galėjo gauti našlaičio pensiją, jeigu jiems buvo pats faktas nustatytas po 18 metų. Po 2005 m. liepos 1 d. žodis „tapęs“ buvo pakeistas į „pripažintas“ ir tada dalis lygiai tokioje pat situacijoje esantys neįgalieji, mirus jų tėvams ar vienam iš tėvų, kadangi jiems iki 18 metų dėl įvairių priežasčių nebuvo pripažintas invalidumas, neturėjo tos teisės.

- Iki 2005 m. liepos 1 d. teisę gauti našlaičio pensiją neįgalieji asmenys turėjo, jeigu jie buvo tapę invalidais iki 18 metų. Tada jie galėjo gauti našlaičio pensiją, jeigu jiems buvo pats faktas nustatytas po 18 metų. Po 2005 m. liepos 1 d. žodis „tapęs“ buvo pakeistas į „pripažintas“ ir tada dalis lygiai tokioje pat situacijoje esantys neįgalieji, mirus jų tėvams ar vienam iš tėvų, kadangi jiems iki 18 metų dėl įvairių priežasčių nebuvo pripažintas invalidumas, neturėjo tos teisės.
- Visų pirma valstybės skolos, atsiradusios dėl senatvės, invalidumo ar pensijų... mažinimo dydį mes siūlome, kad Vyriausybė apskaičiuotų iki 2011 m. gegužės 1 d., iki birželio 1 d. turėtų būti kalbama apie kompensavimo dydžių mokėjimo tvarkos terminų parengimą ir kitus darbus.⁷⁵

Pažymėtina, jog pensijų klausimams buvo skiriamas didelis dėmesys, paliesti ir našlaičiai, ir neįgalieji, ir moterys, ir statutiniai darbuotojai, siūlomos teisės aktų pataisos, pensijų didinimai baigdavosi atidedamais nagrinėjimais, nes biudžete nebuvo lėšų iniciatyvoms įgyvendinti ir jas įteisinti. Iš esmės šioje sferoje buvo daugiausia rūpesčio pačiomis pažeidžiamiausiomis visuomenės grupėmis. Deja, geros iniciatyvos nepasitvirtino dėl lėšų stygiaus, mat įvairių rūšių pensijos lėšų eikvojimo klausimas, tai niekaip nesusiję su biudžeto papildymu, o atvirkščiai, jo tuštinimu. Žinoma, kadangi pensininkų visuomeninė grupė yra gausiausia esamu metu iš visų kitų grupių, jai ir toliau dėmesio nedinga – kaip žinia, 2014 m. sausį priimti konkretūs sprendimai dėl senatvės pensijų kompensavimo visiems esamiems pensininkams jau nuo šių metų.

2.1.3. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems

Išmokos ir socialinė parama buvo itin populiari probleminė sritis, vyko tokių problemų svarstymai: aptarta, jog mažai žmonių dalyvauja socialinėje draudimo sistemoje, reikalingos išmokos šeimoms, auginančioms du vaikus, kt.

Nuosmukio padarinių poveikis lėmė socialinės atskirties augimą visuomenėje dėl kelių priežasčių:

- Mažėjo darbo vietų, augo nedarbas;
- Verslui buvo sudėtinga išsilaikyti ne tik dėl nuosmukio, bet ir dėl padidintų mokesčių;

⁷⁵ Priedas 1. Socialinių-ekonominių teisių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas. Žr. 2 lentelę, 47 svarstymų atvejai.

- Buvo mažinami atlyginimai, senatvės ir invalidumo pensijos;
- Ėmė stigtį lėšų socialinei paramai, teko mažinti net bedarbiams skiriamas pašalpas, paramą skurdesnėms šeimoms;
- Augo skaičius išvykstančiųjų dirbti į užsienį, vietinei rinkai lik vis mažiau tinkamos darbo jėgos, kuri sutiktų dirbti už ganėtinai mažus atlyginimus;
- Menkėjo pramonės pajėgumai ir augo bankrutuojančiųjų verslininkų skaičiai.

Seime buvo atspindėtos iš esmės visos socialinės atskirties, skurdo mažinimo problemos. Daug svarstymų buvo susiję su parama šeimai, motinoms. Probleminis ratas, be jau šiame darbe paminėtųjų, buvo toks:

- Siūloma tobulinti esamą socialinės paramos mokiniams teisinį reguliavimą ir užtikrinti sveikos mitybos reikalavimus atitinkantį mokinių maitinimą. Svarbiausi įstatymo projekto uždaviniai nuo 2014 m. sausio 1 d. siūloma padidinti nemokamam maitinimui skirtiems produktams įsigyti skiriamų lėšų dydžius bei išspręsti įstatymo nuostatų praktinio įgyvendinimo problemas.
- Siūloma nuo 2014 m. sausio 1 d. perduoti vienos iš piniginės socialinės paramos rūšių – socialinės pašalpos teikimą savarankiškai savivaldybių funkcijai ir kitoms 55 nebandomosioms savivaldybėms.
- Problema turima maždaug 75,4 % visų piniginei socialinei paramai skirtų lėšų.
- Siekiama nustatyti valstybinę socialinės šalpos išmoką, kuri garantuotų minimalias gyvenimo sąlygas tradicinių religinių bendrijų dvasininkams, kurie yra sulaukę pensinio amžiaus. Situacija yra tokia, kad minėti asmenys negauna tokios išmokos. Skiriama tiktai 360 Lt per mėnesį pašalpa. Be abejo, mes manome, kad tai yra neteisinga. Siūlome šiuo projektu padidinti iki 1080 L
- Prašoma, jeigu vaikui yra nustatomas sunkus neįgalumas, kad ta pati komisija iš karto savaime nustatytų ir specialųjį nuolatinės slaugos poreikį. Tapriežiūros pagalbos vaikų išmoka yra 360 Lt per mėnesį, o slaugos išlaidų būtų 900 Lt
- Pritarė, kad 2013 m. dar nebūtų didinamos valstybinės pensijos, rentos, slaugos kompensacijos ir nedarbo išmokos. Toks sprendimas priimtas, įvertinus Vyriausybės argumentus dėl valstybės ekonominės situacijos, siekiant mažinti valstybės biudžeto deficitą.
- Valstybinių pensijų sistemos ir atlyginimo už darbą tobulinimas.
- Dėl valstybės biudžeto išmokų šeimai, kuri pagimdė du ar daugiau vaikų ir juos auginą.
- Atsižvelgiant į valstybės finansinę būklę yra pagrįsta ir teisinga siūlyti valstybinių pensijų grąžinimą į buvusį lygį atidėti dar vieniems metams suprantant, kad anksčiau ar vėliau vis tiek turėtų būti grįžta prie šių išmokų tokio mokėjimo, koks jis buvo iki sumažinimo

- Siūloma nuolatinei nustatyti tas pačias taisykles, kad išmokos vaikams yra priklausomos nuo šeimos pajamų vienam nariui ir atitinkamai jos mokamos toms šeimoms, kurioms labiausiai tos finansinės paramos reikia.
- Išsamiau žr. 1 priedą.⁷⁷

Paramos šeimoms mastus atspindi ir statistiniai duomenys, pateikti 1 lentelėje:

1 lentelėje

	Išlaidos išmokoms šeimoms, auginančioms vaikus tūkst. Lt						Išmokų šeimoms, auginančioms vaikus, gavėjų skaičius asmenys					
	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Vienkartinė išmoka nėščiai moteriai (mokama nuo 2004 m. liepos 1 d.)	2 130,3	2 226,9	2 136,4	1 723,9	1 471,7	1 721,7	8 199	8 571	8 222	6 608	5 657	6 665
Vienkartinė išmoka gimus vaikui	45 499,2	46 952,7	48 714,4	47 089,5	36 081,1	31 106,2	31 820	32 850	34 039	34 196	34 697	30 089
Išmoka vaikui (mokama nuo 2004 m. liepos 1 d.)	87 073,8	92 784,8	127 285,5	146 922,2	148 193,3	128 675,2	107 127	117 322	152 036	149 331	156 273	135 658
Vaiko globos (rūpybos) išmoka	64 956,7	68 984,7	69 012,8	68 196,9	68 032,3	69 996,1	12 121	12 428	12 502	12 430	12 421	12 465
Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui	3,8	2,3	3,6	0,8	12,3	22,1	6	4	6	2	11	12
Vienkartinė išmoka įsikurti	11 281,5	12 660,3	13 786,3	14 948,4	9 003,7	9 823,7	2 956	2 815	2 568	2 790	1 975	2 561

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas. [žiūrėta 2014 -02-02]. <<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliuanalize?portletFormName=visualization&hash=3256b8e6-b4ba-486e-b282-bf17a12ebbcc>>

Atlikus Seimo posėdžių analizę nuosmukio metu, galime teigti, jog mėginimų įteisinti paramą svarstyti klausimų buvo itin daug. Kiekybės prasme problemų teminis ratas viršijo 70 atvejų ir nusileido pagal kiekybę tik darbo santykių sferai. Nagrinėjami klausimai vienareikšmiai buvo susiję su poreikiu paremti nepasiturinčiuosius, teikti paramą šeimai, aprūpinti nemokamu maitinimu moksleivius, padėti bedarbiams, kt. Nors svarstymų kiekybė buvo išpūdinga, dauguma pasiūlymų taip ir liko diskusijų formos, stigo lėšų, nemažai gerų iniciatyvų nesusilaukė paramos ir įteisinimo veiksmų. Iš esmės žinant, kokiais realiais ištekliais biudžete operuojama, išties netikslinga buvo organizuoti tokio kiekio beprasmių svarstymų Seime nuolat besikartojančiomis temomis apie motinas, bedarbius, pensininkus ir t.t. Tai buvo panašu į elementarų populizmą, kas nepateisinama dėl to, jog visi teisės aktų siūlomi tobulinimai jau būna išdiskutuoti, analizuoti ministerijose ir kitose vykdomosios valdžios institucijose dar iki pateikimo Seimui – mažai tikėtina, jog nežinoma buvo, kokios yra biudžeto galimybės, kad

⁷⁷ 1 priedas. Socialinių-ekonominių teisių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems. Žr. 3 lentelę, 72 svarstymų atvejai.

mokesčių surinkimas nepatenkinamo lygio ir jog dauguma siūlymų tiesiog nerealūs dėl lėšų stygiaus.

2.2. LR Seimo posėdžių metu nagrinėtų žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių įstatyminės bazės pokyčiai

Tenka prisiminti dar 2008–2012 m. kadencijos Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. pabaigoje atliktą vadinamąją „naktinę“ mokesčių reformą, kuri, likus vos keletui savaitių iki naujų metų pradžios, kardinaliai padidino kai kuriuos mokesčius ir tokiu būdu itin ryškiai pakeitė teisės subjektų padėtį. Šiame darbe nesiimame vertinti šių veiksmų teisėtumo ir tikslingumo, tačiau pakanka vieno pavyzdžio: pirkėjas ir pardavėjas 2008 m. spalio mėnesį sudarė prekių tiekimo sutartį 2009 metams ir numatė kainą X LTL. Pasikeitus mokestinei bazei (mokesčio tarifui nuo 5 proc. padidėjus iki 21 proc.), tačiau nepakeitus sutarties, kaina tapo $X+0,16X$ LTL. Įsivaizduokime, jog prekių tiekimo sutarties vertė iki mokesčių padidinimo buvo 105 000 000 LTL. Tuo tarpu padidinus mokesčius, tokia vertė gerokai išaugtų, t.y. iki 121 000 000 LTL. Tokia reikšminga suma, akivaizdu, gali sukelti itin rimtų neigiamų pasekmių pirkėjui. Taigi, iš šio pavyzdžio matyti, jog administracinės teisės pokytis, įvykęs dėl prasidėjusio ekonominio nuosmukio, itin ryškiai gali paveikti ir kitų teisės sričių (šiuo atveju – civilinės) reguliuojamus santykius.

2.2.1. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: darbo santykiai

Socialinio draudimo sferai buvo skirta net 40 naujų įstatymų nuosmukio laikotarpiu. LR valstybinio socialinio draudimo įstatymo⁷⁸ atnaujinimas straipsnius keičiant, pildant ir pripažįstant netekusiais galios vyko itin aktyviai net 18 kartų. Šiuo požiūriu jam prilygo tik Darbo kodekso atnaujinimo ir keitimo mastai. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektai patvirtinti dėl 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 36, 37, 38 straipsnių, o 19 straipsnis pripažintas netekusiu galios, iš viso 18 įstatymų patvirtinimo atvejų per penkerius ekonominio sunkmečio metus.⁷⁹

LR ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo atnaujinimo, keitimo atvejų per nuosmukio laikotarpį buvo 12, t.y.: 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 18¹, 18³, 19, 20, 21, 21¹, 24, 36, 50, 55, 59, 60, 63, 64, 65, 68, 71, 72, 77, 77², 170, 178, 179, 180 ir 184 straips-

⁷⁸ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1991, Nr. I-1336.

⁷⁹ Ten pat.

nių pakeitimo ir papildymo; 1, 2, 7, 8, 14, 264, 266 ir 274 straipsnių pakeitimo; Įstatymo papildymo 24¹, 65¹ straipsniais; 10, 13, 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo.⁸⁰

LR nedarbo socialinio draudimo įstatymo atnaujinimo, keitimo atvejai per nuosmukio laikotarpį buvo 8, t.y.,: 17 straipsnio papildymo; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios.

LR nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 3 ir 13 straipsnių pakeitimai, 2 atvejai.⁸¹

Nustatyta 18 atvejų t. y., LR darbo kodekso⁸² straipsnių pakeitimo ir/ar papildymo ar pripažinimo netekusių galios įstatymų projektų patvirtinimai: 24, 99, 112, 147, 175, 202, 212, 256, 183, 91, 76, 77, 80, 107, 108, 109, 115, 127, 147, 149, 150, 151, 293, 187, 71, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 264, 266, 274, 208, 170, 178, 179, 180, 184, 2, 47, 96, 101, 129, 136, 138, 177, 266, 281, 282, 140, 141, 214, 269, 275, 294 straipsnių pakeitimo, 183 straipsnio pakeitimo ir papildymo; 124, 109, 127, 129, 130, 141, 152, 188, 203, 206 ir 256 straipsnių papildymo ir pakeitimo; papildymo 123¹ straipsniu įstatymo 17 straipsnio pakeitimo straipsnių pakeitimo ir papildymo; 116, 162¹ straipsnių pripažinimo netekusių galios.

Be to, pokyčiai vykdyti ir keliuose kituose įstatymuose, reglamentuojančiuose darbo santykius. LR darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo⁸³ atveju vykdyti 2, 3, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimai ir papildymai bei 2, 3, 4, 10, 13, 22, 25, 33, 34 straipsnių pakeitimai bei priimti priedo papildymo įstatymai.⁸⁴

LR užimtumo rėmimo įstatymo⁸⁵ plotmėje atliktas 37 ir 38 straipsnių pakeitimas ir įstatymo 3 straipsnio pakeitimas.

Priimtas ir LR peticijų įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, pritarta Seimo nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektui.⁸⁶

Kadangi ekonominio sunkmečio laikotarpiu daugiausiai pataisų ir keitimo veiksmų susilaukė socialinį draudimą reglamentuojantieji įstatymai bei LR darbo kodeksas²¹, panagrinėsime, kokie pakitimai buvo vykdyti įstatyminėje bazėje, susijusioje su šiais teisės aktais.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2000, Nr. IX-110.

⁸¹ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. VIII-1509.

⁸² Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // *Valstybės žinios*. 2002 m. birželio 26 d. Nr.64-2569.

⁸³ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas // *Valstybės žinios*. 2003 m. liepos 1 d. Nr. IX-1672.

⁸⁴ Darbų saugos klausimų svarstymų LR Seime atvejai. *1 priedas, žr. 1 lentelę*.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 73-2762, 2009, Nr. 86-3638; 2010, Nr.71-3552.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII-1313.

2012 m. buvo parengtos LR darbo kodekso pataisos⁸⁷, kuriomis siūlyta liberalizuoti darbo rinką, beje, ankstesnės kadencijos Seimas šio klausimo nesvarstė. Vyriausybė siūlė išplėsti terminuotų darbo sutarčių galimybes, sumažinti išeitines išmokas. Be to, ketinta nustatyti 20 darbo dienų vidutinę kasmetinių atostogų trukmę (kai yra penkių darbo dienų savaitė), kuri šiuo metu yra 28 kalendorinės dienos. Įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą maksimalų laiką siūlyta sutrumpinti nuo 4 iki 3 mėnesių, o maksimalų išeitinių išmokų dydį, kuris šiuo metu siekia 6 vidutinius mėnesio atlyginimus, mažinti iki 4 mėnesių. Pažymėtina, jog verslui Lietuvoje labiausiai trukdo neefektyvi viešojo sektoriaus biurokratinė sistema, mokesčių sistema ir griežtas darbo santykių reguliavimas, todėl LR darbo kodekso pataisos buvo savalaikės. Iki tol LR darbo kodekse nebuvo tiesiogiai nurodyta, kad verslo perdavimo atveju darbuotojai pereina kartu su verslu ar jo dalimi. Naujais pakeitimais nustatyta, kad verslo ar jo dalies perdavimo atveju darbo santykiai tęsiasi tokiais pačiomis sąlygomis, kartu papildant nuostatas dėl darbuotojų informavimo. Pažymėtina, kad šios nuostatos atitinka 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvos 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo reikalavimus. Naujos redakcijos LR darbo kodekso 47 straipsnio 4 dalyje⁸⁸ darbdaviui numatyta pareiga konsultuotis su darbuotojais ir informuoti juos apie verslo arba jo dalies perdavimą, kuris gali turėti esminės įtakos darbo organizavimui ir darbuotojų padėčiai. Vyriausybė dėl LR darbo kodekso pataisų 2013 m. rengė pažymą. Buvo pasiūlyta mažinti administravimo našumą, neberengti ir nedalinti atsiskaitymo lapelių ir pan. Taip pat įvestas terminuoto darbo griežtesnis teisinis reglamentavimas, pasiūlytos naujos socialinės partnerytės normos. Akivaizdu, jog valstybės mastu stengtasi padėti verslui, pagerinti sąlygas, buvo siekiama sumažinti administracinio darbo krūvį.

Valstybinio socialinio draudimo atveju LR Seimas priėmė LR Valstybinio socialinio draudimo⁸⁹ ir Sveikatos draudimo įstatymų⁹⁰ pataisas, kuriomis nutarta nustatyti, kad nuo 2012 m. už laiku nesumokėtų įmokų, delspinigių ir baudų skolos sumokėjimo atidėjimo laikotarpį į Valstybinio socialinio draudimo fondą turi būti mokamos palūkanos. Šių palūkanų dydį nustatytų finansų ministras Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka.⁹¹ Be to, priimtais įstatymų pakeitimais nuspręsta nustatyti, kad į Valstybinio socialinio draudimo fondo

⁸⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // *Valstybės žinios*. 2002 m. birželio 26 d. Nr.64-2569.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos darbo kodekso 2, 47, 96, 101, 108, 129, 136, 138, 147, 177, 183 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas // *Valstybės žinio*. 2012 m. lapkričio 6 d., Nr. XI-2358, *Žin.*, 2012 m. lapkričio 22 d., Nr. 135-6859.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2005 m. sausio 1 d. Nr. IX-2535.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1996 m. gegužės 21 d. Nr. I-1343.

⁹¹ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2004 m. balandžio 13 d. Nr. IX-2112.

lėšų sąskaitas negalės būti nukreiptas bet koks išieškojimas, išskyrus atvejus, kai fondas neįvykdys arba netinkamai įvykdys savo įsipareigojimus pagal arbitražo ar teismo sprendimus, kuriais iš Fondo priteistos mokėtinos sumos turtinei ir neturtinei žalai atlyginti. Į šio fondo lėšų sąskaitas negalės būti nukreiptas ir bet kokių laikinųjų apsaugos priemonių taikymas. Galima daryti preliminarią išvadą, jog nuosmukio laikotarpiu ištis labai koncentruotasi į mokesčių išieškojimą.

2.2.2. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas

2013 m. lapkričio 21 d. Seimo nutarimo „Dėl pensijų kompensavimo“⁹² priėmimas buvo svarbus reiškinys, kadangi skirtas krizės laikotarpiu sumažintų pensijų klausimui. Teigta, jog jas reikia atkurti, bet kartu reikia pateikti ir mechanizmą, kaip turi būti kompensuojami praradimai.

Priimti LR Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 15, 19, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 33, 38, 39, 40, 42, 43, 53, 54, 56, 57, 59, 65, 67 straipsnių pakeitimo ir papildymo; 3, 4, 8, 13, 14, 15, 17 straipsnių pakeitimo; Įstatymo papildymo 1¹ straipsniu ir priedu įstatymai. Be to, 2013-12-23 priimtas ir 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 3, 4, straipsnių pakeitimo - Pensijos daugiavaikėms mamoms, kurioms per 80 m.⁹³

Aiškinamajame rašte „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38 ir 43 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projekto“ pateikti paaiškinimai dėl pokyčių teisės akte.⁹⁴ Įstatymo projekte siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir teigiami rezultatai, kurių galima tikėtis priėmus įstatymo projektą

Įstatymo projektu siūloma:

- nustatyti, kad teisę gauti pensiją turi ne tik nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai, bet ir asmenys, atvykstantys iš trečiųjų šalių, jei jiems taikomi Europos Sąjungos teisės aktai, t. y. nustatyti, kad teisę gauti pensiją pagal Pensijų įstatymą turi Lietuvoje gyvenantys trečiųjų šalių piliečiai.

- siekiant užtikrinti vienodų sąlygų ir Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių užsienyje, ir trečiųjų šalių piliečių, gyvenančių trečiojoje šalyje, taikymą, siūloma nustatyti, kad

⁹² 2013 m. lapkričio 21 d. Seimo nutarimas „Dėl pensijų kompensavimo“ *Seimo posėdis Nr. 103, 2013-11-21, projektas (Nr. XIIP-1195)*; priimtas.

⁹³ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38, 43 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2013-12-30, Nr. 140-7089. LR valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 42-1 straipsnio pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. Teisės aktų registras: 2014-00709. 2014 m. sausio 23 d. Nr. XII-770.

⁹⁴ *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013 m. rugsėjo 19 d. raštas* Nr. (24.1-22)SD-6366.

tais atvejais, kai trečiosiose šalyse gyvenantiems asmenims skiriama našlių ar našlaičių pensija, taikomos vienodos Pensijų įstatymo nuostatos dėl minėtų pensijų skyrimo, kaip ir skiriant našlių ar našlaičių pensijas Lietuvos piliečiams: (paaiškinta, jog siūloma papildyti LR Pensijų įstatymo nuostatas, reglamentuojančias pensijų eksportą, įrašant našlių ir našlaičių pensijų tolimesnio mokėjimo (eksporto) į trečiąsias šalis sąlygas: paskirtosios našlių ir našlaičių pensijos eksportuojamos tik tuo atveju, jei mirusysis yra įgijęs minimalų stažą Lietuvoje. Jei mirusysis buvo įgijęs minimalų stažą Lietuvoje, tačiau į jo stažą buvo įskaityti ir darbo laikotarpiai kitose valstybėse (pvz., buvusiose TSRS respublikose), siūloma numatyti, kad našlių ir našlaičių pensijos perskaičiuojamos pagal Lietuvoje įgytą stažą ir į trečiąsias šalis toliau mokama tik pensija už Lietuvoje įgytą stažą. Identiška nuostata dėl kitų pensijų (senatvės, netekto darbingumo) galioja jau nuo 2012 metų.⁹⁵

Atsižvelgiant į tai, kad našlių pensijos dydis po 2007 m. sausio 1 d. nepriklauso nuo mirusiojo pensijos dydžio (po šios datos našlių pensijos yra fiksuoto dydžio – 70 Lt) ir dėl to jos nebūtų perskaičiuojamos pensijos gavėjui išvykstant į trečiąją šalį, Projekte siūloma išskirti tik našlių pensijas, paskirtas iki 2007 m. sausio 1 d., kuomet našlių pensijos dydis tiesiogiai siejamas su mirusio asmens pensijos dydžiu ir sudarė atitinkamą procentą mirusiojo pensijos (20 proc.).⁹⁶

Pažymėtina, kad esmė yra vienodų sąlygų taikymas neatsižvelgiant į pilietybę. Įstatymo projektu siūloma nustatyti skirtingas taisykles skiriant našlių pensijas Lietuvoje gyvenantiems asmenims ir trečiosiose šalyse gyvenantiems asmenims (gyvenantiems Lietuvoje našlių pensijos skiriamos ne tik už stažą, įgytą dirbant Lietuvoje, bet ir už stažą, įgytą dirbant Europos Sąjungos valstybėse narėse).

Priėmus Įstatymo projektą bus nustatytos vienodos teisės į pensiją sąlygos Lietuvos ir trečiųjų šalių piliečiams. Taip pat siūloma aiškiai nustatyti, kad skiriant bei eksportuojant jau paskirtas našlių ir našlaičių pensijas, minimalaus stažo reikalavimai taikomi mirusiam asmeniui, už kurį šios pensijos skiriamos.

2010 m. gruodžio 2 d. pritarta Sumažintų valstybinio socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo (invalidumo) ir valstybinių pensijų neišmokėtos dalies pagal Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą gražinimo įstatymo projektui Vyriausybei

⁹⁵ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas. Valstybės žinios. 1994 m. liepos 18 d. Nr. I-549. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38, 43 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2013-12-30, Nr. 140-7089.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994 m. liepos 18 d. Nr. I-549. LR valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38, 43 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2013-12-30, Nr. 140-7089.

siūlyta iki 2011 m. birželio 15 d. Seimui pateikti lėšų šaltinius, iš kurių turėtų būti kompensuojami pensininkų finansiniai praradimai, ir pateikti papildomus įstatymus.⁹⁷

2013 m. sausio 15 d. Seime priimtas LR Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas.⁹⁸

Šio darbo 2 priede pateiktas projekto lyginamasis variantas, iš kurio matyti, kokie pakeitimai siūlomi LR Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38 ir 43 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo atveju. Pakeitimų esmė – suderinimas su ES teise. Pakeitimai skirti našlių ir našlaičių interesams ginti bei užsienyje dirbančių žmonių uždirbamų pensijų, socialinio stažo užskaitymui, įteisinimui tuo atveju, jei jie grįžtų į LR bei atvirkščiai – pensijų perkėlimas asmenims išvykstant gyventi iš LR į kitas valstybes. Tokio projekto pavyzdys iliustruoja, jog teisės aktai skirti asmenų interesams ginti pensijų gavimo atvejais, kas yra nurodytųjų asmenų grupių interesų gynimas.⁹⁹

2.2.3. Socialinių ekonominių teisių ir laisvių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems

Statistikos departamento duomenimis pateikti 2 lentelėje, kur matoma, jog skurdo lygis itin išaugo 2010 m., labiausiai nuskurdinti liko vieniši asmenys, auginantys vieną ar kelis vaikus, bei šeimos, auginančios po du, tris ir daugiau vaikų. Skurdo lygis mažiausias buvo tų asmenų, kurie turėjo namų ūkius be vaikų.¹⁰⁰

2 lentelė

Skurdo rizikos lygis iki socialinių išmokų, išskyrus pensijas, proc.

	Skurdo rizikos lygis iki socialinių išmokų, išskyrus pensijas proc.							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Du suaugę asmenys su dviem vaikais	24,1	20,0	17,0	19,6	25,6	38,7	30,1	23,5
Du suaugę asmenys su trim ir daugiau vaikų	59,7	52,2	51,3	71,0	57,0	62,2	65,4	64,4
Du suaugę asmenys su vienu vaiku	18,9	21,0	20,2	19,2	23,1	30,6	28,8	21,8
Namų ūkiai be vaikų	22,3	25,6	26,1	26,1	26,9	24,1	23,5	25,9
Namų ūkiai su vaikais	28,7	27,2	25,2	28,0	31,3	37,4	35,6	30,4
Trys ar daugiau suaugusių asmenų su vaikais	19,0	22,1	21,6	22,5	26,1	26,6	27,5	26,6

⁹⁷ Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2009 m. gruodžio 9 d. Nr. XI-537.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. *Valstybės žinios*: 2012-12-29, Nr. 154-7922.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1994 m. liepos 18 d. Nr. I-549.

¹⁰⁰ Lietuvos statistikos departamentas // <<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=89836a23-4ec5-49ea-98ff-dde9082f653a>> [prisijungimo laikas: 2014-02-27].

Vienas suaugęs asmuo su vienu ar daugiau vaikų	54,1	50,4	49,4	57,7	55,5	59,8	54,7	46,4
--	------	------	------	------	------	------	------	------

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas. [žiūrėta 2014 -02-02]. <<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliuanalize?portletFormName=visualization&hash=3256b8e6-b4ba-486e-b282-bf17a12ebbcc>>

Ekonominio sunkmečio metu konstatuota, jog eilutė pašalpos išmokoms gana spėriai didėjo ir tikrai 2008–2009 m. buvo labai sudėtinga tuos įsipareigojimus vykdyti. Todėl buvo pateiktas pasiūlymas laikinuoju įstatymu taip pat šias išmokas mažinti. Buvo vykdyti LR Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 4, 8, 13, 14, 15, 22, 24 ir 26 straipsnių pakeitimai.¹⁰¹

Priimti LR Išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymai.¹⁰²

Šiandien globos ir rūpybos išmokos vaikams, gyvenantiems šeimose, yra 520 Lt (tai yra keturi baziniai dydžiai), šeimynose 1040 Lt, o valstybei globos įstaigose vaiko išlaikymas kainuoja per 2,5 tūkst. Lt. Siūlymo esmė diferencijuoti išmoką pagal vaiko amžių ir sulygtinti, kad ir kur vaikas gyventų: ar šeimose, ar šeimynose, ar globos institucijose. Siūlyta, kad vaikui, iki septynerių metų globojamam, aprūpinamam, būtų mokama 520 Lt išmoka (tai yra keturių bazinių), nuo 7 iki 14 būtų mokama 6 bazinių dydžių ir nuo 14 iki 18 metų būtų mokama 8. Būtų atsižvelgiama į tai, kad kuo didesnis vaikas, tuo daugiau reikalauja išlaidų. Šis siūlymas įteisintas ir materialinė globojamų vaikų išlaikymo padėtis išties pagerėjo.¹⁰³

LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymai taip pat skirti vaikams.¹⁰⁴

LR Seime siūlyta nuo 2014 m. sausio 1 d. perduoti vienos iš piniginės socialinės paramos ršių – socialinės pašalpos teikimą savarankiškai savivaldybių funkcijai ir kitoms 55 nebandomoms savivaldybėms. Problema turima maždaug 75,4 % visų piniginei socialinei paramai skirtų lėšų. Projektams pritarta, patvirtintas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 ir 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1110, Vietos savivaldos įstatymo 6, 7, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1, 2, 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

Priimti LR Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2, 4, 7, 9, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymai bei 4 straipsnio 2 dalies ir 15 straipsnio 6 dalies pakeitimo įstatymo projektai. Pavyzdžiui, nuosmukio metu kėlė nerimą tai, kad šildymo ir nešildymo sezono metu tiems, kuriems reikalinga parama, gali būti nekompensuojama. Įteisinta, jog ir šildymo, ir nešildymo metu, kitaip sakant, visą

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1994 m. lapkričio 29 d. Nr. I-675.

¹⁰² Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1994 m. lapkričio 3 d. Nr. I-621.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. // *Valstybės žinios*. 1994 m. lapkričio 3 d. Nr. I-621.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XIIP-1152(2)

sezoną, tiems, kuriems šita parama reikalinga, ji bus teikiama, žinoma, kaip numatyta tvarkoj, perskaičiuojant kas trys mėnesiai, jeigu pajamos nepadidėja. Pakeisti šio įstatymo 7, 12, 15, 22 straipsniai.¹⁰⁵

Nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas¹⁰⁶. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimai buvo labiau reglamentuoti.¹⁰⁷

Socialinė pašalpa teikiama nepasiturintiems gyventojams, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitas pajamų gavimo galimybes, jeigu jie kreipimosi metu atitinka įstatyme numatytus turimo turto normatyvus ir reikalavimus apie pajamas (jei pajamos per mėnesį yra mažesnės už valstybės remiamas pajamas, t. y. 350 Lt vienam šeimos nariui).¹⁰⁸

Pagrindiniai pasikeitimai įstatymo reikalavimuose buvo tokie:

- asmenys, įsiregistravę Darbo biržoje ar įdarbinimo tarnyboje, gali iš karto kreiptis dėl socialinės pašalpos, 6 mėnesių registracijos Darbo biržoje termino laukti nereikia;
- vienas iš tėvų ar globėjų augina: vaiką ar vaikus iki 3 metų; pagal gydytojų rekomendaciją nelankantį švietimo įstaigos vaiką ar vaikus iki 8 metų; nelankantį švietimo įstaigos vaiką ar vaikus dėl to, kad bendrai gyvenantys asmenys gyvena kaimo vietovėje didesniu kaip trijų kilometrų atstumu nuo švietimo įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, bet ne vėliau iki teisės aktų nustatyta tvarka privaloma leisti vaiką mokytis pagal pradinio ugdymo programą; turimas vienas iš tėvų augina vaiką ar vaikus iki 8 metų ir dirba ne mažiau kaip 2 ha žemės.¹⁰⁹

Buvo nustatytas socialinės pašalpos dydis.

Socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį.

Socialinė pašalpa bendrai gyvenantiems asmenims, turintiems teisę ją gauti, įskaitant atvejus, kai socialinė pašalpa skiriama tik vaikui (įvaikiui) ar vaikams (įvaikiams), sudaro:

- pirmam bendrai gyvenančiam asmeniui – 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį;

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2003 m. liepos 1 d. Nr. IX-1675.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 155-7353.

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Ten pat.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 155-7353.

- antram bendrai gyvenančiam asmeniui – 80 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį;

- trečiam ir paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims – 70 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį.¹¹⁰

Įteisintas papildomos pašalpos, teikiamos pusę metų, skyrimas, įsidarbinus ilgalaikiams bedarbiams (bendrai gyvenantiems asmenims – nedirbo daugiau kaip 12 mėnesių ir buvo registruotas darbo biržoje). Jos dydis siekia 50 % vidutinio dydžio buvusios socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki įsidarbinimo.

Taip pat socialinės pašalpos bus mažinamos:

- gaunančiam socialinę pašalpą nuo 36 mėnesių iki 48 mėnesių – socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui mažinamas 20 procentų;

- gaunančiam socialinę pašalpą nuo 48 mėnesių iki 60 mėnesių – socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui mažinamas 30 procentų;

- gaunančiam socialinę pašalpą ilgiau kaip 60 mėnesių – socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims, auginantiems vaiką (įvaikį) ar vaikus (įvaikius), mažinamas 40 procentų; socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui ir vaikų (įvaikių) neauginantiems bendrai gyvenantiems asmenims neskiriama.¹¹¹

Teisę į kompensacijas turi gyvenamąją vietą būste deklaravę arba būstą nuomojantys bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo, jeigu atitinka įstatymo reikalavimus.¹¹²

Siekiantys gauti kompensacijas, būstą nuomojantys bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo, turi būti su nuomotoju raštu sudarę gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį ir ją įregistravę viešajame registre.

Jeigu nesusituokę, nutraukę santuoką asmenys nėra sudarę teismo patvirtintos sutarties dėl vaiko (vaikų) materialinio išlaikymo arba dėl išlaikymo ir (ar) dėl tėvystės nustatymo nesikreipę į teismą (suaugę asmenys atitinka įstatymo reikalavimus socialinei pašalpai gauti) – kompensacijos neskiriamos, o socialinę pašalpą turi teisę gauti tik vaikas (vaikai).

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms gyvenrojams. 9 strp.. // *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 73-3352.

¹¹¹ Ten pat.

¹¹² Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 155-7353.

2009 m. gruodžio 9 d. priimtas LR Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas¹¹³. Vėliau patvirtinti šio įstatymo 1, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimai ir papildymai. Šio įstatymo įgyvendinimui 2013 m. reikėjo papildomų 40 mln. Litų biudžeto lėšų.

LR Seimas priėmė Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 5, 8 straipsnių ir 2 priedo pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektą Nr. XIP-4485(2)¹¹⁴, kuriuo minėtus straipsnius ir priedą pripažino netekusiais galios. Projekto pataisos priimtos atsižvelgiant į tai, kad 2012 m. vasario 6 d. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą, kuriame konstatuojama, kad minėto įstatymo 5 straipsnio 1 ir 2 dalys tiek, kiek jose nustatytas sumažintų valstybinių pensijų mokėjimas jų gavėjams, turintiems draudžiamųjų pajamų, prieštarauja, o 8 straipsnio 1 ir 2 dalys, tiek, kiek jose nustatytas sumažintų senatvės pensijų mokėjimas jų gavėjams, turintiems draudžiamųjų pajamų, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.¹¹⁵ Remiantis šiuo nutarimu ir siekiant vienodo bei nuoseklaus teisinio reguliavimo, priimtu projektu keičiama ne tik valstybinių pensijų, bet ir rentų buvusiems sportininkams bei kompensacinių išmokų teatrų ir koncertinių įstaigų darbuotojams perskaičiavimo tvarka.¹¹⁶

Kaip pažymima projekto aiškinamajame rašte, galiojančiame įstatyme nustatyta, kad valstybinių pensijų, kurių skyrimas ir (arba) mokėjimas nesiejamas su asmens draudžiamosiomis pajamomis, rentų buvusiems sportininkams, dirbantiems kūno kultūros ir sporto srityje, kompensacinių išmokų teatrų ir koncertinių įstaigų darbuotojams (toliau – valstybinės išmokos) gavėjams, po šių išmokų paskyrimo turintiems draudžiamųjų pajamų, minėtos išmokos perskaičiuojamos taikant atitinkamą koeficientą, apskaičiuotą priklausomai nuo gautų pajamų dydžio.¹¹⁷

Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatyme¹¹⁸ nurodoma, kad šios paramos rūšys yra: 1. socialinė pašalpa; 2. būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijos. Piniginė parama nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims – taip vadinasi ši paramos rūšis, nesulaikomai didėja: 2006 m. jos dydis buvo 89 mln. litų, 2010 m. – 642 mln., 2011 m. pirmą pusmetį – 433 mln. litų, taigi per metus gali siekti net 890 milijonų litų. Per

¹¹³ Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2009 m. gruodžio 9 d. Nr. XI-537.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos Seimas. *LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 5, 8 straipsnių ir 2 priedo pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas Nr. XIP-4485(2). 2012 m. birželio 30 d. pranešimas VIR (iš plenarinio posėdžio)*

<< http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_k=1&p_d=127032>, [prisijungimo laikas: 2014-02-27].

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. // *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Seimas. *Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 5, 8 straipsnių ir 2 priedo pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas Nr. XIP-4485(2). 2012 m. birželio 30 d. pranešimas VIR (iš plenarinio posėdžio)*

<< http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_k=1&p_d=127032>, [prisijungimo laikas: 2014-02-27].

¹¹⁷ Ten pat.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 155-7353.

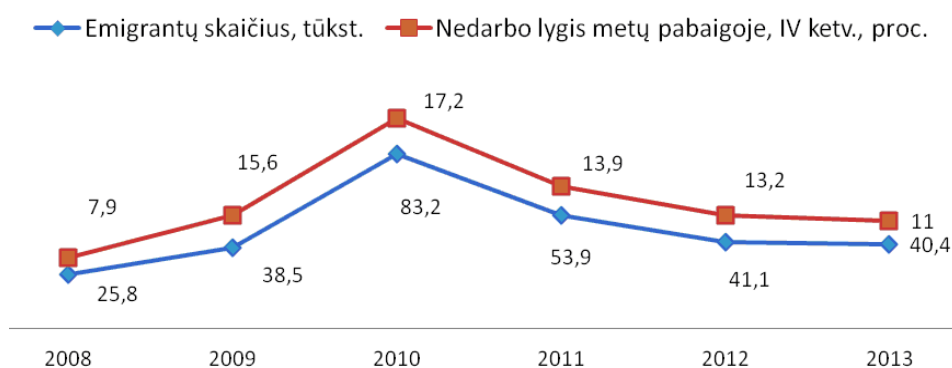
penkerius metus nuo 2006 m. šios paramos bendra suma padidėjo dešimt kartų, nuo 89 iki 890 mln. litų. Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo paskirtis įvardijama taip: „įvertinus nepasiturinčių šeimų ir vienu gyvenančių asmenų turtą ir pajamas, kai suaugę šeimos nariai ir vieni gyvenantys asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes, nustatyti valstybės teikiamos piniginės socialinės paramos dydį ir teikimo sąlygas, gavėjų teises ir pareigas, finansavimo šaltinius“.¹¹⁹ Beje, pašalpų tema nuolat svarstoma ir reformuojama jų teikimo sistema.

Kadangi Lietuvos Respublika yra ES valstybė - narė, didesnių iniciatyvų socialinės sferos plotmėje net nereikėjo kurti – ES nuolat teikdavo rekomendacijas, buvo rengiami ir ilgalaikiai programiniai dokumentai, skirti nuosmukio padarinių mažinimui ir strateginiams veiksams įveikiant augantį skurdą, todėl ir įstatimdavystei iš esmės tereikėjo adaptuoti rekomendacijas, gaunamas jau suderintų dokumentų ar teisės aktų projektų pavidalu iš LR ministerijų, departamentų. Kaip yra akivaizdu iš detalios teisės aktų keitimo ar atnaujinimo atvejų ekonominio nuosmukio metu Lietuvoje, net 2012 m. vyko įvairių socialinių pašalpų mažinimo, nedarbo pašalpų išmokų, pensijų, atlyginimų nedidrinimo veiksmai ir tuo pačiu labai gausėjo veiksmai, siekiant įteisinti naujas galimybes surinkti mokesčius į biudžetą, perskaičiuoti jau mokamas pašalpas labiausiai nuosmukio pažeistoms visuomenės grupėms, įskaitant jaunas šeimas su vaikais, ne didinimo, o mažinimo ar net naikinimo linkme, kai tuo pat metu buvo akivaizdūs įrodymai, jog darbo vietų stinga, verslo galimybių nedaugėja, kas dar labiau paskatino jaunų ir darbingų asmenų emigraciją iš Lietuvos, padarė negražinamus demografinius veiksmus – tapome katastrofiškai senstančia visuomene, kurioje vis daugiau žmonių, gyvenančių iš įvairių pašalpų, augo emigracijos mastai. Tai patvirtina ir statistiniai duomenys.

2004 - 2009 m. vidutiniškai per metus iš Lietuvos emigravo 16 tūkst. žmonių. 2010 ir 2011 m. šis skaičius gerokai išaugo – 2010 m. išvykimą deklaravo 83 tūkst. migrantų, o 2011 m. – 54 tūkst. Tokį ženklų padidėjimą, tikėtina, lėmė įvesta prievolė Lietuvos gyventojams mokėti privalomąjį sveikatos draudimą, nes tai paskatino ir ankstesniais metais emigravusius asmenis deklaruoti išvykimą. 2012 m. savo išvykimą iš Lietuvos deklaravo 41 tūkst. žmonių. Nors emigracijos mastai statistiškai mažėja (lyginant su ankstesniais metais), tačiau jie vis dar išlieka labai dideli lyginant su 2004-2009 m. Absoliuti dauguma gyventojų išvyksta dėl ekonominių priežasčių, tačiau tyrimai rodo, kad sprendimą emigruoti lemia ir kiti veiksniai: socialinis nesaugumas, teisingumo trūkumas, netikėjimas ateitimi, prastas darbdavių požiūris į darbuotojus, geresnės karjeros galimybių užsienyje. Didėja ir išvykstančiųjų studijuoti skaičius. Pagrindinės tikslo šalys - Didžioji Britanija ir Airija, tačiau Skandinavijos šalys (ypač

¹¹⁹ Lapinskas, A. *Ar socialinė parama gelbsti žmones?*, 2011
//<http://www.taikomojipolitika.lt/portfolio/anatolijus_lapinskas>, [prisijungimo laikas: 2014-01-27].

Norvegija) ir Vokietija išlieka svarbiomis tikslo šalimis.¹²⁰ Be jokios abejonės, iškalbinga yra statistika, pagrindžianti faktą, jog augant nedarbui gausėja ir emigrantų skaičius, pagal duomenis matyti, jog grėsmingiausi buvo 2010 m., žr. 2 pav.

2 pav. Nedarbo lygio ir emigrantų skaičiaus rodikliai Lietuvoje 2008-2013 m., remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas. Lietuvos ekonomikos raida, Gyventojai ir socialinė statistika. // <http://www.osp.stat.gov.lt/documents/10180/601214/1_LER_Socialine_stat_2013_12.pdf>, [žiūrėta :2014-03-08]

Apibendrinimas dėl nagrinėtų problemų tematikos būtų toks – rūpesčio pačiais skurdžiausiais ir labiausiai pažeidžiamais visuomenės nariais ir jų grupėmis, kaip pensininkai, motinos, nepasiturintieji, neįgalieji, bedarbiai, Seimo posėdžiuose nuosmukio laikotarpiu netrūko, tačiau dėl menkų biudžeto išteklių paramos reikiamu metu nesulaukė pensininkai, kitos probleminės asmenų grupės. Socialinės pašalpos imtos mažinti dar 2012 m. ir tai skaudžiai palietė nepasiturinčiųjų šeimas, bedarbius. Itin daug svarstymų vyko tais klausimais, kurie pritarimo atveju užtikrintų daugiau surenkamų mokesčių į „Sodrą“, į valstybės biudžetą.

Daugiausia dėmesio buvo skiriama darbo santykių, pensijų, pramos ir socialinių išmokų klausimais, be to, nestigo rūpesčio verslininkų interesais, visokeriopai buvo siekiama užtikrinti geresnį mokesčių surinkimą iš verslo sektoriaus. Iš esmės asmenys ne tik gaudavo sumažintus atlyginimus, bet ir paplito nelegalaus darbo atvejai, mokesčių mokėjimo vengimas. Mažesnių atlyginimų atvejais surenkami ir mažesni mokesčiai į „Sodrą“, ko pasekmė – šio fondo įsiskolinimai, mažinamos pensijos ir socialinė parama nepasiturintiems. nuosmukio metu daugėjo skurstančiųjų, per mažai buvo kompensuojamųjų veiksnių dėl sumažėjusių atlyginimų, iš esmės buvo planuojamos tik pašalpos, nemokamas maitinimas moksleiviams, kas nagrinėjama toliau šiame darbo skyriuje. Problemų konstatavimas didžia dalimi neįgaudavo tokios formos, kad būtų teisiškai sutvarkyta, jog jos mažėtų ar būtų šalinamos deramu lygiu. Turint ribotas biudžeto galimybes buvo ieškoma visų įmanomų būdų jį pildyti, rūpintis įdarbinimo

¹²⁰ Top 10 emigracijos valstybių. *Europos migracijos tinklas*. <<http://123.emn.lt/lt/emigracija/top-10-emigracijos-valstybiu>>, [žiūrėta :2014-03-08].

galimybėmis asmenims, globojantiems asmenis su negalia, motinoms, dirbantiems ne vis darbo laiką.

Galima konstatuoti, jog veiksmų, pastangų kiekybė buvo išpūdinga, tačiau rezultatyvumas gana menkas ir tai nulėmė biudžeto išteklių nepakankamumas. Galimai, itin dažni pensininkų klausimų svarstymai ir siekis ginti jų interesus tiesiog būdavo populistinio pobūdžio, kadangi žinant, jog lėšų nėra ir neįmanoma padėties pakeisti, tiesiog neracionalu taip dažnai svarstyti populiarius, tačiau neįgyvendinamus teisės aktų pakeitimus šios visuomenės grupės naudai. O itin dažni neproduktyvūs svarstymai apie galimybes apmokestinti naujas visuomenės grupes, koreguoti mokesčius jų didinimo linkme tuo pačiu, kai vis buvo konstatuojama, jog stinga lėšų net našlaičiams ir nepasiturinčių šeimų paramai, mažų mažiausiai iliustruoja menką ekonominių dėsnių suvokimą. Nuosmukio laikotarpis parodė, kaip glaudžiai susiję ekonominiai ir teisiniai klausimai – net puikios iniciatyvos pagelbėti labiausiai pažeidžiamiems visuomenės nariams baigdavosi konstatavimu, jog stinga lėšų ir svarstymai būdavo ar atidedami, ar jiems nepritariama. Viena iš teigiamų iniciatyvų – perkelti pašalpų skirstymą savivaldybių žiniai, pertvarkyti finansavimą buvo itin teigiamas veiksmas, nes buvo numatytas ir lėšų papildymo mechanizmas. Nuolatiniai siekiai įvesti naujus mokesčius ar didinti esamus atrodė desperatiškai.

Į klausimą apie ekonominių krizių prevencijos, jų padarinių šalinimo, neutralizavimo galimybes administracinio teisinio reguliavimo būdais galima atsakyti, jog prievartinio pobūdžio veiksmai kaip mokesčių didinimas ar naujų įvedimas nėra išeitis. Kaip žinia, nuosmukio prevencijos Lietuvoje nebuvo. Ekonominio sunkmečio metu mažinamos pensijos, gerokai sumažintos išmokos bedarbiams, negalėjimas padėti nepasiturinčioms šeimoms tokiu lygiu, kad jis būtų pakankamas ir kitos problemos iliustruoja, jog didžia dalimi teisėkūros plotmėje turėtų būti numatyti tokie mechanizmai, kurie užtikrintų pakankamą finansavimą nuosmukio atveju, greitiems sprendimams. Tai, jog minimali alga dirbantiems tebuvo padidinta iki 1000 litų tik 2012 m. birželio 28 d., nuosmukio baigiantis, rodo, jog maži atlyginimai dirbantiems, aukštas nelegalaus darbo mastas, auganti emigracija ir kiti veiksniai tik dar labiau gilino problemas, vis sunkiau buvo pildomas valstybės išdas. Todėl šis ekonominio nuosmukio detalus nagrinėjimas būtų prasmingas pirmiausia siekiant nustatyti prevencijos galimybes ir dėti pagrindus proaktyviai veiklai žinant, jog ekonominis nuosmukis yra pasikartojantis reiškinys. Teisės aktų bazėje turėtų būti numatyti prieš krizinius mechanizmai, jie turėtų būti parengti remiantis sukaupta patirtimi, nes paieškos, kaip rasti visuomenės grupes, kurias būtų galima dar papildomai apmokestinti, duoda tik tokį rezultatą, jog vis daugiau verslo ir darbo atvejų perkeliama į šešėlį, žmonės renkasi darbą ar verslą užsienyje ir mokesčiai į šalies biudžetą nemokami apskritai.

3. ŽMOGAUS EKONOMINIŲ SOCIALINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ APSAUGOS IR GYNIMO PROBLEMATIKA TEISMŲ PRAKTIKOJE EKONOMINIO NUOSMUKIO LAIKOTARPIU

3.1. LR Konstitucinio teismo praktika ekonominio nuosmukio metu

Nuosmukio laikotarpio teismų praktika taip pat įgavo išskirtinių bruožų. Tomos Birmontienėsteigimu, Konstituciniam teismui tenka didelė atsakomybė – įvertinti valstybės valdžios institucijų priimtus sprendimus dėl to, ar teisės priemonių, skirtų socialinių teisių garantijoms riboti dėl ekonominio nuosmukio, nustatymą išties lėmė objektyvūs veiksniai ir ar tokie valstybės institucijų sprendimai ekonominio nuosmukio sąlygomis yra konstituciją atitinkanti proporcinga ir adekvati priemonė.¹²¹

Byla Nr. 47/2009-131/2010, dėl prašymo Nr. 1B-27/2013. Į LR Konstitucinį teismą kreipėsi grupės seimo narių atstovas, sveikatos apsaugos ministras Vytenis P. Andriukaitis. Remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalimi, jis kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti kai kurias 2013 m. gegužės 16 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo, Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo, Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo ir jo pakeitimo įstatymo kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ nuostatas. Pareiškėjo kreipimosi esmė - tam tikra sveikatos priežiūros paslaugų dalis, būtent piliečiams garantuota nemokama medicinos pagalba, privalo būti finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų, nemokama medicinos pagalba visiems piliečiams privalo būti užtikrinta tokia apimti, kokia ji yra būtina žmogaus gyvybei gelbėti ir išsaugoti. LR Konstitucija leidžia įstatymų leidėjui išplėsti nemokamos medicinos pagalbos apimtį, pagal kurią valstybė garantuotą ne tik medicinos pagalbos teikimą piliečiams ta apimtimi, kuria būtų gelbėjama ir išsaugojama žmogaus gyvybė, bet nemokamos medicinos pagalbos apimtis apimtų ir tokį medicinos pagalbos teikimą, kuriuo valstybė užtikrintų deramą žmogaus orumo, teisės į gyvybę ir teisės į kuo geresnę sveikatą, apsaugą, t. y. gyvybiškai svarbios nemokamos medicinos pagalbos apimtis apimtų ne tik gyvybės gelbėjimą ir išsaugojimą, bet ir žmogaus sveikatos išsaugojimą, sietiną su visomis teiktinomis medicinos pagalbos paslaugomis, kurios žmogui būtų teikiamos nuo to momento, kuomet kilo gyvybei pavojinga būklė, iki žmogaus sveikatos išsaugojimo - visiško pasveikimo (pvz., išleidimo iš

¹²¹ Birmontienė T. Ekonomikos krizės įtaka konstitucinei socialinių teisių doktrinai // *Jurisprudencija*, 2012, 19(3). P. 1013-1020.

gydymo įstaigos momento). Pareiškėjas siekia išaiškinti, ar įstatymų leidėjas turi aiškiai apibrėžti šio draudimo lėšomis finansuojamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų apimtį“.¹²²

Tiksliu apibrėžtos valstybės finansuojamų medicinos paslaugų apimtys yra reikšminga teisės sritis, kuri paliečia kiekvieną visuomenės narį.

Teismuose nuosmukio laikotarpiu itin pagausėjo bylų, kuriose ieškovais buvo valstybės tarnautojai besikreipiantys dėl sumažintų algų. Konstitucinio teismo nutarime 2013 m. liepos 1 d.¹²³, teigiama, jog atlikti teisės akto pakeitimai, kuriuo susidarius nepalankiai valstybės situacijai, ekonominiam nuosmukiui sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimo koeficientai, valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines klases, statutinių valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines kategorijas dydžiai, prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai teisei gauti teisingą apmokėjimą už darbą, konstituciniam teisinės valstybės principui, o teisėjų atlyginimų sumažinimą nustatantis teisinis reguliavimas – ir teisėjo bei teismų nepriklausomumo principui. Remiantis Konstitucinio teismo išaiškinimu, Seimas 2013 m. rugsėjo 19 d. priėmė valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo įstatymą¹²⁴, kuriuo nustatyta, kad 2013 m. nesant pakankamai valstybės ir savivaldybių biudžetų asignavimų, valstybės tarnautojų darbo užmokesčio atkuriamoji dalis, kuri turi būti sumokėta už laikotarpį, per kurį buvo sumažintas darbo užmokestis, bus sumokamas tik praėjus pusmečiui po nustatyto termino. Didesnį užmokestį gaunantys valstybės tarnautojai gali tikėtis tik praėjus metams po nustatyto termino. Mechanizmo, valstybės tarnautojams nustatančio kompensaciją už nuo 2009 m. gegužės 1 d. neteisėtai sumažintą darbo užmokestį priėmimas užtruks, kadangi tokį mechanizmą įtvirtinantis teisės akto projektas siūlytinas pateikti LR Seimui svarstyti net iki 2014 m. gegužės 1 d.¹²⁵ Susijusieji teisės aktai taip pat buvo grindžiami LR Konstituciniame Teisme parengtais dokumentais, kai kurie jų dėl nuolatinio nepritekliaus šalies ekonominėje sistemoje buvo tiesiog paklausimai biudžeto išteklių ir panašiomis temomis.

Pensijų klausimai taip pat buvo pakartotinai gvildenami LR Konstituciniame Teisme. Kaip aiškina V.A. Vaičaitis¹²⁶, LR Konstitucinio Teismo jurisprudencijos problemiško priežastis kyla iš 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimo, kuriame pirmą kartą (tiesa, dar nedrąsiai ir netiesiogiai) asmens teisė į socialinio draudimo pensiją buvo susieta su LR Konstitucijos 23

¹²² LR Konstitucinio teismo sprendimas, „Dėl prašymo LR Konstituciniam Teismui“. // *Valstybės žinios*, Nr. 1B-27/2013.

¹²³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2013. Nr. 103-5079

¹²⁴ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 66-2130.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinio*, 2013.

¹²⁶ Vaičaitis, V.A. Teisė į pensiją ir Konstitucinio Teismo praktika // *Teisė*, 2010, T. 77. P. 34-49

straipsnyje numatyta teise į nuosavybę. Anot V.A. Vaičiaičio, 2002 m. lapkričio 25 d. LR Konstitucinio Teismo nutarimo¹²⁷ motyvų analizė yra būtina, norint suvokti LR Konstitucinio Teismo dabartinę jurisprudenciją. Autorius tvirtina, jog socialinio draudimo ir valstybinių pensijų dydžiai priklauso nuo valstybės ekonominės gerovės ir lėšų, surenkamų į socialinio draudimo fondo ir valstybės biudžetus, kiekio. Asmenų, atitinkančių įstatyme nustatytus reikalavimus gauti šias pensijas, teisė gauti pensiją su teise į nuosavybę gali būti siejama tik netiesiogiai, t. y. pagal teisėtų lūkesčių apsaugos principą. Tačiau šie teisėti lūkesčiai nebūtų pažeisti, jei pensijų dydžiai būtų sumažinti dėl ekonominio nuosmukio, demografinių pokyčių ar kitų objektyvių priežasčių, sumažėjus įmokoms į socialinio draudimo fondą ar valstybės biudžetą. Šie teisėti lūkesčiai (ir kartu teisė į nuosavybę) nebūtų pažeisti ir tuo atveju, jei pensijų ar kitų socialinių išmokų sumažinimas atsirastų ištaisant ekonomiškai ir finansiškai nepagrįstus LR Vyriausybės ir Seimo sprendimus¹²⁸. Anot jo, LR Konstitucinio Teismo jurisprudencijos problemiško priežastis kyla iš 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimo, kuriame pirmą kartą (tiesa, dar nedrausmai ir netiesiogiai) asmens teisė į socialinio draudimo pensiją buvo susieta su LR Konstitucijos 23 straipsnyje numatyta teise į nuosavybę. Pažymėtina, jog LR Konstitucinis Teismas nepritarė LR Seimo pozicijai, kad ekonominio nuosmukio metu pensijas galima proporcingai labiau mažinti dirbantiems pensininkams nei nedirbantiems. Dar daugiau - norėdama subalansuoti biudžetą ir išvengti didesnės socialinės įtampos, naujai sudaryta LR Vyriausybė nusprendė sumažinti tiek valstybines, tiek socialinio draudimo pensijas. 2009 m. gruodžio 9 d. LR Seimas priėmė „antikrizinį“ Socialinių išmokų perskaičavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą¹²⁹, kuriuo paskelbė apie laikiną socialinio draudimo ir valstybinių pensijų, ligos ir motinystės (tėvystės) pašalpų, nedarbo ir kitų socialinių išmokų sumažinimą. Remiantis šiuo įstatymu atitinkamai buvo pakeisti visi minėtas socialines išmokas ir valstybines pensijas reguliuojantys įstatymai. Taip pat šiuo įstatymu buvo proporcingai daugiau sumažintos pensijos tiems asmenims, kurie tuo pačiu metu gauna kelias pensijas: pavyzdžiui, gauna ir socialinio draudimo, ir valstybinę pensiją. Šio įstatymo galiojimo laikas – dveji metai (nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2012 m. sausio 1 d.). Įstatymo preambulėje pirmą kartą Lietuvos įstatymų leidybos praktikoje buvo konstatuota į Lietuvą atėjusi ekonominė krizė. Čia pažymėtina ir tai, kad LR Seimas, priimdamas šį įstatymą, atsižvelgė į jau minėtą LR Konstitucinio Teismo jurisprudenciją

¹²⁷ Lietuvos Respublikos konstitucinio teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo 69 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio (2000 m. kovo 16 d. redakcija) 1 dalies 9 punkto ir Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 straipsnio (1999 m. gruodžio 16 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto bei 23 straipsnio (1994 m. gruodžio 21 d., 2000 m. gruodžio 21 d., 2001 m. gegužės 8 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 113-5057.

¹²⁸ Ten pat.

¹²⁹ Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas // *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 152-6820.

socialinių išmokų mažinimo klausimu, t. y. konstatavo, jog pensijų sumažinimai yra laikini ir proporcingi įmokų dydžio atžvilgiu. Be to, LR Seimas ekonominį nuosmukį vertina kaip tam tikrą išimtį, leidžiančią nukrypti nuo bendros taisyklės (šiuo atveju asmens socialinių ir ekonominių teisių apsaugos), todėl įstatyme niekur nėra paminėta apie sumažintų socialinių išmokų „kompensavimo“ tvarką, pirmąkart suformuluotą 2003 m. liepos 4 d. nutarime ir pakartotą 2003 m. gruodžio 3 d. nutarime. Tuo tarpu LR Konstitucinis Teismas minėtame 2010 m. balandžio 20 d. sprendime buvo kitos nuomonės¹³⁰. 2010 m. balandžio 20 d. sprendime Konstitucinis Teismas pripažino, kad ekonominis nuosmukio, kaip išimtinio atvejo, metu įstatymų leidžiamoji ir vykdomoji valdžia gali mažinti pensijas, tačiau šis mažinimas turi būti a) laikinas ir b) atitinkantis proporcingumo principą. Pagal šį LR Konstitucinio Teismo sprendimą¹³¹, ekonominis nuosmukis nebėra joks „išimtinis atvejis“ (nes neaiškus jo „išimtinumo“ turinys) ar *force majeure*, pateisinantis jos metu asmens socialinių ir ekonominių teisių standartų ribojimus, nes šių teisių ribojimai vėliau privalo būti kompensuoti. Kitais žodžiais tariant, pasak Teismo, vienodai kompensuoti pensijų sumažintus dydžius privaloma tiek „normaliomis“ ekonominėmis sąlygomis, tiek valstybėje susidarius ekonominiam nuosmukiui¹³².

Deja, Lietuvoje darbo vietų apsauga buvo nepakankama, o darbą praradusiesiems nebuvo sudarytos nei teisinės, nei socialinės galimybės kuo neskausmingiau oriai išgyventi nuosmukio laikotarpį, atvirkščiai, buvo sumažintos net bedarbiams skiriamos pašalpos, neįgaliesiems pašalpos vėluodavo, lygiai kaip ir buvo ribojama parama šeimoms, o sumažintų pensijų ar atlyginimų klausimais Seimo ir Konstitucinio Teismo pozicijos dažnokai nesutapdavo, ką geriausiai iliustruoja sumažintų pensijų pagrįstumo ir kompensavimo atvejų nagrinėjimai Konstituciniame Teisme. Administraciniuose teismuose atgauti sumažintus atlyginimus nepavykdavo net teisėjams, o valstybės tarnautojams kompensuotų atlyginimų teko luktelėti iki 2013 m. pabaigos, tačiau ši tema yra pakankamas pagrindas visiškai atskiro darbo tyrimų sričiai.

3.2. Administracinių teismų praktika ekonominio nuosmukio metu

Valstybės valdžios institucijų funkcijos ekonomikos srityje įgyvendinamos priimant teisės aktus. Seimas siekdamas sumažinti valstybės išlaidas ir bandydamas suvaldyti nuosmukį priėmė daug prieštaravimų sulaukusių įstatymų, konstatuodamas, kad Konstitucinis Teismas ne kartą teigė, jog išimtiniais atvejais, kai valstybėje yra susidariusi ypatinga padėtis (ekonominis nuosmukis, gaivalinė nelaimė ir pan.), kai neįmanoma sukaupti tiek lėšų, kiek yra būtina išmokoms mokėti, išmokų santykių teisinis reguliavimas gali būti koreguojamas tokiu mastu,

¹³⁰ 2010 m. balandžio 20 d. Konstitucinio Teismo sprendimas // *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 46-2219.

¹³¹ Ten pat.

¹³² Vaičaitis, V.A. Teisė į pensiją ir Konstitucinio Teismo praktika // *Teisė*, 2010, T. 77. P. 34-49

koku būtina gyvybiškai svarbiems visuomenės interesams užtikrinti ir kitoms konstitucinėms vertybėms apsaugoti. Tačiau tai kėlė didi visuomenės narių nepasitenkinimą analizuojamose žmogaus teisių ir laisvių srityse, kas lėmė gausybės bylų nagrinėjimą teisme.

Darbo santykių sfera:

LR Konstitucija įtvirtina nuostatas, jog kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.¹³³ Šią sferą plačiai analizavo ir Konstitucinis teismas, pasisakydamas savo nutarimuose, kad ši teisė yra prielaida įgyvendinti daugeli kitų konstitucinių teisių.¹³⁴ Teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra tiesiogiai susijusi su visų asmenų lygybės įstatymu, taip pat konstituciniu teisėtų lūkesčių apsaugos principu. Tačiau šis principas nereiškia, kad valstybės tarnautojams atlyginimas už darbą, kuris mokamas iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, apskritai negali būti mažinamas. Tai gali būti daroma tik išskirtiniais atvejais ir tik jei tai yra būtina siekiant apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes.¹³⁵

Aptariamuoju pirmu atveju, buvo pateiktas prašymas Vilniaus apygardos administraciniam teismui „Dėl norminio administracinio akto atitikimo įstatymui“, bylos numeris: I-520-5-13. Seimo narių grupė kreipėsi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisimą su prašymu iširti, ar Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 18 d. įsakymas Nr. V-1315 „Dėl Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ neprieštaruja Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 68 straipsnio 2 ir 3 dalims. Pareiškėjų prašymas grindžiamas teisiniais argumentais, jog švietimo įstatymo 68 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybinės (...) ir savivaldybės mokyklos vadovo, (...) darbo apmokėjimo tvarką nustato Vyriausybė. Mokytojų ir kitų ugdymo sistemos darbuotojų darbo apmokėjimo tvarka buvo nustatyta ne Vyriausybės nutarimu, o Įsakymu patvirtintu Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašu, t. y. ne pagal įstatyme nustatytą procedūrinę tvarką (...). Nutarta administracinę bylą sustabdyti iki Konstitucinio Teismo išnagrinės šį prašymą.¹³⁶ Kadangi tai 2013 m. teismo praktika, galutinės išvados sunkoka tikėtis, tačiau akivaizdu, jog pedagogai, būdami neblogai teisiškai išprusę, pajėgūs ginti savo teises, ko nepasakysime apie tokių profesijų kaip kiemsargiai

¹³³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. // *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dl kai kuriu teiss aktu, kuriais reguliuojami valstybs tarnybos ir su ja susije santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir istatymams“. // *Ibid.* 2004, Nr. 181-6708.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas „Dl Lietuvos Respublikos Vyriausybs 1999 m. rugpjucio 27 d. nutarimo Nr. 942 „Dl biudžetiniu istaigu ir organizaciju darbuotoju darbo apmokjimo salygu dalinio pakeitimo“ 6 ir 7.2 punktu atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos darbo sutarties istatymo 22 straipsniui“. // *Ibid.*, 2001, Nr. 107-3885.

¹³⁶ Prašymas Vilniaus apygardos administracinio teismui „Dėl norminio administracinio akto atitikimo įstatymui“. *Bylos numeris: I-520-5-13.*

atstovus, kurie, kaip žinia, itin nukentėjo Vilniuje dėl apskritai nemokėtų jiems atlyginimų už atliktus darbus.

Plačiau diskutuotinas klausimas ir apie teisėjų sumažintus darbo užmokesčius. LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-587/2009 (byla dėl teisėjui neišmokėtos 165 949,71 Lt atlyginimo dalies už laikotarpį nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2008 m. balandžio 1 d.).¹³⁷ Nutartyje pažymėta, jog Konstitucija draudžia mažinti teisėjų atlyginimus bei socialines garantijas, išskyrus atvejus kai valstybėje susiklosto itin sunki ekonominė ir finansinė padėtis. Atlyginimų mažinimas tokiu atveju galimas tik laikantis proporcingumo principo reikalavimų. Panaši situacija aptariama ir administracinėje byloje Nr. A-822-45/2010. Kur teisėjui neišmokėtas atlyginimas tapo skundo pagrindu ir byloje pagal pareiškėjo S. P. skundą atsakovams Lietuvos Respublikai, atstovaujamai Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Akmenės rajono apylinkės teismui, dėl neišmokėtos teisėjo atlyginimo dalies priteisimo. Akmenės rajono apylinkės teismas nurodė, kad teismas papildomų lėšų išmokėti prašyme nurodytą sumą neturi, todėl apeliacinį skundą atmetė.¹³⁸

LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A-62-677/2011, dėl aukštesnės kvalifikacijos bei didesnio atlyginimo nesuteikimo argumentuojant, jog sumažintas asignavimas darbo užmokesčiui dėl ekonominio nuosmukio. Muitinės tarnautojams buvo suteikta aukštesnė kvalifikacija, tačiau atlyginimas reikiamu dydžiu atitinkamai nepadidintas, motyvuojant tuo, jog Panevėžio teritorinė muitinė gavo 10,9 procento mažiau asignavimų darbo užmokesčiui.¹³⁹ Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (pvz., 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas) pripažįstama, kad asmens teisių ribojimas yra galimas, esant valstybėje itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, todėl skundas buvo atmestas kaip nepagrįstas.

Remiantis analizuojamų bylų atvejais, visi skundai dėl sumažintų ar tinkamu dydžiu pagal kvalifikaciją nepadidintų atlyginimų nuosmukio metu buvo atmesti, nes teisiniai klausimai dėl nuosmukio aplinkybių ir atlyginimų mažinimo nebuvo reikiamu metu tinkamai teisiškai reglamentuoti, todėl klausimus teko gvildinti teismuose.

Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. II-182-602/2010 analizuojama situacija, jog darbdavys sumažino atlyginimus darbuotojams, be raštiškų darbuotojų sutikimų ir neįforminus darbo sutarties sąlygų pakeitimo abiejuose darbo sutarties egzemplioriuose, tuo pažeisdamas Darbo kodekso 120 str. 3 ir 4 d. ir 207 str. 1 d. Teismas

¹³⁷ LVAT nutartis administracinėje byloje „Apie teisėjų sumažintą darbo užmokesčių“ Nr. A-756-587/2009. 2010-09-17.

¹³⁸ LVAT nutartis administracinėje byloje „Dėl sumažinto darbo užmokesčio teisėjams „ Nr. A-822-45/2010 // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

¹³⁹ LVAT nutartis administracinėje byloje „Dėl aukštesnės kvalifikacijos bei didesnio atlygiavimo nesuteikimo argumentuojant, jog sumažintas asignavimas darbo užmokesčiui dėl ekonominės krizės“ Nr. A-62-677/2011. // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

nustatė, kad įmonės finansinė padėtis buvo sunki, o direktoriaus argumentai, jog darbo užmokestis buvo mažintas tik tikintis, jog ekonominė padėtis ateityje taps geresnė, nenorint atleisti darbuotojų.¹⁴⁰

Teisė gauti senatvės, kitų rūšių pensijas:

Pertvarkant pensijų sistemą įstatymų leidėjas privalo, nustatyti teisingą sudariusių praradimų kompensavimo mechanizmą. Tačiau Lietuvoje, praėjus penkeriems metams, po pensijų sistemos pakitimų dėl ekonominio nuosmukio, sistema negrįžta į pradinę padėtį. Žmonės turintys teisę ir laisvę gauti senatvės ar kitos rūšies pensiją, vadovaujantis Konstitucijos 52 str., toliau yra maitinami pažadais ir viltimi jog kažkas pasikeis. 2009 m. gruodžio 9 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą¹⁴¹, Tiesa, minėtas įstatymas buvo jau kelis kartus keistas, todėl didžioji visuomenės dalis tai vertino kritiškai, kas sąlygojo nepasitenkinančių piliečių kreipimąsi į teismus.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2013 m. gegužės 27 d. nagrinėjo administracinę bylą Nr. I-2693-624/2013, kurioje pareiškėjas kreipėsi į atsakovę su prašymu mokėti paskirtą valstybinę pensiją, tačiau atsakovė 2013-02-27 sprendime Nr. 12-01-388 nurodė, kad neturi teisinio pagrindo mokėti pareiškėjui paskirto dydžio valstybinę pensiją ir nevykdyti Laikinojo įstatymo 15 str. nuostatų. (...) Valstybinė pensija pareiškėjui buvo sumažinta pagrįstai, atitinkamai nėra pagrindo pripažinti ginčijamą sprendimą neteisėtu. Dėl pareiškėjo prašymo kreiptis į Konstitucinį Teismą nurodo, kad atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2012-02-06 nutarimo argumentus, nėra pagrindo laikyti, kad Laikinojo įstatymo 15 str. galiojimas yra nepagrįstas arba kaip nors diskriminuoja valstybinių pensijų gavėjus, todėl nėra pagrindo kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Laikinojo įstatymo 15 str. konstitucingumo.¹⁴²

Kaip akivaizdu iš pateikto atvejo, valstybinių pensijų dydis yra susietas su ekonomine valstybės padėtimi ir tiesiogiai priklauso nuo šalies ūkio raidos, jis gali mažėti esant ekonominiam nuosmukiui. Išsamiau paaiškinimai yra pateikti šio darbo dalyje, kur nagrinėjama Konstitucinio Teismo praktika susijusiais klausimais. Panašus atvejis aptariamasis ir 2013 m. gegužės 27 d. sutartyje administracinėje byloje Nr. I-2693-624/2013, kurioje pareiškėjas kreipėsi į Krašto apsaugos ministeriją su prašymu nevykdyti Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo nuostatų ir 2013 metais nemažinti iki 2010 metų paskirtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos. Krašto apsaugos ministerija, atsakydama į pareiškėjo

¹⁴⁰ Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. II-182-602/2010 dėl sumažintų atlyginimų darbuotojams, krizės metu darbdavys neatleidinėjo darbuotojų, bet sumažino jiems atlyginimus // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas. // *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 152-6820

¹⁴² Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. gegužės 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2693-624/2013. Prašymo Nr. 1B-16/2013

prašymą, 2013-02-27 sprendime Nr. 12-01-388 nurodė, kad mokėti paskirto dydžio valstybinę pensiją neturi teisinio pagrindo. Buvo nutarta atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės, kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti ar 2012-12-20 LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XII-92 ta apimtimi, kuria LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo galiojimo terminas valstybinėms pensijoms, paskirtoms ir mokamoms pagal LR valstybinių pensijų ir LR pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymus, pratęstas 2013 metams, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės, lygiateisiškumo, teisingumo ir proporcingumo principams¹⁴³.

Dar viena situacija aptariama Vilniaus apygardos administracinio teismo byloje Nr. I-3856-142/2013, kurioje nagrinėjamas skundas dėl sprendimo panaikinimo, neišmokėtos valstybinės pensijos dalies priteisimo. Teismas nusprendė kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar 2011 m. gruodžio 20 d. LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XI-1821 ir 2012 m. gruodžio 20 d. LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XII-92 tiek, kiek LR socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo galiojimo terminas valstybinėms pensijoms, paskirtoms ir mokamoms pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų ir Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymus, (...) bylą sustabdyti, iki Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išnagrinės šį prašymą. Procesas dar tęsiasi, jis sietinas su gausybe kitų bylų, kuriose gvildenami valstybės ar senatvės pensijų klausimai.¹⁴⁴

Kaip matome iš pateiktų pavyzdžių, panašiais atvejais įprastai apeliuojama į konstitucingumo principus, eskaluojamas valstybinių pensijų pagrįstumo klausimas, svarstoma, ar nuosmukio atvejai vis dėlto yra pakankamas pagrindas prilyginti tokius laikotarpius išskirtiniams atvejams, kuomet pensijų mažinimas yra galimas.¹⁴⁵ Kaip matome iš aukščiau pateiktos teismų medžiagos, praktika buvo įvairi, kai nagrinėtos bylos dėl pensijų klausimo. Esmė ta, jog esant nevienareikšmei padėčiai, turi būti vertinamas kiekvienas konkretus atvejis. Akivaizdu, jog pertvarkos šioje sferoje vyks nuolat, tai suponuoja prielaidą, jog besikreipiančių į teismus kiekiai bus nuolatiniai, kadangi reformos palydovai neišvengiamai yra teisiniai ginčai.

Buvo nagrinėjami ir pašalpų, socialinės paramos klausimai – pateikiame du pavyzdžius, iš kurių matyti, jog skundų pagrįstumas teismuose neįrodytas. Platesnius apibendrinimus apie pašalpų problematiką ir ginčytinus klausimus, kurie skatina kreiptis į

¹⁴³ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. gegužės 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2693-624/2013. Prašymo Nr. 1B-16/2013

¹⁴⁴ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013-10-28 nutartis administracinėje byloje Nr. I-3856-142/2013

¹⁴⁵ Vaičiaitis, V.A. Teisė į pensiją ir Konstitucinio Teismo praktika // *Teisė*, 2010, T. 77. P. 34-49.

teismą, šiame kontekste negalėtume pateikti. Apskritai panašūs klausimai teoriniuose darbuose taip pat daugiau gvildinami statistiškai ir grindžiant ekonomikos, o ne teisės dėsniais.

Kauno apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Ik – 387-4222-2013. Sumažinta motinystės/tėvystės pašalpa. Pareiškėja skunde nurodė, kad jai buvo suteiktos vaiko priežiūros atostogos ir atsakovo 2009 m. rugpjūčio 28 d. sprendimu Nr. 8.36-9025 nuo 2009 m. rugpjūčio 12 d. paskirta motinystės (tėvystės) pašalpa: kol vaikui sueis vieni metai - 100 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio, kol vaikui sueis dveji metai - 85 procentai kompensuojamojo uždarbio dydžio. Minėtas atsakovo sprendimas buvo pradėtas vykdyti ir jį pagrįstai tikėjosi, kad juo paskirto dydžio motinystės (tėvystės) pašalpa bus mokama visą vaiko priežiūros atostogų laikotarpį, tačiau VSDFV Kauno skyriaus 2010 m. sausio 28 d. sprendimu motinystės (tėvystės) pašalpa buvo perskaičiuota ir faktiškai sumažėjo. Nustatyta, kad konkrečiu atveju taikomi teisės aktai, šioje byloje taikymo apimtimi nėra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, todėl pareiškėjos argumentai dėl minėtų teisės aktų pagrindu priimtų sprendimų neteisėtumo jų neatitikimo Konstitucijos 23, 52 straipsniams, teisėtų lūkesčių, proporcingumo, lygiateisiškumo, atsakingo valdymo principams yra nepagrįsti, atmestini. Teismas savo nutarimu pareiškėjos skundą atmetė.¹⁴⁶ Kitas aptariamas pavyzdys Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Iv-3174-561/2011 teigia, jog į teismą kreiptasi, kadangi nuosmukio metu socialinė parama kartais sumokama vėluojant. Pareiškėja D. D. skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydama jai iš Vilniaus miesto socialinės paramos centro priteisti 70 000 Lt neturtinės žalos atlyginimui. Nurodė, jog ji yra socialiai remtina, Centras jai moka 315 Lt dydžio pašalpą. Pažymėjo, jog dėl jai nežinomų priežasčių Centras nuolat du mėnesius vėluoja jai išmokėti pašalpą. Tuo tarpu pareiškėja nepateikė įrodymų, kurie paneigtų šias teismo įvertintais įrodymais pagrįstas išvadas. Nebuvo nustatyta, kad pareiškėjai neteisėtais viešojo administravimo institucijų veiksmais buvo padaryta žala, todėl pareiškėjos reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo priteisimo negali būti tenkinamas. Teismas nutarė pareiškėjos apeliacinį skundą atmesti.¹⁴⁷

Apibendrinant teismų praktiką analizuojamu periodu galima teigti, jog nuosmukio metu įsigalėjo viešosios valdžios institucijų teisėkūros ir teisės taikymo sprendimai, kuriais siekiama įveikti nuosmukį ar bent sušvelninti jos padarinius. Tačiau įvykdyti pokyčiai, didina visuomenės nuostatą, kad būtinumu užtikrinti tam tikrus materialinius, socialinius poreikius pateisintinas žmogaus teisių apsaugos mažinimas arba grėsmių joms sukėlimas, buvo itin nepageidautini, tačiau privalomi finansinių išteklių stokos sąlygomis, kai mažinti atlyginimai už darbą kai

¹⁴⁶ Kauno apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Ik – 387-4222-2013. Sumažinta motinystės/tėvystės pašalpa //< www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

¹⁴⁷ Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Iv-3174-561/2011, //< <http://www.eteismai.lt/byla/126546322229839/Iv-3174-561/2011?word=pa%C5%A1alpos>>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

kurioms visuomenės grupėms, kaip valstybės tarnautojai, politikai, teisėjai, laikinai sumažintos senatvės ir invalidumo pensijos, ribotos socialinės paramos apimtys. Natūralu, jog kilo nepasitenkinimo banga ir teismuose buvo nagrinėjama nemažai atvejų, ginčai kildavo daugiausia dėl sumažintų atlyginimų, pensijų. Administracinės teisės atveju teisės sistemos veiksmingumas yra neatsiejamas nuo politinių, ekonominių klausimų ir socialinių pokyčių. Administracinės teisės reformavimui turi įtaką ir ekonominių krizių periodai, nes tuomet tenka reaguoti į ekonominę situaciją, pertvarkyti daugelį sferų kaip pensijų mokėjimą ar socialinės paramos teikimo sąlygas, tvarką. ES vyko nemažai svarstymų ekonominio nuosmukio įveikimo klausimais ir daugiausia dėmesio teko socialinės apsaugos sferai. ES valstybės narės nuosmukiui prasidėjus visų pirma dėjo pastangas remti darbo vietų išsaugojimą ir užtikrinti namų ūkių pajamas. Globalizacijos nulemti pokyčiai pabrėžia būtinybę įdiegti tokias ekonominio ir socialinio valdymo sistemas, kurios aktyviai remtų tiek perėjimą, tiek ir socialinį mobilumą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į darbo uždavinius ir parengtus apibendrinimus po visų analizės etapų pateikiamos šios išvados:

1. *Dėl žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių bei ekonominio nuosmukio teorinių išvalgų:* Konstitucijoje tiesiogiai nėra įtvirtinta termino „Žmogaus teisės ir laisvės“ reikšmė, todėl aptariant jos sampratą turinį teko vadovautis Konstitucinio teismo išaiškinimais ir nutarimais, kelių autorių nuomonėmis, kas leidžia teigti jog šiuo metu Lietuvoje dominuoja prigimtinė žmogaus teisių ir laisvių supratimas. Socialinės ekonominės teisės ir laisvės yra esminės siekiant užtikrinti asmenų funkcionavimą visuomenėje, o valstybė yra tas rodiklis kuris užtikrina šių teisių egzistavimą. Ji įsipareigoja garantuoti ekonomines socialines teises ir laisves ne pilna apimtimi, o tik tiek, kiek yra pajėgi finansuoti jų įgyvendinimą bei gerbti, saugoti ir ginti, įvairiomis materialinėmis, organizacinėmis bei teisinėmis priemonėmis užtikrinti jų gynimą nuo neteisėto kėsimosi bei ribojimo. Todėl kiekvienas priimtas teisės aktas turi atitikti visų pirma Konstituciją, o greta to tarptautinius žmogaus teisių ir laisvių reikalavimus. Nors yra teigiama, jog ekonominio nuosmukio kaip juridinio fakto joks norminis aktas neapibrėžia, tačiau aiškiai galima argumentuoti remiantis teismų praktika, kad toks reiškinys egzistuoja ir valstybės institucijos negali savo kiekvieną priimtą teisingą arba neteisingą sprendimą grįsti tuo jog šalyje vyrauja ekonominis nuosmukis. Nors teismų praktiką teigia, kad susiklosčius itin sunkiai ekonominei ir finansinei valstybės padėčiai, įstatymų leidėjas galėtų pakeisti teisinį reguliavimą, tačiau pagerėjus situacijai privalo grąžinti į prieš krizinį laikotarpį. Tai turi būti vykdoma atsižvelgiant į visuomenę, jos poreikius, esamą situaciją, o ne sprendžiama tik kelių asmenų kontekste. Taip pat svarbu pripažinti, jog nuosmukio metu valdantieji delsia pripažinti esamą blogą padėtį, laukia makroekonominių rodiklių patvirtinimo, todėl nuo padėties prastėjimo pradžios iki realių veiksmų ją gerinti praeina nemažai laiko. Ko pasekoje nukenčia visuomenė, pažeidžiamiausios socialinės sritys.

2. *Dėl administracinio teisinio reguliavimo taikymo ypatumų žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu 2008 – 2013 metais:* Dėl vykusio ekonominio nuosmukio buvo pertvarkomi administracinės teisės aktai, kad tenkintų naujus visuomenės poreikius ir nebūtų pažeistos pagrindinės žmogaus socialinės ekonominės teisės ir laisvės. Pastangų kiekybė buvo išpūdinga, tačiau rezultatyvumas gana menkas ir tai nulėmė biudžeto išteklių nepakankamumas, bei neapdairus ir skubotas sprendimų priėmimas. Įteisintas senatvės ir kitų rūšių pensijų laikinas sumažinimas, kai kurių specialybių/profesijų grupių atstovams atlyginimų, socialinių išmokų ir paramos šeimoms mažinimas, kėlė socialinės visuomenės pažeidžiamumą ir prieštaravimą valstybės institucijų sprendimams. Remiantis esama

valstybės situacija nebuvo atliktas reikalingas strateginis pasirengimas ir būtinojo finansinio rezervo sukaupimas, kad sunkmečio laikotarpis mažiau pažeistų tuos, kuriems reikia socialinės paramos ar tenkintino dydžio atlyginimų. Teisėkūros ir teisės taikymo sprendimai (inter alia dėl viešosios valdžios institucijų funkcijų siaurinimo, procedūrų intensyvinimo), dėl kurių didėja visuomenės nuostata, kad būtinumu užtikrinti tam tikrus materialinius, socialinius poreikius pateisintinas žmogaus teisių apsaugos mažinimas arba grėsmių joms sukėlimas, buvo itin nepageidautini, tačiau privalomi finansinių išteklių stokos sąlygomis. Nagrinėjant LR Seimo stenogramas nuosmukio periodu mėginimai įteisinti paramą kiekybės prasme problemų teminis ratas viršijo 70 atvejų ir nusileido pagal kiekybę tik darbo santykių sferai. Svarstomi klausimai vienareikšmiai buvo susiję su poreikiu paremti nepasiturinčiuosius, teikti paramą šeimai, aprūpinti nemokamu maitinimu moksleivius, padėti bedarbiams, kt. Dauguma pasiūlymų taip ir liko diskusijų formos, stigo lėšų, nemažai gerų iniciatyvų nesusilaukė paramos ir įteisinimo veiksmų. Iš esmės žinant, kokiais realiais ištekliais biudžete buvo operuojama, netikslinga tapo organizuoti tokio kiekio beprasmių svarstymų LR Seime nuolat besikartojančiomis temomis apie motinas, bedarbius, pensininkus ir t.t. Tai buvo panašu į elementarų populizmą, kas nepateisinama dėl to, jog visi teisės aktų siūlomi tobulinimai jau būna išdiskutuoti, analizuoti ministerijose ir kitose vykdomosios valdžios institucijose dar iki pateikimo Seimui – mažai tikėtina, jog nežinoma buvo, kokios yra biudžeto galimybės, kad mokesčių surinkimas nepatenkinamo lygio ir jog dauguma siūlymų yra tiesiog neįgyvendinami. Nors didelė dalis aktų buvo nukreipta į tas sritis, kur reikėjo paskatinti mokesčių surinkimą, pensijų, atlyginimų, socialinių išmokų, pašalpų mažinimą, tačiau praktiniai veiksmai buvo ne tokie, kokių išties reikėjo nuosmukio metu.

3. *Pateikta konstitucinio ir administracinių teismu praktika, susijusi su žmogaus socialinėmis ekonominėmis teisėmis ir laisvėmis, analizė:* Analizuojama teismų praktika apibendrina, jog ekonominio nuosmukio metu kilo socialinės visuomenės nepasitenkinimo banga ir itin aktyviai buvo nagrinėjami Seimo priimtų įstatymų atitikimo Konstitucijai atvejai. Ginčai kildavo daugiausia dėl tų sričių, kuriuose, remiantis antra darbo dalimi, buvo labiausiai keičiama įstatyminė bazė, tai atlyginimų, pensijų mažinimas. Kadangi aptariant teismų praktiką atlikta tik žvalgomąjį pobūdžio analizė, išvada preliminarai – dauguma nagrinėtų atvejų baigdavosi nutartimi, jog sumažinti atlyginimai, pensijos buvo teisėtai, paplito praktika remtis Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendime apibendrinta ir toliau plėtojama socialinių garantijų, *inter alia* paskirtų ir mokamų pensijų bei atlyginimų, mažinimo ekonomikos nuosmukio sąlygomis doktrina, buvo suformuluoti tam tikri bendrieji principai, kurių turi būti paisoma, kai valstybėje kilus ekonomikos nuosmukiui įstatymų leidėjas gali priimti sprendimus mažinti socialines garantijas.

Tyrimo hipotezė, jog administracinio teisinio reguliavimo priemonių poveikis ekonominio valdymo procesui buvo nesisteminis, patvirtinama, kadangi parinktos priemonės įveikti ekonominį nuosmukį buvo diegiamos neanalizuojant poveikį žmogaus pagrindinėms socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms. Nebuvo atsižvelgta į tai kokias pasekmes jaus ateities socialinė karta, į tai jog skurstantieji ir labiausiai pažeidžiami visuomenės nariai, prarado teisę į tinkamą ir savalaikę valstybės socialinę ar kito pobūdžio paramą. Viskas buvo daroma čia ir dabar, kaip pavyzdys naktinė reforma įvykdyta Seimo.

Remiantis atliktu tyrimu, pateikiami pasiūlymai:

- Prievartinio pobūdžio veiksmai kaip esamų mokesčių didinimas ar naujų įvedimas nėra išeitis ekonominio nuosmukio metu. Didžia dalimi teisėkūros plotmėje turėtų būti numatyti tokie mechanizmai, kurie užtikrintų pakankamą finansavimą nuosmukio metu, kad socialinė visuomenė kuo mažiau justų jos padarinius, o poveikis pagrindinėms socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms visiškai arba tik minimaliai darytų įtaką.
- Ekonomikos pakilimo laikotarpyje, teisėkūros plotmėje, remiantis sukaupta patirtimi, turėtų būti priimti tokie teisės aktai, kurie kilus ekonominiams nuosmukiui, įsigaliojūt ir reglamentuotų labiausiai pažeidžiamas sritis. Tokie budintys aktai, būtų tarsi pasiruošimas būsimai situacijai. Tokiu atveju, visuomenės pažeidžiamumas sumažėtų, o ir valstybės institucijoms nereiktų griebtis skubotų veiksmų priimant neapgalvotus sprendimus. Nes dabartinė situacija rodo, jog institucijų paieškos, kaip rasti visuomenės grupes, kurias būtų galima dar papildomai apmokestinti duoda tik tokį rezultatą, jog vis daugiau verslo ir darbo atvejų perkeliama į šešėlį ir mokesčiai nemokami apskritai.
- Išryškėjo teigiami narystės ES aspektai. Europos Komisija patvirtino strategiją „Europa 2020“, kur numatyta, jog bus vykdomos Finansinės paramos programos. Valstybių narių, kurių sunkumai gali turėti „didelio neigiamo poveikio“ kitoms euro zonos valstybėms, gali būti paprašyta parengti išsamias makroekonominio koregavimo programas. Bet kokią finansinę paramą gaunančios šalys turi laikytis griežtų sąlygų. Europos Komisija pateikė savo ateities viziją 2012 m. lapkričio 28 d. paskelbtame Stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projekte. Jame išdėstoma, kaip ateinančiais mėnesiais ir metais palaipsniui stiprinti dabartinę struktūrą, įveikti nuosmukio padarinius.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. 2013 m. lapkričio 21 d. Seimo nutarimas „Dėl pensijų kompensavimo“ // *Seimo posėdis Nr. 103*, 2013-11-21, projektas (Nr. XIIP-1195); priimtas.
2. Europos socialinė chartija (pataisyta) (1996) // *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 49 – 1704.
3. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // *Valstybės žinios*. 2002, Nr.64-2569.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 80-4143.
5. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 2, 47, 96, 101, 108, 129, 136, 138, 147, 177, 183 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas // *Valstybės žinios*. 2012, Nr. XI-2358, 2012, Nr. 135-6859.
6. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas // *Valstybės žinios*. 2003, Nr. IX-1672.
7. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas // *Valstybės žinios*. 2003, Nr. IX-1672.
8. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994, Nr. I-621.
9. Lietuvos Respublikos Konstitucija // *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
10. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2000, Nr. IX-110.
11. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. IX-2112.
12. Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 4-26.
13. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. VIII-1509.
14. Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas // *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 154-7922.
15. Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. VIII-1313.
16. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas // *Valstybės žinios*. 2003, Nr. IX-1675.
17. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 155-7353.
18. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 5, 8 straipsnių ir 2 priedo pripažinimo netekusiais galios

įstatymo projektas Nr. XIP-4485(2). 2012 m. birželio 30 d. pranešimas VIR (iš plenarinio posėdžio) // <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_k=1&p_d=127032>, [prisijungimo laikas: 2014-02-27].

19. Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo pagrindinio komiteto 2012 m. gruodžio 14 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2013 metais įstatymo projektui“ // *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2013, Nr. XIP-4955(2).
20. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013 m. rugsėjo 19 d. raštas Nr. (24.1-22)SD-6366.
21. Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas // *Valstybės žinios*. 2013, Nr. XIIP-1152(2).
22. Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas // *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 152-6820.
23. Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 140-7056.
24. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1996, Nr. I-1343.
25. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 73-2762, 2009, Nr. 86-3638; 2010, Nr. 71-3552.
26. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 1991, Nr. I-1336.
27. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994, Nr. I-549.
28. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994, Nr. I-549.
29. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38, 43 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 140-7089.
30. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 42-1 straipsnio pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*. Teisės aktų registras: 2014-00709. 2014, Nr. XII-770.
31. Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas // *Valstybės žinios*. 1994, Nr. I-675.
32. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Įsigalioja 1948-12-10, Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d. // *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai ir išvados:

33. 2010 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas // *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 46-2219.
34. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada Nr. 9 - 199 „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 1995 – 01 -27.
35. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo 69 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio (2000 m. kovo 16 d. redakcija) 1 dalies 9 punkto ir Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 straipsnio (1999 m. gruodžio 16 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto bei 23 straipsnio (1994 m. gruodžio 21 d., 2000 m. gruodžio 21 d., 2001 m. gegužės 8 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // *Valstybės žinio*, 2013.
36. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas. // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 1-7.
37. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3 straipsnio <...> 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 1-7
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 506 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų 37 punkto (2000 m. gegužės 8 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 29 straipsnio 1 daliai (1999 m. Gruodžio 23 d., 2001 m. liepos 5 d. redakcijos)“ nutarimas. // *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 19–623.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // *Valstybės žinios*, 2013. Nr. 103-5079
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių

patvirtinimo, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2009 metų rodiklių patvirtinimo, Lietuvos Respublikos 2009 metų privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymų, su jais susijusių kai kurių įstatymų ir kitų teisės aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ // *Valstybės žinio*, 2013.

41. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Tesimo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“//*Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181–6708.

Specialioji literatūra:

42. Bakaveckas, A., *Administracinė teise: teorija ir praktika. I dalis*. Vilnius, 2012. P. 338.
43. Bakaveckas, A., et al. *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius, 2005. P. 175.
44. Beliūnienė, E, Kavoliūnaitė L. Ir kt., *Institucijų veiksmams padarytos žalos atlyginimo institutas: įstatiminių reguliavimas ir taikymas teismų praktikoje*. // Teisės institutas. 2009, Vilnius.
45. Birmontienė T. Žmogaus teisės ir jų įtvirtinimas Lietuvos Respublikos konstitucinėje teisėje // Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M., Mesonis G., Normantas A., Pumputis A., Vaitiekienė E. Vidrinskaitė S., Žilys J. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius, 2002. P. 282.
46. Buzan B. Žmonės, valstybės ir baimė. *Tarptautinio saugumo studijos po šaltojo karo*. Vilnius, 1997. P.79-80
47. Dambrauskienė G., Davulis T., Jarošiūnas E., *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras*. // Vilnius: Teisės institutas, 2000, 1 dalis. p. 425
48. Kancerevyčius, G. *Finansai ir investicijos*. Kaunas: 2006. ISBN 9955-551-93-3. P. 864.
49. Maksimaitis M. *Lietuvos valstybės konstitucijų istorija: XX a. pirmoji pusė: monografija*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 136, 255-266.
50. Mesonis G., Vaišvila A. *Žmogaus teisių gintis*. Vilnius: LTA, 2000., p. 34.
51. *Oxford dictionary of economics. Second edition*. ISBN 0-19-860767-9.
52. Smalskys, V., Viešojo administravimo modernizavimo priežastys ir tendencijos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2010, Nr. 1 (17). P. 98. ISSN 1648-9098.
53. Šileikis E. Konstitucinė teisė// *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, P. 89.
54. Vaičaitis, V.A. *Teisė į pensiją ir Konstitucinio Teismo praktika* // Teisė, 2010, T. 77. P. 34-49
55. Vaišvila A., *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004. P. 165-185.

Kita naudota literatūra ir šaltiniai:

56. Andrulienė E., Žmogaus teisės. *Diskriminacijos draudimas Lietuvoje ir tarptautinėje teisėje*. // Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 2004, P. 86
57. Baltutytė E. Socialinės ekonominės teisės ir konstitucija: kai kurie lyginamieji aspektai // *Konstitucija, žmogus, teisinė valstybė. Konferencijos medžiaga*. – Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1998. P. 163-165
58. Birmontienė T. Ekonomikos krizės įtaka konstitucinei socialinių teisių doktrinai // *Jurisprudencija*, 2012, 19(3). P. 1013-1020.
59. Bitinas, A. *Problems of the Development of the Pension Insurance in the Independent Lithuania* // *Tiltai*, 2011, Nr. 1. P. 27-45.
60. Domino John, C. *Civil Rights & Liberties in the 21st Century (Second Edition)*. P. 1.
61. *Ekonomikos teorijos: Ekonominių ciklų teorijos*. 2008, <<http://www.traders.lt/page.php?id=5644&print=page>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].
62. Europos Komisija. *ES ekonomikos valdymo paaiškinimas, 2013*// <http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_lt.htm>, [prisijungimo laikas: 2014-01-27].
63. Heringa A. W., Kiiver, Ph. *Constitutions Compared: An Introduction to Comparative Constitutional Law* // Intersentia, 2007. P.11.
64. Jakeliūnas S. *Krizė Lietuvoje: priežastys, padariniai ir pamokos*. 2011 // <<http://jakeliunas.lt/krize-lietuvoje-priežastys-padariniai-irpamokos/>>, [prisijungimo laikas: 2014-01-28].
65. Jarašiūnas E. Keletas Konstitucinio Teismo, vieno iš konstitucinės doktrinos kūrėjų, veiklos aspektų // *Jurisprudencija*. 1999, T. 12(4). P. 50.
66. Lapinskas K. *Asmens socialinių teisių apsaugos klausimai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje*//<<http://www.lrkt.lt/APranesimai.html>>, [prisijungimo laikas: 2014-01-14].
67. Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos, laikotarpis 2008 m. lapkričio 27 d. – 2013 m. gruodžio 31 d. Priedas Nr. 1.
68. Lietuvos Respublikos socialinių pagrindų įstatymo projektas. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=189524>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].
69. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės pažymos dėl darbo kodekso pataisų 2013 m.* // <http://www.lrv.lt/Posed_medz/2013/131127/18.pdf>, [prisijungimo laikas: 2014-01-26].

70. Lietuvos statistikos departamentas. Lietuvos ekonomikos raida, Gyventojai ir socialinė statistika. // <http://www.osp.stat.gov.lt/documents/10180/601214/1_LER_Socialine_stat_2013_12.pdf>, [žiūrėta :2014-03-08]
71. Penkioliktosios vyriausybės veiklos programa. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=332226>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].
72. Piechowiak M. What are Human Rights? // *An Introduction to the International Protection of Human Rights. A Textbook.* Hanski R., Suksi M. Turku/Abo: Institute for Human Rights. 1999. P. 10.
73. Schultz D. The Neo-liberal state in a post-global world / *Socialinių mokslų studijos*, 2010, Nr. 3(7) P. 7-17.
74. Socialinės, ekonominės ir kultūrinės teisės. Mano teisė. Žmogaus teisių portalas. <<http://manoteises.lt/enciklopedija/socialines-ekonomines-ir-kulturines-teises/>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].
75. Šiaurės Lietuvos kolegija. Studijos šiuolaikinėje visuomenėje. // *Mokslo darbai*. Šiauliai, 2013, P. 205.
76. Top 10 emigracijos valstybių. *Europos migracijos tinklas*. <<http://123.emn.lt/lt/emigracija/top-10-emigracijos-valstybiu>>, [žiūrėta :2014-03-08].
77. Urmonas A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje / *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 83. P. 37-47.
78. Vasiliauskas A., Ekonominės krizės grėsmės pasekmės Lietuvai ir jos pamokos. *Mokslas ir technika*, <<http://www.mokslasirtechnika.lt/mokslo-naujienos/ekonomin-s-kriz-s-gr-sm-s-pasekm-s-lietuvai-ir-jos-pamokos.html>>, [prisijungimo laikas: 2014-03-04].
79. Vidrinskaitė S. Žmogaus teisių katalogas: Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisinės aktualijos. // *Jurisprudencija*. 2006. ISSN 1392-6195. P. 7, 49.
80. Žilys J. Socialinė valstybė konstitucinėje teisėje // *Jurisprudencija*. 2006, Vilnius, ISSN 1392-6195. P. 15

Lietuvos Respublikos teismų praktika:

81. Administracinė byla Nr. I-2693-624/2013. (Proceso Nr. 3-61-3-00761-2013-3) // <http://www.lrkt.lt/Prasymai/16_2013.htm>, [prisijungimo laikas: 2014-01-24].
82. Kauno apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Ik – 387-4222-2013. Sumažinta motinystės/tėvystės pašalpa // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].
83. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-182/2013.

84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-459/2010.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011.
86. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-972/2010.
87. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-972/2010.
88. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A444-191/2011.
89. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A602-1251/2012.
90. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nutartis 2013-09-24 // <<http://www.dialogas.com/naujienos/lietuvos-vyriausiojo-administracinio-teismo-nutartis/>>, [prisijungimo laikas: 2014-01-21].
91. LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A-62-677/2011. Dėl aukštesnės kvalifikacijos bei didesnio atlygiavimo nesuteikimo argumentuojant, jog sumažintas asignavimas darbo užmokesčiui dėl ekonominės krizės // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].
92. LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-587/2009. Apie teisėjų sumažintą darbo užmokestį, 2010-09-17.
93. LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-45/2010. Dėl sumažinto darbo užmokesčio teisėjams // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].
94. LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A – 858-749-2011 Apie darbo užmokesčio sumažinimo/bazinės algos sumažinimo // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28.]
95. Nr. 47/2009-131/2010 Prašymas Konstituciniam teismui Nr. 1B-27/2013 // <www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=172599>, [prisijungimo laikas: 2014-01-27].
96. Prašymas Vilniaus apygardos administracinio teismui „Dėl norminio administracinio akto atitikimo įstatymui“. Bylos numeris: I-520-5-13 // <<http://www.lvat.lt/lt/normines-bylos/priimti-prasymai.html>>, [prisijungimo laikas: 2014-02-28].
97. Prašymas Vilniaus apygardos administracinio teismui „Dėl norminio administracinio akto atitikimo įstatymui“. Bylos numeris: I-520-5-13.
98. Vilniaus apygardos administracinio teismas 2013 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2051-789/2013.

99. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. gegužės 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2693-624/2013.
100. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013-10-28 nutartis administracinėje byloje Nr. I-3856-142/201 : Administracinė byla Nr. I-3856-142/2013.
101. Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. II-182-602/2010 dėl sumažintų atlyginimų darbuotojams, krizės metu darbdavys neatleidinėjo darbuotojų, bet sumažino jiems atlyginimus // <www.eteismai.lt>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].
102. Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. Iv-3174-561/2011, dėl socialinės paramos // <<http://www.eteismai.lt/byla/126546322229839/Iv-3174-561/2011?word=pa%C5%A1alpos>>, [prisijungimo laikas 2014-02-28].

ANOTACIJA

Tyrimas atliktas administracinės teisės taikymo poveikio įveikiant ekonominio nuosmukio padarinius žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių srityje tema. Pasirinktas tikslas – atskleisti administracinės teisės taikymo veiksmingumą žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu. Nustatyta, jog administracinės teisės reformavimui ekonominio nuosmukio periodai turi įtaką, tenka pertvarkyti daugelį sferų, kaip pensijų mokėjimą ar socialinės paramos teikimo sąlygas, tvarką, vyksta tam tikra reforma. Teorijos bei praktinių pokyčių teisėkūroje, teismų praktikoje analizė parodė, jog ekonominio nuosmukio patirtis įtikina, kad reikia anksti nustatyti socialinius pokyčius ir numatyti, kokias permainas jie sukels. Tuomet įmanoma sukurti aiškesnę administracinės teisės normas, sureguliuosiančios vieną ar kitą visuomeninį santykį, viziją. Būtina veikti proaktyviai, keisti žmonių teisinio mąstymo principus.

Reikšminiai žodžiai: administracinė teisė, ekonominis nuosmukis, teismų praktika, žmogaus teisės ir laisvės.

ANNOTATION

The theme of the work carried out by application of administrative law, overcoming the effects of the economic crisis on social economic rights and human freedoms. The purpose is to reveal the administrative law on human rights and freedoms of the economic social sector. The reform of administrative law during economic crisis periods must bear the transforming influence of the realms, as the payment of pensions or social assistance relating to conditions, procedures, certain aspects of the reform. Theory and practical analysis of the changes in the legislation, case-law has shown that the economic crisis experience convinces the need for early detection of social change and to provide for the changes they cause. Then it is possible to create clearer rules of administrative law, strengthen one or another public relationship, vision. It is necessary to work to change people's thinking pro-actively, to overthink the legal principles.

Key words: administrative law, the economic crisis, the practice of the courts, human rights and freedoms.

SANTRAUKA

Matačiūnienė, Gabrielė. Administracinės teisės taikymo poveikis įveikiant ekonominio nuosmukio padarinius žmogaus ekonominių socialinių teisių ir laisvių srityje. Magistro baigiamasis darbas / vadovas Prof. dr. Algimantas Urmonas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Konstitucinės ir administracinės teisės institutas, 2014. – 102 p.

Tyrimas atliktas administracinės teisės taikymo poveikio įveikiant ekonominio nuosmukio padarinius žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių srityje tema. Pasirinktas tikslas – atskleisti administracinės teisės taikymo veiksmingumą žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu. Tikslui pasiekti pasirinkti šie uždaviniai:

1. Pateikti žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių bei ekonominio nuosmukio teorines išvalgas.
2. Atskleisti administracinio teisinio reguliavimo taikymo ypatumus žmogaus socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms ekonominio nuosmukio metu 2008 – 2013 metais.
3. Pateikti žmogaus socialinių ekonominių teisių ir laisvių apsaugos ir gynimo problematiką konstitucinio ir administracinių teismų praktikoje ekonominio nuosmukio laikotarpiu.

Tyrimo hipotezė, jog administracinio teisinio reguliavimo priemonių poveikis ekonominio valdymo procesui buvo nesisteminis, patvirtinama, kadangi parinktos priemonės įveikti ekonominį nuosmukį buvo diegiamos neanalizuojant poveikį žmogaus pagrindinėms socialinėms ekonominėms teisėms ir laisvėms. Nebuvo atsižvelgta į tai kokias pasekmes jaus ateities socialinė karta, į tai jog skurstantieji ir labiausiai pažeidžiami visuomenės nariai, prarado teisę į tinkamą ir savalaikę valstybės socialinę ar kito pobūdžio paramą. Viskas buvo daroma čia ir dabar, kaip pavyzdys naktinė reforma įvykdyta Seimo.

Teorijos bei praktinių pokyčių teisėkūroje, teismų praktikoje analizė parodė, jog ekonominio nuosmukio patirtis įtikina, kad reikia anksti nustatyti socialinius pokyčius ir numatyti, kokias permainas jie sukels. Tuomet įmanoma sukurti aiškesnę administracinės teisės normos, sureguliuosiančios vieną ar kitą visuomeninį santykį, viziją. Būtina veikti proaktyviai, keisti žmonių teisinio mąstymo principus.

Darbą sudaro įvadas, pirmoji – teorijos probleminės analizės bei antroji ir trečioji praktinių pavyzdžių sisteminimo bei analizės dalys, yra suformuluotos išvados, prieduose susisteminta ekonominio nuosmukio laikotarpio LR Seimo stenogramų medžiaga. Medžiaga gali būti naudingas kaip detalesnės analizės pagrindas renkantis panašias tyrimų temas labiau susitelkiant į atskiras socialinių ekonominių teisių ir laisvių sritis.

SUMMARY

Matačiūnienė, Gabrielė. The application of administrative law, overcoming the impact of the economic crisis in the aftermath of the recession of the economic and social rights and freedoms of the human being. Master thesis/ Supervisor Prof. Dr. Algimantas Urmonas. Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of Law, Institute of Constitutional and Administrative Law, 2014. – 102 p.

The theme of the work carried out by application of administrative law, overcoming the effects of the economic crisis on social rights and human freedoms. The purpose is to reveal the administrative law on human rights and freedoms of the economic social sector. In order to achieve choose the following tasks:

1. Submit social and economic human rights and freedoms and the economic downturn theoretical insights.
2. Second, uncover the administrative regulatory modalities of human social economic rights and freedoms in the economic downturn during 2008 - 2013 years.
3. Submit disadvantages, problems of protection in social and economic human rights and freedoms, of constitutional and administrative of case law during the economic downturn.

The research hypothesis is that the administrative regulatory measures on economic governance process was unsystematic, it is confirmed as selected measures to overcome the economic downturn has been introduced without analysis of the impact of social economic fundamental human rights and freedoms. Was not taken into account the implications for future social generation feel to it that the poor and the most vulnerable members of society, lost the right to an adequate and timely public social or other kind of support. Everything has been done here and now, as an example of night reform.

Theory and practical analysis of the changes in the legislation, case-law has shown that the economic crisis experience convinces the need for early detection of social change and to provide for the changes they cause. Then it is possible to create clearer rules of administrative law, make better one or another public relationship, vision. It is necessary to change people's thinking, to work pro-actively, according to the legal principles.

The work consists of an introduction, first part is theory analysis, the second and third parts of the work are devoted to analysis of practical examples, and the conclusion is framed according to tasks and aims of the work. The work can be useful as a basis for a more detailed analysis when choosing similar research topics more emphasizing into separate areas of socio-economic rights.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Naudotos LR Seimo posėdžių stenogramos, laikotarpis 2008 m. lapkričio 27 d. – 2013 m. gruodžio 31 d.

1 lentelė

Socialinių-ekonominių teisių grupė: darbo santykiai

Eil. Nr.	LRS posėdžio Nr., data	Tema	Problema, -os	Kas padaryta, ar pakeisti įstatymai ir pan.
1	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8, 16, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1170(2).	Darbo santykių sfera, socialinis draudimas	priimtas
2	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1171(2)	Darbo santykių sfera, socialinis draudimas	priimtas
3	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1182(2).	Darbo sauga, sveikata	priimtas
4	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Darbo kodekso 281 ir 282 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1183(2)	Darbo santykių sfera	priimtas
5	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1184(2)	Socialinė apsauga	priimtas
6	NR. 117 2013 m. gruodžio 19 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8, 16, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1170(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1171(2) (<i>svarstymas</i>)	Šiuo metu galiojančią valstybinio socialinio draudimo įmokų skaičiavimo tvarką, kai individualių įmonių savininkai, ūkininkų bendrijų tikrieji nariai ir mažųjų bendrijų nariai gali valstybinio socialinio draudimo įmokas mokėti nuo išsiimamų asmeniniams poreikiams pajamų sumų, pratęsti vieneriems metams.	Pritarta bendru sutarimu.
7	NR. 117 2013 m. gruodžio 19 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8, 16, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1170(2).	socialinis draudimas	priimta
8	NR. 111 2013 m. gruodžio 10 d.	Darbo kodekso 24, 99, 112, 147, 175, 202, 212 ir 256 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1281, Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41 ⁵ straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1282.	Darbo vietų apsauga, kova su nelegaliu darbu, kt.	priimta
9	NR. 111 2013 m. gruodžio 10 d.	Darbo kodekso 71, 74, 75, 76, 78, 80, 81 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 101 straipsniu įstatymo	Teisė streikuoti	siūloma svarstyti pavasario

		projektas Nr. XIIP-1144, Civilinio proceso kodekso 145 ir 150 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1145.		sesijoje
10	NR. 104 2013 m. lapkričio 26 d.	Užimtumo rėmimo įstatymo 37 ir 38 straipsnių pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1102(2), Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 7 ir 11 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1103(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 22 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1104(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1105(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 29 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1106(2), Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 17 ir 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1107(2), Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo 1, 2 ir 3 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1108(2), Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1109(2) (<i>svarstymas</i>)	Nedarbo mažinimas, Sodros biudžeto subalansavimas	šioms įstatymų projektams yra pritarta.
11	NR. 103 2013 m. lapkričio 21 d.	Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1182, Darbo kodekso 281 ir 282 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1183, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1184 (<i>pateikimas</i>)	Projektu siūloma visų nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimą pavesti dvišalei komisijai. Siūloma taip pat aiškiai nustatyti nelaimingo atsitikimo darbe arba pakeliui į darbą ir iš darbo ir profesinės ligos tyrimo metu surašytų dokumentų ir išvadų apskundimo tvarką.	pritarta pateiktiems 2-10a, 2-10b, 2-10c projektams. Siūloma, kad pagrindinis ir vienintelis būtų Socialinių reikalų ir darbo komitetas. Siūloma svarstyti gruodžio 17 d.
12	NR. 103 2013 m. lapkričio 21 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-808 (<i>pateikimas</i>)	Žmonės, kurie nori gauti visą valstybinio socialinio draudimo pensiją, turi turėti 30 metų stažą. Pasitaiko atvejų, kai trūksta keturių mėnesių, dviejų, metų,	Siūlymams pritarta, siūloma svarstyti gruodžio 17 d.

			pusės. Todėl buvo įrašyta tokia nuostata, kuri leido žmonėms savanoriškai apsidrausti neturint darbo, sumokėti tam tikras įmokas, kiek reikia už tą laikotarpį, tada perskaičiuodavo pensiją, kad gautų visą valstybinę socialinio draudimo pensiją.	
13	NR. 90 2013 m. spalio 15 d.	Peticijų įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-887(3), Seimo nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo“ projektas Nr. XIIP-888(3) (<i>svarstymas</i>)	Siūloma atsisakyti skelbimų „Valstybės žiniuose“ apie kiekvieną peticijos nagrinėjimo vietą ir laiką ir taip sutaupyti tam tikrą sumą valstybės lėšų.	Įstatymas (projektas Nr. XIIP-887) priimtas.
14	NR. 87 2013 m. spalio 8 d.	Seimo nutarimo „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų naujos darbo apmokėjimo tvarkos“ projektas Nr. XIIP-1036 (<i>pateikimas</i>)	Po visų priimtų sprendimų premjero atlyginimas padidės 2,5 tūkst. Lt, ministrų – 2200 Lt, Seimo narių – 1800 Lt, o tuo tarpu eilinio mokytojo ar eilinio bibliotekininko atlyginimas nė kiek nepadidės.	Projektas atmetas.
15	NR. 87 2013 m. spalio 8 d.	Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2014 metais, įstatymo projektas Nr. XIIP-1041 (<i>pateikimas</i>)	Vyriausybė privalo kitais metais valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinį dydį nustatyti 495 Lt.	Įstatymo projektas Nr. XIIP-1041 atmetas.
16	NR. 83 2013 m. spalio 1 d.	Darbo kodekso 188 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-900(2) (<i>pateikimas</i>)	Šiandien darbo rinkoje jau yra darbuotojų trūkumas. Viena iš priežasčių, kad šioje srityje absoliučiai nėra normuojama. Pasidomėję plačiau jūs galite sužinoti, kad vienoje įstaigoje, viename mieste ir kitame, nors dirbamas tas pats darbas, netgi toje pačioje įmonėje, yra mokamas absoliučiai skirtingas atlyginimas. Todėl ir yra teikiamas Darbo kodekso 188 straipsnio patikslinimas.	Siūloma svarstyti lapkričio 21 d.
17	NR. 81 2013 m. rugsėjo 19 d.	Darbo kodekso 214 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1097 (<i>pateikimas</i>)	Yra siūloma nėščioms moterims nuo 181 nėštumo dienos iki nėštumo ir gimdymo atostogų pradžios sutrumpinti darbo laiką 10 val. per savaitę, mokant darbuotojui priklausantį vidutinį darbo užmokestį.	pritarta
18	NR. 81 2013 m. rugsėjo 19 d.	Darbo kodekso 129 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-486 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma nustatyti, kad darbdavys, valstybės, savivaldybių organizacijų darbdavys, turėtų pagrindą atleisti žmogų iš darbo, kai jam sukanka 65 metai.	Siūloma svarstyti lapkričio 21 d.
19	NR. 64 2013 m.	Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 3, 4, 10, 13, 22, 25, 33, 34	Darbo saugos klausimai	priimtas

	birželio 18 d.	straipsnių pakeitimo bei priedo papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-553(2) (<i>priėmimas</i>)		
20	NR. 64 2013 m. birželio 18 d.	Darbo kodekso 266, 269 ir 275 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-554(2) (<i>priėmimas</i>)	Darbo klausimai	priimtas
21	NR. 51 2013 m. gegužės 16 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 8, 9, 11, 15, 16, 18, 18 ¹ , 18 ³ , 19, 20, 21, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 24 ¹ straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-118(2) (<i>priėmimas</i>)	Ligų atvejų, dirbančiųjų motinų klausimai	priimtas
22	NR. 36 2013 m. balandžio 11 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 6, 8, 9, 15, 16, 18, 18 ¹ , 18 ³ , 19, 20, 21, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 24 ¹ straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-118, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 2, 9, 20, 36, 50, 55, 59, 60, 63, 64, 65, 68, 71, 72, 77, 77 ² straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 65 ¹ straipsniu įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-119 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma tobulinti ligos ir motinystės, socialinio draudimo sistemą ir užtikrinti finansavimą	pritarta
23	NR. 18 2013 m. sausio 15 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 17 straipsnio papildymo ir 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-5010(2) (<i>priėmimas</i>) Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 ir 3 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-5011(2) (<i>priėmimas</i>)		priimta
24	NR. 488 2012 m. lapkričio 13 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4738 (<i>svarstymas</i>)		Atmetama.
25	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 17 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4966 (<i>pateikimas</i>)		Siūloma svarstyti kartu su 2013 m. valstybės biudžeto projekto antruoju svarstymu.
26	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4967, Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas		Siūloma svarstyti kartu su 2013 m. valstybės biudžeto projekto

		Nr. XIP-4968, Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo priedėlio III skirsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4969 (<i>pateikimas</i>)		antruoju svarstymu.
27	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4970, Teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4971 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma pratęsti vieneriems metams šiuo metu galiojančius atlyginimų sumažinimus dėl mano jau minėtų priežasčių.	Nagrinėjama kartu su 2013 metų valstybės biudžeto projekto antruoju svarstymu.
28	NR. 483 2012 m. lapkričio 6 d.	Darbo kodekso 2, 47, 96, 101, 108, 129, 136, 138, 147, 177, 183 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-4613(3) (<i>priėmimas</i>)	Dėl galimybės numatymą 65 metų amžiaus sukakusiems darbuotojams išeiti į pensiją.	Priimtas.
29	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3564(3) (<i>priėmimas</i>)		Priimtas.
30	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 16, 17, 21, 22 25, 26, 27, 29, 31 ir 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4747(2) (<i>priėmimas</i>)		Priimtas.
31	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 14 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4749(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
32	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4750(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
33	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 13 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4751(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
34	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Užimtumo rėmimo įstatymo 37 ir 38 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4752(2) (<i>priėmimas</i>)		pritarta.
35	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Darbo kodekso 2, 47, 96, 101, 108, 129, 136, 138, 147, 177, 183 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-4613(2) (<i>svarstymas</i>)	Teigiama, kad žmonės, neišleidžiami atostogų, dirba darbdaviui, bijodami prarasti darbo vietą, neprieštarauja. Po to atleidžiant, jeigu jis turi penkerių metų neišnaudotas atostogas, jam	pritarta.

			sumokama už trejus metus.	
36	NR. 480 2012 m. spalio 17 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 16, 17, 21, 22 25, 26, 27, 29, 31 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4747, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 22 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4748, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 14 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4749, Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4750, Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4751, Užimtumo rėmimo įstatymo 37 ir 38 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4752 (<i>pateikimas</i>)	Skirta užimtumo rėmimo priemonėms.	pritarta.
37	NR. 463 2012 m. birželio 30 d.	Darbo kodekso 91 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4015(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas
38	NR. 463 2012 m. birželio 30 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4016(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas
39	NR. 463 2012 m. birželio 30 d.	Darbo kodekso 76, 77, 80, 107, 108, 109, 115, 127, 147, 149, 150, 151, 202, 293, 294 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 123 ¹ straipsniu įstatymo 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4614 (<i>pateikimas</i>)		priimtas
40	NR. 460 2012 m. birželio 28 d.	Darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3780(2) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas
41	NR. 453 2012 m. birželio 19 d.	Darbo kodekso 264, 266 ir 274 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3906(2) (<i>svarstymas</i>)		pritarta.
42	NR. 453 2012 m. birželio 19 d.	Darbo kodekso 170, 178, 179, 180 ir 184 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2859(2), Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 17, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2860(2) (<i>svarstymas</i>); 264, 266 ir 274 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3906(2) (<i>priėmimas</i>); 170,		priimtas.

		178, 179, 180 ir 184 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2859(2) (<i>priėmimas</i>); 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4169(2), Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 5, 6, 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4170(2) (<i>svarstymas</i>); 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3780(2) (<i>svarstymas</i>)		
43	NR. 453 2012 m. birželio 19 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 17, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2860(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
44	NR. 453 2012 m. birželio 19 d.	Darbo kodekso 179 straipsnio 2 dalies ir 184 straipsnio 1 dalies pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2660(2) (<i>svarstymas</i>); Darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4387 (<i>pateikimas</i>)		Atmesta.
45	NR. 453 2012 m. birželio 19 d.	Darbo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4464 (<i>pateikimas</i>)		Siūloma svarstyti birželio 26 d.
46	NR. 446 2012 m. birželio 5 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2342 (<i>pateikimas</i>)	Šiuo metu visišką negalią turintys ir asmenys, kurie globoja visišką negalią turinčius asmenis, yra draudžiami Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Įstatymą paskatino susitikimai su tokiais asmenimis, kurie skundėsi, kad jiems nėra sudaryta galimybė dirbti.	Nagrinėjama a rudens sesijoje.
47	NR. 444 2012 m. gegužės 24 d.	Darbo kodekso 170, 178, 179, 180 ir 184 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2859, Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2860, Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 16, 18, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 1, 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2861 (<i>pateikimas</i>); Darbo kodekso XIX skyriaus pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4169, Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 5, 6, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4170 (<i>pateikimas</i>); Darbo kodekso 174, 177 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3426 (<i>pateikimas</i>)		Svarstoma birželio 5 d.
48	NR. 444 2012 m. gegužės 24 d.	Darbo kodekso 162 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1849, Atmintinų dienų įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas		Nepritarta.

		Nr. XIP-1850 (<i>pateikimas</i>)		
49	NR. 444 2012 m. gegužės 24 d.	Darbo kodekso 179 ¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3963(3), Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 18 ¹ , 18 ² straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3964(3) (<i>pateikimas</i>)		Svarstymas gegužės 8 d.
50	NR. 444 2012 m. gegužės 24 d.	Darbo kodekso 208 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4022 (<i>pateikimas</i>)		pritarta
51	NR. 418 2012 m. kovo 27 d.	Nelegalaus darbo draudimo įstatymo projektas Nr. XIP-3383(2)ES, Darbo kodekso 98, 99, 108, 132, 136, 147 ir 202 straipsnių pakeitimo bei 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-3384(2), Administracinių teisės pažeidimų kodekso 206 ³ , 224, 233 ir 259 ¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3385(2)ES (<i>pateikimas</i>)	Dėl nelegalaus darbo	Atiduota tobulinti
52	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3930(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas
53	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3931(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas
54	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3740(2) (<i>svarstymas</i>)		Įstatymo projektas atmetas.
55	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3740(2) (<i>svarstymas</i>)		svarstymas
56	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8, 16 ir 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3167(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3168(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 2, 3 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3169(2), Sveikatos draudimo įstatymo 6, 8, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3170(2), (<i>svarstymas</i>)	Svarstymai apie individualių įmonių savininkų įmokų mokėjimą į socialinį draudimą. jų dauguma, paprasčiausiai nemoka, nes įstatyme įrašyta nuostata „gali mokėti“.	Ypatingos skubos tvarka patvirtinta.
57	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8, 16 ir 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo	Privalomas socialinis draudimas apimtų visus Lietuvos žmones	priimtas.

		projektas Nr. XIP-3167(2) (<i>priėmimas</i>); 4, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3168(2) (<i>priėmimas</i>); Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 2, 3 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3169(2) (<i>priėmimas</i>)		
58	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3017 (<i>svarstymas</i>)		Atmestas
59	NR. 393 2011 m. gruodžio 13 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3930 (<i>pateikimas</i>)	<p>Motinystės socialinis draudimas nuo praėjusių metų liepos 1 d. įsigaliojusių pakeitimų yra išlaikytas kaip vienas iš dosniausių, galbūt taip galima sakyti lyginant su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis. Šiandien neteikiami pakeitimai dėl to, kaip yra apskaičiuojamos ir kaip bus mokamos socialinio draudimo išmokos, teikiamu projektu yra siūloma koreguoti tiksliai maksimalią ribą.</p> <p>Siūlomais pakeitimais nekeičiama motinystės ir motinystės (tėvystės) pašalpų apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, o yra siūloma koreguoti maksimali riba, kuri padidėtų 82 Lt, priėmus įstatymo pakeitimus, bet ne tūkstančiu ir daugiau. Tai nepareikalautų papildomų 40 mln. Lt iš „Sodros“ biudžeto.</p>	Numatomas svarstymas gruodžio 13 d.
60	NR. 393 2011 m. gruodžio 13 d.	Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3931 (<i>pateikimas</i>)	Šiuo metu kompensuojamas uždarbis ligos pašalpoms, mokamoms pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą, apskaičiuoti yra maksimumas, apribotas Vyriausybės patvirtinta einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžio suma. Šiuo metu tai yra 1170 Lt, nuo Naujųjų metų numatoma, kad draudžiamosios pajamos bus tokios, kokios buvo prieš dvejus metus, t. y. 1488 Lt. Todėl ir yra siūloma projekte nustatyti tokį koeficientą, kaip ir prieš tai buvusiame įstatymo projekte, kuris išlaikytų maksimalias ribas, dabar esantį lygį šiek tiek padidinant.	Numatomas svarstymas – gruodžio 13 d.
61	NR. 383 2011 m. lapkričio 24 d.	Darbo kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-	Minimali mėnesinė alga yra mažesnė negu skurdo riba, įstatymų leidėjas galėtų numatyti	Numatoma svarstyti gruodžio 22

		3780 (<i>pateikimas</i>)	įstatyme atvejį, kai yra nesusitariama ir kai viešasis interesas reikalauja, kad būtų nustatyta pati minimaliausia minimalios mėnesinės algos riba, jeigu nėra tokio susitarimo. Mes siūlome, kad tai būtų susiję su vidutine mėnesine alga, kokia ji buvo per praėjusius metus, ir kad tai sudarytų ne mažiau kaip 50 % vidutinės mėnesinės algos, šiandien tai sudarytų apie 1000 Lt, tai ir būtų maždaug skurdo riba.	dieną.
62	NR. 382 2011 m. lapkričio 24 d.	Darbo kodekso 140 ir 141 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3511(3) (<i>priėmimas</i>)	Darbo kodeksas yra šiek tiek supainiotas tokiu atveju ir dažnai tekdavo, deja, susidurti su tokia situacija, kai valstybės institucijose, arba iš biudžeto išlaikomose institucijose, tiesiog dėl reorganizavimo, darbuotojams išeinant iš vieno darbo ir iš karto priimant į kitą darbą, turėdavo išmokėti iš biudžeto išmokas.	priimtas
63	NR. 379 2011 m. lapkričio 17 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 7, 8 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3167, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 5, 7, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3168, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 2, 3 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3169, Sveikatos draudimo įstatymo 6, 8, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3170 (<i>pateikimas</i>)	Ar teisingai bus apskaičiuotas autorinis atlygis, dažnai priklauso ir nuo to, ar autorinį atlyginimą gaunantis asmuo teisingai informuos draudėją. Todėl įstatymo projektais ir siekiama numatyti, kad valstybinio socialinio draudimo įmokos autoriams būtų išskaičiuojamos analogiškai kaip ir asmenims, gaunantiems pajamas iš sporto ar atlikėjų veiklos. Tokiu būdu draudėjas galės būti užtikrintas, kad autoriai teisingai priskaičiuoja valstybinio socialinio draudimo įmokas, kartu būtų išspręsta pagrindinė problema draudėjams, kurie nedisponuoja visa informacija apie apdraustąjį.	Numatoma svarstyti gruodžio 8 d.
64	NR. 379 2011 m. lapkričio 17 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 7, 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1846(2) (<i>pateikimas</i>)	2010 m. sausio 1 d. įsigaliojo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pataisos, kurios yra taikomos ir Lietuvos ūkininkams. Šios įstatymo pataisos, ypač smulkiesiems ūkininkams, yra sunkiai pakeliama našta. Yra įstatyme numatyta, kad socialinio draudimo mokesčių lengvatos yra taikomos nuo keturių europinio dydžių vienetų, siūloma, kad būtų taikoma nuo šešių europinio dydžio vienetų.	Pritarta
65	NR. 377 2011 m.	Darbo kodekso 140 ir 141 straipsnių	Problema atsirado todėl, kad	pritarta

	lapkričio 15 d.	pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3511(2) (<i>svarstymas</i>)	reorganizuojant įstaigas, įmones, čia pat atleidžiama, po kelių dienų priimama ir tuo metu dar išmokama išėitinė pašalpa.	
67	NR. 369 2011 m. spalio 21 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3740, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3758, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3759 (<i>pateikimas</i>)	Šiuo metu maksimali nedarbo draudimo išmoka yra 650 Lt, pagal teikiamą projektą jina bus apie 669 Lt.	Siūloma svarstyti lapkričio 24 d.
68	NR. 367 2011 m. spalio 18 d.	Darbo kodekso 162 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-921 (<i>svarstymas</i>)		Atmesta
69	NR. 367 2011 m. spalio 18 d.	Darbo kodekso 179 straipsnio 2 dalies pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2660 (<i>svarstymas</i>)		Rekomenduota tobulinti
70	NR. 355 2011 m. rugsėjo 20 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3253 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma priverstinai rinkti socialinio draudimo įmokas už ūkininkavimą ne nuo keturių ekonominio dydžio vienetų, o nuo šešių.	pritarta.
71	NR. 316 2011 m. balandžio 26 d.	Darbo kodekso 101, 146 ir 214 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2980ES (<i>pateikimas</i>)	Siūloma aiškiau reglamentuoti ne viso darbo laiko sąlygomis dirbančių darbuotojų garantijų ir teisių užtikrinimą, palyginus su darbuotojais, kurie dirba tokį patį ar lygiavertį darbą viso darbo laiko sąlygomis.	svarstyti balandžio 14 d.
72	NR. 301 2011 m. kovo 22 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 16, 18, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 1, 2 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2569(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimta
73	NR. 281 2010 m. gruodžio 7 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1058(2), Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1059, Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1060(2), Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1061(2) (<i>pateikimas</i>)	Tiems žmonėms, kurie gauna išankstinę pensiją, rinkimų metu dirbant komisijų nariais išmokama 100 ar 200 Lt, jiems sustabdoma ir nemokama pensija. Ir trečia grupė žmonių yra bedarbiai. Tas klausimas labai aktualus šiuo metu. Jeigu jie dirba rinkimų komisijose, gauna kelis šimtus litų ir jiems sustabdomas bedarbio statusas, ir nemokamos išmokos.	Atmesta.
74	NR. 280 2010 m. gruodžio 2 d.	Darbo kodekso 124 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo		Priimtas.

		projektas Nr. XIP-2285(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		
75	NR. 280 2010 m. gruodžio 2 d.	Darbo kodekso 144, 147, 150 ir 161 straipsnių pakeitimo įstatymas. Svarstymas. Tribūnoje – A. Sysas, Socialinių reikalų ir darbo komitetas.		atmestas
76	NR. 274 2010 m. lapkričio 23 d.	Darbo kodekso 128 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2285 (<i>pateikimas</i>)	Darbuotojai negali kreiptis į Darbo biržą ir įgyvendinti savo teisių pagal Nedarbo socialinio draudimo įstatymą, kadangi pagal šio įstatymo nuostatas bedarbiai turi teisę gauti nedarbo draudimo išmoką, kai jie įsiregistruoja teritorinėje darbo biržoje ne vėliau kaip per 6 kalendorinius mėnesius po atleidimo iš darbo, o nesant darbdavio arba jo atstovo, darbo sutartys lieka nenutrauktos. Taigi problemą siūloma spręsti teikiamu projektu.	Numatyta svarstyti lapkričio 30 d.
77	NR. 265 2010 m. lapkričio 9 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 8, 16, 18, 18 ¹ , 18 ³ , 19 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2082(2) (<i>svarstymas</i>)		Priimtas.
78	NR. 265 2010 m. lapkričio 9 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 16, 18, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 1, 2 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2569 (<i>pateikimas</i>)	Kaip parodė praktika, jaunom motinom tai pailgina, pavyzdžiui, studentėms ar panašiai, kurios neseniai baigė, pailgina laukimo laikotarpį dar vienerius metus, kol jos galės gauti visavertės išmokas. Čia yra ta nuostata, dėl kurios, aš manau, komitetas padiskutavęs galės apsispręsti. Bet pagrindinė nuostata yra suderinta su ką tik priimtu įstatymu. Siūlyčiau kolegoms pritarti, kad lydintieji įstatymų projektai greitai pasiektų priėmimo stadiją ir mes galėtume kaip visą komplektą priimti.	Siūloma svarstyti lapkričio 25 d.
79	NR. 259 2010 m. spalio 19 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1722 (<i>pateikimas</i>)	Projektas apie honorarus, jų įtaką mokėjimams, rentoms, pensijoms.	pritarta
	NR. 188 2010 m. balandžio 1 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-870 (<i>pateikimas</i>)	Dabartinė sistema verčia arba slėpti, arba iš viso nedalyvauti darbo rinkoje, arba būti nelegaliam šioje rinkoje, nes jeigu tu turi pajamų, tai tau paprasčiausiai sumažinama vaiko priežiūros išmoka tiek, kad gautum tik nustatytą maksimalaus dydžio išmoką. Jeigu, pavyzdžiui, paskirta 2 tūkst. išmoka, tu užsidirbai tūkstantį, tai dar tūkstantį priduria, tuos pačius 2 tūkst. gauni.	Pritarta.
80	NR. 174 2010 m. vasario 11 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7, 8, 9, 10, 16 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo		Priimtas.

		projektas Nr. XIP-1526(2) (<i>priėmimas</i>) ir 2, 4, 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 2, 3 ir 5 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-1527(2) (<i>priėmimas</i>)		
81	NR. 174 2010 m. vasario 11 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1529(2) (<i>priėmimas</i>)		Priimtas.
82	NR. 165 2009 m. gruodžio 22 d.	Darbo kodekso 87, 88 straipsnių pakeitimo, 90 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Kodekso priedo papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-955(2) (<i>priėmimas</i>)	Šis įstatymas reglamentuoja įstaigų, organizacijų, užsiimančių tarpininkavimu įdarbinant, kaip Lietuvos Respublikos subjektams, taip ir užsienio šalims	Priimtas.
83	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18 ¹ , 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1236(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
84	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 29, 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1237(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
85	NR. 148 2009 m. lapkričio 26 d.	Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2010 metais, įstatymo projektas Nr. XIP-1233(2) (<i>svarstymas</i>)	Nagrinėja atsižvelgę į Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto siūlymus, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymus teikiame šį bazinį dydį, tai yra 450 Lt, pritarti po svarstymo Seimui.	svarstymas.
86	Nr. 121 2009 m. rugsėjo 24 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIP-791Gr (<i>Respublikos Prezidento gražintas Seimui pakartotinai svarstyti</i>) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)	Dėl priemonių paketo šeimoms, šiems keliems mėnesiams iki šių metų pabaigos, ir kas projektuojama kitų metų biudžete. Štai dabar šis įstatymo termino pratęsimas iš esmės neatsako į klausimą, kaip toliau bus elgiamasi su motinystės išmokomis. Kitiems metams pati problema yra tiesiog užšaldoma, paliekama, nutylima ir juo labiau tai neatsispindės kitų metų socialinio draudimo biudžete.	priimtas
87	Nr. 118 2009 m. rugsėjo 22 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIP-791Gr (<i>Respublikos Prezidento gražintas Seimui pakartotinai svarstyti</i>) (<i>pateikimas</i>)		svarstyti iš naujo rugsėjo 22 d.
88	Nr. 114 2009 m. rugsėjo 15 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791(4)		pritarta

		<i>(taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		
89	Nr. 112 2009 m. liepos 23 d.	Darbo kodekso 109, 127, 129, 130, 141, 152, 188, 203, 206 ir 256 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-473(2) <i>(priėmimo tęsinys)</i>		priimtas.
90	Nr. 111 2009 m. liepos 23 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-787(2) ir 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 29, 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-788(2) <i>(priėmimas)</i>		Priimta.
91	Nr. 111 2009 m. liepos 23 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791(3) <i>(svarstymas) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		Priimta.
92	Nr. 106 2009 m. liepos 17 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791(2) <i>(priėmimas) (Vyriausybė siūlo svarstyti ypatingos skubos tvarka)</i>		Pritarta.
93	Nr. 103 2009 m. liepos 15 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-787 <i>(svarstymas)</i>	Privalomasis sveikatos draudimo fondas nesurenka lėšų ir negali mokėti pensijų, negali mokėti išmokų ar negali užtikrinti kompensuojamųjų vaistų apmokėjimo.	Svarstymas.
94	Nr. 102 2009 m. liepos 14 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791(2) <i>(svarstyimo tęsinys) (Vyriausybė siūlo svarstyti ypatingos skubos tvarka)</i>		Priimtas.
95	Nr. 101 2009 m. liepos 14 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791(2) <i>(svarstymas) (Vyriausybė siūlo svarstyti ypatingos skubos tvarka)</i>	Apie tai, jog mamos, antrus metus augindamos vaiką, gali papildomai užsidirbti ir tas papildomas uždarbis nedarytų įtakos gaunamai motinystės (tėvystės) pašalpai.	Svarstymai.
96	Nr. 99 2009 m. liepos 9 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-791 <i>(pateikimas)</i>	Dėl gaunamų išmokų.	Seimas nusprendė projektą gražinti Vyriausybei tobulinti.
97	Nr. 95 2009 m. birželio 23 d.	Darbo kodekso 179 straipsnio bei priedo papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-511(2)ES <i>(svarstymas)</i>		Nutarta liepos 9 d. posėdyje numatyti svarstymą
98	Nr. 93 2009 m. birželio 22 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 22 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-586(2)		priimtas.

		<i>(priėmimo tėsinys) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		
99	Nr. 91 2009 m. birželio 18 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-585(2). Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 22 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-586(2). Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-587(2) <i>(svarstymas) (taikoma skubos tvarka)</i>		Svarstymai.
100	Nr. 91 2009 m. birželio 18 d.	Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-585(2) <i>(priėmimas) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		Priimta.
101	Nr. 74 2009 m. gegužės 7 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 9, 10, 14, 21 ¹ , 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-500(3) <i>(priėmimo tėsinys) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		Priimta.
102	Nr. 68 2009 m. balandžio 28 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 9, 10, 14, 21 ¹ , 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-500(3) <i>(priėmimo tėsinys) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i>		Priimta.
103	Nr. 66 2009 m. balandžio 23 d.	Darbo kodekso 99, 109, 111, 127, 129, 130, 140, 141, 146, 147, 150, 151, 152, 168, 188, 195, 203, 206 ir 256 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-473 <i>(pateikimas)</i> ir 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XP-3415 <i>(pateikimas)</i>		svarstyti 2009 m. birželio 11 d.
104	Nr. 42 2009 m. vasario 19 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 4, 6, 7, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-299(2) <i>(priėmimas) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i> Ir 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 29, 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-300(2) <i>(svarstymo tėsinys ir priėmimas) (taikoma ypatingos skubos tvarka)</i> ir 3 ir 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-301(2) <i>(priėmimas) (taikoma ypatingos</i>		pritarta

		<i>skubos tvarka)</i>		
105	Nr. 40 2009 m. vasario 17 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18 ¹ , 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-303(2) (<i>priėmimas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas.
106	Nr. 40 2009 m. vasario 17 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 8 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-304(2) (<i>priėmimas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas.
107	Nr. 39 2009 m. vasario 17 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 4 ir 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-302(2) (<i>svarstymas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas.
108	Nr. 39 2009 m. vasario 17 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18 ¹ , 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-303(2). Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 8 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-304(2). Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-305(2). Ūkininko ūkio įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-306(2) (<i>svarstymas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas.
109	Nr. 35 2009 m. vasario 10 d.	Darbo kodekso 162 ¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-187(2) (<i>prie Nr. XP-3420(2)</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
110	Nr. 35 2009 m. vasario 10 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 29 ir 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-194(2) (<i>prie Nr. XIP-193(2)</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) (<i>priėmimas</i>) ir 4, 5 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-208(2) (<i>prie Nr. XIP-194(2)</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) (<i>priėmimo tęsinys</i>); ir 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 29 ir 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-194(2) (<i>prie Nr. XIP-193(2)</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
111	Nr. 35 2009 m. vasario 10 d.	Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4, 5 ir 9 straipsnių pakeitimo		atidedamas.

		įstatymo 3 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-208(2) (<i>prie Nr. XIP-194(2) (svarstymas ir priėmimas)</i>)		
112	Devynioliktasis (19) nenumatytas posėdis 2008 m. gruodžio 19 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 4, 5, 6, 16, 18, 18 ¹ , 18 ³ , 19 ir 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-195(2) (<i>prie Nr. XIP-193(2) (taikoma ypatingos skubos tvarka) (svarstymas)</i>)	Siūloma atsisakyti rengėjų ir projekto iniciatorių siūlomos 20 % sumos tuo atveju, jeigu minėto įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje asmenų vidutinis kompensuojamasis uždarbis motinystės, tėvystės pašalpai apskaičiuoti yra mažesnis už nėštumo ir gimdymo, tėvystės ar vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį galiojantį minimalios algos dydį, ir siūlyti, kad pašalpos būtų skaičiuojamos... pastarąjį dydį. Ir kitas buvo siūlymas atsisakyti projekte siūlomų 20 %, (...) įstatyme buvusią nuostatą, paliekant vieną trečdalį draudžiamųjų pajamų. Komitetas apsisprendė pritarti tikrai tam, kad minimalus pašalpos dydis būtų skaičiuojamas taikant Vyriausybės patvirtintų draudžiamųjų pajamų trečdalį, o dėl 16 straipsnio 2 dalies asmenų minimo minimalios algos dydžio komitetas nepritarė.	Svarstymai, Pritarta įstatymo projektui.

2 lentelė

Socialinių-ekonominių teisių grupė: teisė gauti senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių pensijas

Eil. Nr.	LRS posėdžio Nr., data	Tema	Problema, -os	Kas padaryta, ar pakeisti įstatymai ir pan.
1	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 34, 38 ir 43 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1124(2)	Senatvės pensijos	priimtas
2	NR. 117 2013 m. gruodžio 19 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1113(3)	Pensijos daugiavaikėms mamoms, kurioms per 80 m.	priimtas 2013-12-23
3	NR. 106 2013 m. gruodžio 3 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 4 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3614(2)	Valstybinės pensijos	priimta
4	NR. 106 2013 m. gruodžio 3 d.	Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-578(2)	Valstybinės pensijos	priimta
5	NR. 103 2013 m. lapkričio 21 d.	Seimo nutarimo „Dėl pensijų kompensavimo“ projektas Nr. XIIP-1195 (<i>pateikimas, svarstymas ir priėmimas</i>)	Buvo sumažintos pensijos krizės laikotarpiu. Jas reikia	priimtas

			atkurti, bet kartu reikia pateikti ir mechanizmą, kaip turi būti kompensuojami praradimai.	
6	NR. 87 2013 m. spalio 8 d.	Seimo nutarimo „Dėl pensijų didinimo nuo 2014 m. sausio 1 d.“ projektas Nr. XIIP-1037 (<i>pateikimas</i>)	Neteisinga ir nesažininga palikti pensijas tokio paties lygio žinant, kad infliacija jų dydį mažina. Biudžete nėra lėšų pensijų didinimui.	Projektas atmestas.
7	NR. 81 2013 m. rugsėjo 19 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 42 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-669 (<i>pateikimas</i>)	Jeigu žmogus gauna neįgalumo pensiją, kol jis yra darbingo amžiaus, jau turi 30 metų darbo stažą, jis dėl kiekvienų metų gali kreiptis į „Sodrą“ ir gauti tą papildomą 3 % priedą. Tačiau jeigu, sukakus senatvės pensijos amžiui, jisai apsispręs gauti neįgalumo pensiją ir toliau dirbs, mokės mokesčius, jis neturės teisės kreiptis į „Sodrą“, prašyti perskaičiuoti pensiją ir už kiekvienenus metus gauti tą priedą.	Svarstymas lapkričio 21 d.
8	NR. 71 2013 m. birželio 27 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 24 ir 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-499(2) (<i>priėmimas</i>)	Pensijų klausimai	priimta
9	NR. 66 2013 m. birželio 20 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 24 ir 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-499(2) (<i>svarstymas</i>)	Siekiami atkurti teisingumą tiems žmonėms, kurie šiais metais išėina į pensiją.	Po svarstymo projektui yra pritarta.
10	NR. 18 2013 m. sausio 15 d.	Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-3376(3) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas
11	NR. 18 2013 m. sausio 15 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIIP-3382(3) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas
12	NR. 14 2012 m. gruodžio 18 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 1, 2, 3, 4, 7 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-3381(3) (<i>priėmimo</i>)		priimtas

		<i>tęsinys</i>)		
13	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4962 ir Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4963 (<i>pateikimas</i>)		Numatoma svarstyti su 2013 m. valstybės biudžeto projekto antruoju svarstymu.
14	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4962 ir Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4963 (<i>pateikimas</i>)		Numatoma svarstyti su 2013 m. valstybės biudžeto projekto antruoju svarstymu.
15	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4965 (<i>pateikimas</i>)		Siūloma svarstyti kartu su 2013 m. valstybės biudžeto projekto antruoju svarstymu.
16	NR. 470 2012 m. rugsėjo 18 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 1, 2, 3, 4, 7 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3381(3) (<i>svarstymo tęsinys</i>)	Kad nebūtų, kaip čia yra parašyta, „papildomos iš valstybės biudžeto lėšų už asmenį mokamos pensijų įmokos“. Siūlau šitą formuluotę išbraukti, nes pagal tą koncepciją, kurią pateikė autoriai, dar plius papildomai iš valstybės biudžeto už asmenį mokant į pensijų fondus dar būtų mokama. Didinamas tarifas ir plius tai mokama iš valstybės biudžeto.	Pataisai nepritarta. Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui po svarstymo pritarta.
17	NR. 470 2012 m. rugsėjo 18 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-3382(3) (<i>svarstymo tęsinys</i>)		pritarta
18	NR. 466 2012 m. rugsėjo 11 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4484(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas.
19	NR. 461 2012 m. birželio 29 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 1, 2, 3, 4, 7 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3381(3), Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas		Pataisos bus svarstomos rudens sesijos pradžioje.

		Nr. XIP-3374(3), Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3375(2), Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3376(3), Profesinių pensijų kaupimo įstatymo 2, 15, 16, 17, 18, 25, 26, 30, 33, 38, 47, 48, 49 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3377(3), Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-3382(3) (<i>svarstymas</i>)		
20	NR. 460 2012 m. birželio 28 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 2, 8, 43, 54 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo 1 ¹ straipsniu ir priedu įstatymo projektas Nr. XIP-2781(4) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
21	NR. 459 2012 m. birželio 28 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 1, 2, 8, 43, 54 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo 1 ¹ straipsniu ir priedu įstatymo projektas Nr. XIP-2781(4)ES (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		Priimta.
22	NR. 399 2011 m. gruodžio 21 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3751(2) (<i>priėmimas</i>)	Siūloma nekeisti šiais metais galiojančios tvarkos ir laikytis solidarumo principo palikti galioti šiais metais esamą rentų dydį.	Įstatymas priimtas.
23	NR. 399 2011 m. gruodžio 21 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3936(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas.
24	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3758(3), Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3759(3) (<i>svarstymas</i>)		Pritarta po svarstymo.
25	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3758(3) (<i>priėmimas</i>)		Įstatymas priimtas.
26	NR. 398 2011 m. gruodžio 20 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3759(3) (<i>priėmimas</i>)		Įstatymas priimtas.
27	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo	Mes negalime užkirsti kelio žmonėms nepaisant dabartinio	svarstymas

		įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3758(2) (<i>svarstymas</i>) ir 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3759(2)	sunkmečio pasirinkti tai, kas jiems buvo garantuota ir pažadėta, nes jie turi apsisprendimo teisę. Jie turi apsisprendimo teisę jau į 20 metų Lietuvos laikotarpio draudiminio stažo, taip pat turi apsisprendimo teisę į pasirinkimą, kuris buvo įtvirtintas 2008 m. Dešimtys tūkstančių žmonių protestuoja dėl sumažintų pensijų..	
28	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3936 (<i>pateikimas</i>)	Pensinių fondų veikla paskutiniu metu nepasižymi labai gerais rezultatais, situacija Lietuvos biudžete, ypač „Sodros“ biudžete, yra dar sudėtingesnė, todėl komiteto nariai užregistravo įstatymo projektą, kuriuo siūlo pasinaudoti ir kitų šalių patirtimi sunkmečiu nepervesti , kitais metais, į kaupiamuosius fondus 2 % „Sodros“ įmokų. Ir dar vienas rodiklis pensiniuose fonduose šiandien yra užsiregistravę beveik 1 mln., bet realiai mokesčius į juos moka tik kokie 700 tūkst. Vadinasi, dalis emigravusių, kurie gauna atlyginimus užsienyje, neperveda, ir bedarbiai jau nedalyvauja.	Nagrinėjama gruodžio 20 d.
29	NR. 375 2011 m. lapkričio 10 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 30 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-1890(2) (<i>priėmimas</i>) ir 38 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2820(2) (<i>priėmimas</i>); ir 9 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2823(2) (<i>priėmimas</i>)	Apie našlaičius, apietuos žmones, kuriuos jau kartą gyvenimas yra nuskriaudęs, jie neturi tėvų, ir tikrai ne apie tuos žmones, kurie yra išlaikytiniai. Tai žmonės, kurie siekia baigti studijas ir įsitvirtinti gyvenime.	priimtas.

			Sakykime, vidurinę išsilavinimą įgyja 19 metų ir bakalauro, magistro studijas baigia iki 25 metų. Vyriausybė šiam pasiūlymui yra pritarusi, Biudžeto ir finansų komitetas yra pritaręs.	
30	NR. 371 2011 m. lapkričio 3 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 38 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2820(2), Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 6, 26 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2821(2), Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2822(2), Valstybinių pensijų įstatymo 9 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2823(2), Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų ir Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją pasirašiusių asmenų statuso įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2824(2), Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 8, 22, 24 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2825(2), Prezidento valstybinės rentos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2826(2) (<i>svarstymas</i>)		Pritarta.
31	NR. 363 2011 m. spalio 11 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų 57 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3569 (<i>pateikimas</i>)	Moterų pensijos yra mažesnės ne tik todėl, kad jų darbo užmokestis šiek tiek mažesnis, bet laikotarpis, už kurį mokamos įmokos į socialinį draudimą. Todėl kitos šalys seniai išsprendė šią problemą, kad ir vyrų, ir moterų išėjimas į pensiją yra vienodo amžiaus ir taip sprendžiame tas problemas, kurios kyla.	Atmesta.
32	NR. 361 2011 m. rugsėjo 29 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2, 8 ir 26 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3427 (<i>pateikimas</i>)	Šiuo metu yra apie 2,5 tūkst. su sunkia negalia vaikų, iš jų 1,5 tūkst. reikalauja nuolatinės slaugos, liktų apie 1000 vaikų, ir vienam iš jų tėvų reiktų suteikti socialines garantijas, pavyzdžiui, dėl bazinės pensijos gavimo.	Svarstyti gruodžio 20 d.

33	NR. 342 2011 m. birželio 22 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 34 ir 39 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3004(3) (<i>pateikimas</i>)	Iki 2005 m. liepos 1 d. teisę gauti našlaičio pensiją neįgalieji asmenys turėjo, jeigu jie buvo tapę invalidais iki 18 metų. Tada jie galėjo gauti našlaičio pensiją, jeigu jiems buvo pats faktas nustatytas po 18 metų. Po 2005 m. liepos 1 d. žodis „tapęs“ buvo pakeistas į „pripažintas“ ir tada dalis lygiai tokioje pat situacijoje esantys neįgalieji, mirus jų tėvams ar vienam iš tėvų, kadangi jiems iki 18 metų dėl įvairių priežasčių nebuvo pripažintas invalidumas, neturėjo tos teisės.	Siūloma svarstyti rudens sesijoje.
34	NR. 336 2011 m. birželio 14 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 21, 25, 33, 56, 57 ir 67 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2237(2) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
35	NR. 286 2010 m. gruodžio 14 d.	Sumažintų valstybinio socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo (invalidumo) ir valstybinių pensijų neišmokėtos dalies pagal Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą grąžinimo įstatymo projekas Nr. XIP-2748 (<i>pateikimas</i>)		
36	NR. 279 2010 m. gruodžio 2 d.	Sumažintų valstybinio socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo (invalidumo) ir valstybinių pensijų neišmokėtos dalies pagal Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą grąžinimo įstatymo projektas Nr. XIP-2748 (<i>pateikimas</i>)	Visų pirma valstybės skolos, atsiradusios dėl senatvės, invalidumo ar pensijų... mažinimo dydį mes siūlome, kad Vyriausybė apskaičiuotų iki 2011 m. gegužės 1 d., iki birželio 1 d. turėtų būti kalbama apie kompensavimo dydžių mokėjimo tvarkos terminų parengimą ir kitus darbus. Taip pat Vyriausybei siūlome iki 2011 m. birželio 15 d. Seimui pateikti lėšų šaltinius, iš kurių turėtų būti kompensuojami praradimai, ir pateikti papildomus įstatymus.	Po pateikimo yra pritarta.
37	NR. 201	Valstybinių socialinio draudimo pensijų		Įstatymo projektui

	2010 m. balandžio 29 d.	įstatymo 21 ir 57 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-408(2) (<i>pateikimas</i>)		po pateikimo pritarta.
38	NR. 174 2010 m. vasario 11 d.	Pensijų kaupimo įstatymo 9, 10 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1528(2) (<i>priėmimas</i>)		Balsavo 62 Seimo nariai. Taigi negalime šio įstatymo priimti, trūksta balsų.
39	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 38 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-350(3) (<i>priėmimas</i>) ir 5, 15, 19, 24, 28, 33, 40, 42, 53, 56, 59, 65 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1240(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
40	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Valstybinių socialinio draudimo senatvės ir invalidumo pensijų dalies išmokėjimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1241(2) (<i>priėmimas</i>) ir 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1243(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
41	NR. 154 2009 m. gruodžio 8 d.	Valstybinių socialinio draudimo senatvės ir invalidumo pensijų dalies išmokėjimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1241(2) (<i>svarstymas</i>)		pritarta.
42	NR. 154 2009 m. gruodžio 8 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 3, 6, 8, 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1242(2) (<i>svarstymas</i>)		Pasiūlymui nepritarta.
43	NR. 154 2009 m. gruodžio 8 d.	Valstybinių pensijų įstatymo 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1243(2) (<i>svarstymas</i>)		projektui po svarstymo pritarta.
44	Nr. 74 2009 m. gegužės 7 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-501(3) (<i>priėmimo tęsinys</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		pritarta.
45	Nr. 68 2009 m. balandžio 28 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-501(3) (<i>priėmimas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas
46	Nr. 68 2009 m. balandžio 28 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-502(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
47	Nr. 40 2009 m. vasario 17 d.	Pensijų sistemos reformos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-305(2) (<i>priėmimas</i>) (<i>taikoma</i>		gražiname tobulinti Biudžeto ir finansų komitetui.

		<i>ypatingos skubos tvarka)</i>		
--	--	---------------------------------	--	--

3 lentelė

Socialinių ekonominių teisių grupė: išmokos, parama vaikams, socialinė parama nepasiturintiems

Eil. Nr.	LRS posėdžio Nr., data	Tema	Problema, -os	Kas padaryta, ar pakeisti įstatymai ir pan.
1	NR. 118 2013 m. gruodžio 23 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 2, 4, 6, 7, 10 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1152(2)	Socialinė parama	priimtas
2	NR. 104 2013 m. lapkričio 26 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4, 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1110(2)	Bendruomenių ir kitų žmonių įtraukimas į socialinę paramą atiduodant lėšas skirstyti savivaldybėms Sudeleguotomis funkcijomis turi ateiti į savivaldybes ir pinigai.	po svarstymo pritarta Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4, 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui, priimtas
3	NR. 103 2013 m. lapkričio 21 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1115(2).	Mažai žmonių draudžiasi nuo nedarbo, slepia pinigus, nedalyvauja socialinio draudimo sistemoje.	Vyko svarstymas
4	NR. 97 2013 m. lapkričio 12 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 2, 4, 6, 7, 10, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1152 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma tobulinti esamą socialinės paramos mokiniams teisinį reguliavimą ir užtikrinti sveikos mitybos reikalavimus atitinkantį mokinių maitinimą. Svarbiausi įstatymo projekto uždaviniai nuo 2014 m. sausio 1 d. siūloma padidinti nemokamam maitinimui skirtiems produktams išigyti skiriamų lėšų dydžius bei išspręsti įstatymo nuostatų praktinio įgyvendinimo problemas.	Siūlymams pritarta, siūloma svarstyti gruodžio 17 d.
5	NR. 93 2013 m. spalio 22 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 ir 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1110, Vietos savivaldos įstatymo 6, 7, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1, 2, 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1111 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma nuo 2014 m. sausio 1 d. perduoti vienos iš piniginės socialinės paramos rūšių – socialinės pašalpos teikimą savarankiškajai savivaldybių funkcijai ir kitoms 55 nebandomosioms savivaldybėms. Problema turima maždaug 75,4 % visų piniginei socialinei paramai skirtų lėšų.	Projektams pritarta.
6	NR. 64 2013 m. birželio 18 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projektas	Siekiami nustatyti valstybinę socialinės šalpos išmoką, kuri	Svarstymas rudens sesijoje.

		Nr. XIIP-688 (<i>pateikimas</i>)	garantuotų minimalias gyvenimo sąlygas tradicinių religinių bendrijų dvasininkams, kurie yra sulaukę pensinio amžiaus. Situacija yra tokia, kad minėti asmenys negauna tokios išmokos. Skiriama tikrai 360 Lt per mėnesį pašalpa. Be abejo, mes manome, kad tai yra neteisinga. Siūlome šiuo projektu padidinti iki 1080 Lt.	
7	NR. 59 2013 m. gegužės 30 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 11, 12, 13, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-574 (<i>pateikimas</i>)	Prašoma, jeigu vaikui yra nustatomas sunkus neįgalumas, kad ta pati komisija iš karto savaime nustatytų ir specialųjį nuolatinės slaugos poreikį. Tapiežiūros pagalbos vaikų išmoka yra 360 Lt per mėnesį, o slaugos išlaidų būtų 900 Lt.	Svarstys rudens sesijoje. Taip pat prašoma Vyriausybės išvados.
8	NR. 52 2013 m. gegužės 16 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 2, 3, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-452(2) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		Pataisai nepritarta
9	NR. 51 2013 m. gegužės 16 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 2, 3, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 21, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-452(2) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)	Įstatymų pataisomis siekiama paskatinti daugiabučių namų modernizavimą, didinti nepasiturinčių gyventojų integraciją į darbo rinką, mažinti ilgalaikę priklausomybę nuo piniginės socialinės paramos ir piktnaudžiavimo parama galimybes. Patobulintame įstatymo projekte numatyta didesnė savivaldybių diskrecija individualiai vertinti besikreipiančių gyventojų socialinę padėtį ir priimti tam tikrus sprendimus.	Pataisai nepritarta.
10	NR. 18 2013 m. sausio 15 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-4964(4) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)	Pritarė, kad 2013 m. dar nebūtų didinamos valstybinės pensijos, rentos, slaugos kompensacijos ir nedarbo išmokos. Toks sprendimas priimtas, įvertinus Vyriausybės argumentus dėl valstybės ekonominės situacijos , siekiant mažinti valstybės biudžeto deficitą.	pritarta
11	NR. 489 2012 m. lapkričio 14 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-4739(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas

12	NR. 485 2012 m. lapkričio 8 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4964 (<i>pateikimas</i>)	Projektas buvo priimtas 2009 m. ir pagal jį buvo sumažinta dalis socialinių imokų, įskaitant taip pat senatvės ir netekto darbingumo pensijas, kurios buvo atkurtos nuo šių metų sausio 1 d. Bet kitos išmokos, konkrečiai valstybės pensijos ir įvairios rentos, taip pat šalpos išmokos, išliko sumažintos ir per 2012 m.	Siūloma svarstyti kartu per 2013 m. valstybės biudžeto projekto antrąjį svarstymą.
13	NR. 458 2012 m. birželio 26 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 5, 8 straipsnių ir 2 priedo pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas Nr. XIP-4485, Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4484 (<i>pateikimas</i>)		Siūloma svarstyti birželio 29 d.
14	NR. 422 2012 m. balandžio 10 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4100 (<i>pateikimas</i>)		svarstyti gegužės 24 d.
15	NR. 399 2011 m. gruodžio 21 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3751(2) (<i>priėmimas</i>)	Siūloma nekeisti šiais metais galiojančios tvarkos ir laikytis solidarumo principo palikti galioti šiais metais esamą rentų dydį.	Įstatymas priimtas.
16	NR. 392 2011 m. gruodžio 9 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XIP-3743(2) (<i>priėmimas</i>)		įstatymas priimtas.
17	NR. 392 2011 m. gruodžio 9 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 2, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3746(2) (<i>priėmimas</i>)		įstatymas priimtas.
18	NR. 387 2011 m. gruodžio 1 d.	Išmokų vaikams įstatymo 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18 straipsnių, trečiojo, šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir papildymo ir 21 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-3757(2) (<i>priėmimas</i>)		įstatymas priimtas.
19	NR. 386 2011 m. gruodžio 1 d.	Išmokų vaikams įstatymo 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18 straipsnių, trečiojo, šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir papildymo ir 21 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIP-3757(2) (<i>svarstymas</i>)	Jei šeima ar bendrai gyvenantis asmenys augina vieną ar du vaikus, kiekvienam vaikui skiriama 0,75 bazinės socialinės išmokos dydžio iki trejų metų, noriu atkreipti dėmesį. Buvo paliekama nuostata, jei šeima ar bendrai gyvenantis asmenys augina tris ir daugiau vaikų, vienam vaikui skiriama	Pritarta po svarstymo.

			1,1 BSI. Jei šeima ar bendrai gyvenantys asmenys augina tris ir daugiau vaikų, kol sukaks 24 metai, 0,75 bazinės socialinės išmokos.	
20	NR. 383 2011 m. lapkričio 24 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3751(2) (<i>svarstymas</i>)	Valstybinių pensijų sistemos ir atlyginimo už darbą tobulinimas	Pritarta po svarstymo.
21	NR. 376 2011 m. lapkričio 15 d.	Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 19 straipsnio pakeitimo ir 21 straipsnio 3 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projektas Nr. XIP-3472 (<i>pateikimas</i>)	Dėl valstybės biudžeto išmokų šeimai, kuri pagimdė du ar daugiau vaikų ir juos augina	svarstymas
22	NR. 375 2011 m. lapkričio 10 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 8, 22, 24 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2825(2) (<i>priėmimas</i>)		įstatymas priimtas.
23	NR. 368 2011 m. spalio 21 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3751 (<i>pateikimas</i>)	Atsižvelgiant į valstybės finansinę būklę yra pagrįsta ir teisinga siūlyti valstybinių pensijų grąžinimą į buvusį lygį atidėti dar vieniems metams suprantant, kad anksčiau ar vėliau vis tiek turėtų būti grįžta prie šių išmokų tokio mokėjimo, koks jis buvo iki sumažinimo.	svarstymo data lapkričio 24 d.
24	NR. 368 2011 m. spalio 21 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 4, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3753 (<i>pateikimas</i>)	Eilutė šalpos išmokoms gana spėriai didėjo ir tikrai 2008–2009 m. buvo labai sudėtinga tuos įsipareigojimus vykdyti. Todėl buvo pateiktas pasiūlymas laikinuoju įstatymu taip pat šias išmokas mažinti.	pritarta.
25	NR. 368 2011 m. spalio 21 d.	Išmokų vaikams įstatymo 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 13, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir trečiojo skirsnio pavadinimo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3757 (<i>pateikimas</i>)	Siūloma nuolatinei nustatyti tas pačias taisykles, kad išmokos vaikams yra priklausomos nuo šeimos pajamų vienam nariui ir atitinkamai jos mokamos toms šeimoms, kurioms labiausiai tos finansinės paramos reikia.	Svarstymas 2011 m. spalio 18 d.
26	NR. 368 2011 m. spalio 21 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3743, Vietos savivaldos įstatymo 6, 7 ir 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3744,	Dėl piniginės socialinės paramos atskirų elementų tobulinimo.	Svarstymai

		Išmokų vaikams įstatymo 2, 6, 12, 13, 15, 17, 18 straipsnių ir šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3745, Socialinės paramos mokiniams įstatymo 2, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14 ir 16 straipsnių pakeitimo Nr. XIP-3746, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 12 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3747, Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo 2, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3748 (pateikimas)		
27	NR. 344 2011 m. birželio 23 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 15 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2945(2) (svarstymas ir priėmimas)		priimtas.
28	NR. 344 2011 m. birželio 23 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 22 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2975(2) (svarstymas ir priėmimas)		priimtas.
29	NR. 336 2011 m. birželio 14 d.	Išmokų vaikams įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo priedu įstatymo projektas Nr. XIP-2779(2)ES (priėmimas)		priimtas.
30	NR. 334 2011 m. birželio 9 d.	Išmokų vaikams įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-387(2) (pateikimas)	Šiandien globos ir rūpybos išmokos vaikams, gyvenantiems šeimose, yra 520 Lt (tai yra keturi baziniai dydžiai), šeimynose 1040 Lt, o valstybei globos įstaigose vaiko išlaikymas kainuoja per 2,5 tūkst. Lt. Siūlymo esmė diferencijuoti išmoką pagal vaiko amžių ir sulyginti, kad ir kur vaikas gyventų: ar šeimose, ar šeimynose, ar globos institucijose. Siūlome, kad vaikui, iki septynerių metų globojamam, aprūpinamam, būtų mokama 520 Lt išmoka (tai yra keturių bazinių), nuo 7 iki 14 metų mokama 6 bazinių dydžių ir nuo 14 iki 18 metų būtų mokama 8. Būtų atsižvelgiama į tai (turbūt visi suprantame), kad kuo didesnis vaikas, tuo daugiau reikalauja išlaidų.	priimtas.
31	NR. 320 2011 m.	Išmokų vaikams įstatymo 1, 2	Kad būtų teisinis pagrindas	pritarta.

	gegužės 10 d.	straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo priedu įstatymo projektas Nr. XIP-2779(2)ES (<i>svarstyimo tęsinys</i>)	gauti išmokas vaikams tų nuolatinę gyvenimo teisę turinčių užsieniečių šeimų, kurie yra registre, kurie pagal dabar esančius teisinius pagrindus tą statusą turi.	
32	NR. 316 2011 m. balandžio 26 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 15 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2945 (<i>pateikimas</i>)	Problema susidarė skiriant piniginę socialinę paramą šeimoms, ypač dėl vieno veiksnio, nes į šeimos pajamas pagal dabartinę tvarką yra įskaičiuojama ir stipendija, išskyrus socialinę stipendiją.	Siūloma svarstyti balandžio 28 d.
33	NR. 316 2011 m. balandžio 26 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2950 (<i>pateikimas</i>)	Kad tikslinė labdara, kurią gauna pilietis, nebūtų priskaičiuojama prie šeimos pajamų. Tarkim, jeigu per „Bėdų turgų“ žmogus gauna paramą įsidėti langams arba nusipirkti klausos aparatui, tie pinigai neturėtų būti atimti iš šeimos, gaunančios paramą kompensuoti šildymą, ir panašiams dalykams.	nepritarta
34	NR. 291 2010 m. gruodžio 22 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2431(2) (<i>svarstyimo tęsinys</i>)		pritarta.
35	NR. 290 2010 m. gruodžio 21 d.	Išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2256(2) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
36	NR. 290 2010 m. gruodžio 21 d.	Socialinių išmokų ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2743 (<i>pateikimo tęsinys</i>)	Siūloma, tai yra nuo antrojo ketvirčio pradžios grąžinti 2008 metų lygio pensijų dydį.	nepritarta.
37	NR. 287 2010 m. gruodžio 16 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2743 (<i>pateikimas</i>)		svarstymas
38	NR. 286 2010 m. gruodžio 14 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 7, 12 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1881(3) (<i>svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas.
39	NR. 260 2010 m. spalio 26 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2545 (<i>pateikimas</i>)	4 % visų lėšų, kurios yra skiriamos socialinei paramai. Tačiau, kaip rodo praktika, iš tikrųjų reiai savivaldybėms net ir šiais metais, kai išmokų yra gerokai daugiau dėl daug	Siūloma svarstyti lapkričio 18 d.

			didesnės bazės, nuo kurios skaičiuojamas procentas, skiriamos lėšos administravimui sudaro gerokai mažesnę dalį, o kitos lėšos savivaldybėse būna panaudotos ne visada racionaliausiu būdu, dažniausiai išskolinimams dengti. Į tą dėmesį yra atkreipusi ir Valstybės kontrolė. Todėl yra siūloma įstatymo projekte numatyti šakutes tarp dviejų ir keturių procentinių punktų nuo skiriamos paramos.	
40	NR. 222 2010 m. birželio 8 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-1979 (<i>pateikimas</i>)	Apie tai, kad Vyriausybė jau ne vieną kartą yra patikėjusi, jog valstybėje ekonominė padėtis stabilizuojasi ir kiti metai jau žada geras perspektyvas, aš jau nekalbėsiu, nes, pristatydamas praeitą kartą, apie tai esu ne vieną kartą kalbėjęs. Antra vertus, įteisintume ir tam tikrą teisingumą, nes valstybės politikams ir pareigūnams, darbo apmokėjimo dydžiai sumažinti vieneriems metams, tai yra mums, iki 2010 m. gruodžio 31 d.	Numatoma svarstyti birželio 17 d.
41	NR. 197 2010 m. balandžio 22 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1732 (<i>pateikimas</i>)		po pateikimo pritarta.
44	NR. 163 2009 m. gruodžio 21 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo projektas Nr. XIP-1238(2) (<i>priėmimo tęsinys</i>)		priimtas.
44	NR. 163 2009 m. gruodžio 21 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1430(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
46	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo projektas Nr. XIP-1238(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
47	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1244(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
48	NR. 156 2009 m. gruodžio 9 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1430(2) (<i>svarstymas</i>)	Situacija yra tokia ir kilusi iš vargo 1998 m., kai dabartinė mūsų Seimo Pirmininkė buvo iniciatorė karštų pietų vaikams, ir jos plėsta buvo	pritarta

			stipriai. 2002 m. pietus gavo 164 tūkst. vaikų, o, sakysim, 2007 m. jau tik 83 tūkst. vaikų. Iš esmės ūkis kilo, gerovė truputį kilo, mažinama buvo, trupučiuką daugėjo gaunančių paramą pusryčiams. 2008 metai buvo stiprios valstybės paramos, na, šiandien, kaip matom, sunkiai apskaičiuotos paramos metai. Pakeltas pirmiausia buvo pajamų dydis iki 350 Lt, žodžiu išplėsta bazė, ir tada iš karto 210 tūkst. vaikų gavo paramą pusryčiams arba pietums, net 58 tūkst. pusryčiams.	
49	NR. 154 2009 m. gruodžio 8 d.	Valstybinių šalpos išmokų įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1244(2) (<i>svarstymas</i>)		pritarta.
50	NR. 149 2009 m. gruodžio 1 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1381 (<i>pateikimas</i>)	Gali būti piktnaudžiavimų, specialiai nedirbti, gali turėti kažkokių kitų pajamų, slėptas pajamas, o dirbti pusę etato ir pretenduoti į tą socialinę išmoką. Socialinė išmoka iš esmės yra kompensacijos už šildymą, karštą ir šaltą vandenį. Bet dabar, atsiradus tokiam iš tikrųjų sunkmečiui, kai žmogus džiaugiasi, kad jis dar išlieka ir darbdavys jį dar laiko pusę etato dirbantį, jis neturi teisės netgi pateikti dokumentų savivaldybės socialinės paramos skyriams.	Nuspręsta, kad klausimas būtų gruodžio mėnesio darbotvarkėse
51	NR. 149 2009 m. gruodžio 1 d.	Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 38 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-350(3) (<i>svarstymas</i>)		Nepritarta.
52	Nr. 110 2009 m. liepos 22 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2, 4, 7, 9, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-734(3) (<i>priėmimas</i>)		Įstatymas priimtas.
53	Nr. 104 2009 m. liepos 16 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2, 4, 7, 9, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-734(3) (<i>svarstymas</i>)	Esmė yra ta, kad kelė nerimą tai, kad šildymo ir nešildymo sezono metu tiems, kuriems reikalinga parama, gali būti nekompensuojama. Tai čia esmė yra ta, kad ir šildymo, ir nešildymo metu, kitaip sakant, visą sezoną, tiems, kuriems šita parama reikalinga, ji bus teikiama, žinoma, kaip numatyta	įstatymo projektui pritarta.

			tvarkoj, perskaičiuojant kas trys mėnesiai, jeigu pajamos nepadidėja. Tokia esmė būtų.	
54	Nr. 104 2009 m. liepos 16 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2, 4, 7, 9, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-734(3) (<i>svarstymas</i>)		įstatymo projektui pritarta.
55	Nr. 101 2009 m. liepos 14 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2, 4, 7, 9, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-734(2) (<i>svarstymas</i>)		svarstymas
56	Nr. 90 2009 m. birželio 16 d.	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 4 straipsnio 2 dalies ir 15 straipsnio 6 dalies pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-460 (<i>pateikimas</i>)		pateikimas
57	Nr. 63 2009 m. balandžio 21 d.	Išmokų vaikams įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-343(2) (<i>priėmimas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas
58	Nr. 63 2009 m. balandžio 21 d.	Išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 3, 4 ir 7 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-297(3) (<i>svarstymo tęsinys ir priėmimas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		priimtas
59	Nr. 63 2009 m. balandžio 21 d.	Išmokų vaikams įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-356 (<i>pateikimas, svarstymas ir priėmimas</i>)		priimtas
60	Nr. 40 2009 m. vasario 17 d.	Išmokų vaikams įstatymo 6, 12, 13 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-288(2) (<i>svarstymo tęsinys</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		Gražintas tobulinti
61	Nr. 40 2009 m. vasario 17 d.	Išmokų vaikams įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-280 (<i>svarstymo tęsinys</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) ir 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-343(2) (<i>svarstymas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		pritarta.
62	Nr. 39 2009 m. vasario 17	Išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu		pritarta.

	d.	galios įstatymo 3, 4 ir 7 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-297 (<i>svarstymas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		
63	Nr. 38 2009 m. vasario 12 d.	Išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 3, 4 ir 7 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-297 (<i>pateikimas</i>) (<i>Vyriausybė siūlo svarstyti ypatingos skubos tvarka</i>)	Bet kuris, norintis gauti išmoką, turės deklaruoti, kad, jo manymu, jo pajamos yra mažesnės negu 1050 Lt vienam šeimos nariui ir paliekama teisė Mokesčių inspekcijai, reikalui esant, patikrinti šią jo deklaraciją bendrąja tvarka, kaip ir visus kitus mūsų mokesčių mokėtojus. Tik tuo atveju, jeigu žmogus mano, kad jo pajamos šiais metais yra sumažėjusios, nes pagal deklaravimo tvarką Mokesčių inspekcija disponuoja pajamomis už praeitą laikotarpį, už praeitus metus, tai yra vienintelės patikrinamos pajamos, todėl ir remiamasi Mokesčių inspekcijos deklaracija... Tuo atveju, jeigu jis mano, kad šiemet jo pajamos yra mažesnės negu praėjusiais metais, dėl objektyvių priežasčių sumažėjusios, tada jis pristato tai patvirtinančias pažymas. Tik tuo atveju, jeigu jis ginčija šį sprendimą.	pritarta
64	Dvidešimtas (20) nenumatytas posėdis 2008 m. gruodžio 19 d.	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 5, 6, 7, 8, 10, 11 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-188(2) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>) (<i>svarstymas</i>)		Nepritarta

4 lentelė

Socialinių-ekonominių teisių grupė: teisė į nemokamą medicinos pagalbą valstybinėse gydymo įstaigose

Eil. Nr.	LRS posėdžio Nr., data	Tema	Problema, -os	Kas padaryta, ar pakeisti įstatymai ir pan.
1	NR. 89 2013 m. spalio 10 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-977 (<i>pateikimas</i>)	Problema dėl visuotinio pajamų deklaravimo, tada jau daug didesnės galimybės įtraukti visus Lietuvos Respublikos piliečius į įmokų mokėjimą.	Po pateikimo pritarta. Numatomas svarstymas lapkričio 28 d.
2	NR. 61 2013 m. birželio 11 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-268(2) (<i>svarstymas</i>)	Siūloma žmonėms virš 80 metų kompensuojami vaistai būtų visai kompensuojami	Yra grąžintas tobulinti.

3	NR. 57 2013 m. gegužės 28 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-388 (<i>pateikimas</i>)	Perskaičiuojamos visos individualia veikla besiverčiančiųjų įmokos.	Gržinta tobulinimui
4	NR. 22 2013 m. kovo 12 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 2 ir 26 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XIIP-202 (<i>pateikimas</i>)		Gržinta tobulinimui
5	NR. 489 2012 m. lapkričio 14 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 8, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4737(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas
6	NR. 488 2012 m. lapkričio 13 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 8, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4737(2) (<i>svarstymas</i>)		pritarta
7	NR. 482 2012 m. spalio 31 d.	Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 5, 6, 14, 52, 54, 56 ir 57 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3604(2) (<i>svarstymo tęsinys ir priėmimas</i>)		pritarta
8	NR. 481 2012 m. spalio 30 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 10, 26 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-4591 ir Farmacijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-4592 (<i>pateikimas</i>)	Kompensavimo tvarka - apie naujus vaistus.	Svarstymas spalio 31 d.
9	NR. 420 2012 m. kovo 29 d.	Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo papildymo 15 ¹ straipsniu įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3535 (<i>svarstymas</i>)		Įstatymo projektas grąžinamas iniciatoriams tobulinti.
10	NR. 419 2012 m. kovo 29 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-268(2) (<i>pateikimas</i>)	Siūloma, kad šimtu procentų kompensuojamųjų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, skirtų ambulatoriškai gydyti, kompensacija būtų skiriama asmenims, sulaukusiems 80 metų. Šiuo metu tokia kompensacija yra skiriama vaikams iki 18 metų, nedarbingiems asmenims ir asmenims, kuriems nustatyti dideli specialūs poreikiai.	Siūloma svarstyti šių metų gegužės 10 d.
11	NR. 409 2012 m. kovo 13 d.	Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo papildymo 15 ¹ straipsniu įstatymo 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3653(2) (<i>svarstymas</i>)	Valstybėje esant sunkiai ekonominei finansinei padėčiai valstybės tarnautojams ir kitiems iš valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų finansuojamiems darbuotojams atlyginimai gali būti laikinai sumažinti. O valstybės ekonominei ir finansinei situacijai pagerėjus didinama.	Pataisai pritarta.

12	NR. 394 2011 m. gruodžio 13 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 6, 8, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-3170(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
13	NR. 387 2011 m. gruodžio 1 d.	Sveikatos sistemos įstatymo 71 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3330(2) (<i>priėmimas</i>)	Pasiūlyti pagrindiniam komitetui pratęsti Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 15 straipsnio galiojimą dėl šalpos tikslinių kompensacijų iki 2012 m. gruodžio 31 d. Mes, komitetas, pasisakėme, kad ši sumažinimo norma būtų tiksliai laikinai pratęsta minėtame, kurį aš pasakiau, įstatymo projekte.	priimtas.
14	NR. 374 2011 m. lapkričio 10 d.	Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo papildymo 15 ¹ straipsniu įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3653 (<i>pateikimas</i>)	Labai sumažės atlyginimai pavaduotojams, nes jiems atlyginimai nustatomi pagal dabar priimtą įstatymo projektą nuo 10 % iki 50 % mažesni negu vyriausiems gydytojams. Siūlome 5 % padidinti koeficientą mažų poliklinikų, tik ambulatorinių įstaigų vadovams 5 %, o pavaduotojų atlyginimą laikyti mažesniu ne nuo 10 % iki 50 % mažesni, bet 20 % ir 40 % mažesni.	svarstyti lapkričio 22 d.
15	NR. 361 2011 m. rugsėjo 29 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-3048 (<i>pateikimas</i>)	Kadangi pagal surašymo duomenis Lietuvoje mažėja asmenų, išėitų, kad Sveikatos draudimo fondo biudžetas gerokai sumažėtų. Todėl siūloma 1 % padidinti įmoką kitų ir dar kitų metų. Tai yra 2012 m. numatyti įmoką ne 35 %, bet 36 %, o 2013 m. 37 %.	svartysmas
	Nr. 68 2009 m. balandžio 28 d.	2009 metų Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-506(2) (<i>priėmimas</i>)		priimtas.
16	Nr. 39 2009 m. vasario 17 d.	Sveikatos draudimo įstatymo 6, 8, 17, 18, 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-298(2) (sujungtas su Nr. XIP-281) (<i>svartysmas</i>) (<i>taikoma ypatingos skubos tvarka</i>)		Pritarta.

Socialinių-ekonominių teisių grupė: teisė į mokslą

Eil. Nr.	LRS posėdžio Nr., data	Tema	Problema, -os	Kas padaryta, ar pakeisti įstatymai ir pan.
1	NR. 446 2012 m. birželio 5 d.	Švietimo įstatymo 36 straipsnio 1 dalies pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-1171 (<i>svarstymas</i>)		svarstymas
		Švietimo įstatymo svarstymai pakartotiniai, dažnai dėl mokytojų atlyginimų, kvalifikacijos.		
		Mosklo ir studijų įstatymas svarstomas dėl finansavimo klausimų.		